

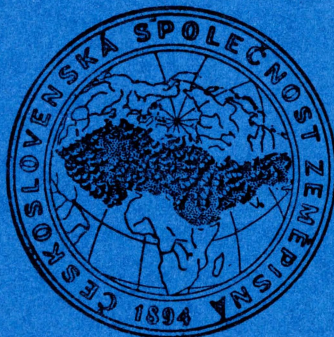
SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI
ZEMĚPISNÉ

ROČ. 82

3

ROK 1977

ACADEMIA

ISSN 0036-5254

SBORNÍK ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI ZEMĚPISNÉ
ИЗВЕСТИЯ ЧЕХОСЛОВАЦКОГО ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА
JOURNAL OF THE CZECHOSLOVAK GEOGRAPHICAL SOCIETY

Redakční rada:

JAROMÍR DEMEK, VLASTISLAV HÄUFLER, RADOVAN HENDRYCH, VÁCLAV KRÁL (vedoucí redaktor), JOZEF KVIKVIČ, MIROSLAV MACKA, LUDVÍK MIŠTERA, FRANTIŠEK NEKOVÁŘ, MILOŠ NOSEK, PAVOL PLESNÍK, JOSEF RUBÍN (výkonný redaktor)

OBSAH

HLAVNÍ ČLÁNKY

- M. Macka, M. Drápal: Přínos sovětské geografie pro ekonomický rozvoj SSSR 181
- B. Balatka, J. Sládek: Následky průtrže mračen na Plzeňsku 30. dubna 1975. Folgen des Wolkenbruchs im Plzeň-Gebiet den 30. April 1975 185
- V. V. Frolov: Regionální rozdíly v pracovní a elektroenergetické náročnosti československého průmyslu 192
Порайонные различия в степени трудоемкости и электроемкости промышленного производства СССР
- J. Hürský: Dynamika prostorového rozložení cestovních příležitostí. 199
Dynamik der räumlichen Verteilung der Fahrgelegenheiten (Anzahl der Halte)
- W. Häufler: Stanislav Leszczycki sedmdesátníkem 211

ROZHLEDY

- M. Střída, J. Runštuková: Bibliografie československé geografické literatury za rok 1976 219

GEOGRAFIE A ŠKOLA

- Geografia 77 v Praze (J. Fuchs) 237 — Seminář pro učitele pražských škol k vyučování zeměpisu (J. Fuchs) 238 — Fakultní kolo Studentské vědecké konference v Brně 1977 (V. Herber) 238

ZPRÁVY

- Prof. dr. J. Krejčí, DrSc., sedmdesátníkem (J. Demek) 239 — Prof. ing. dr. J. Böhm, DrSc., sedmdesátníkem (V. Novák) 241 — Prof. ing. dr. J. Kovařík, CSc., šedesátníkem (J. Demek, V. Novák) 243 — 50 let J. Svobody (A. Götz) 244 — S. Juránek 50letý (M. Macka) 244 — 4. česko-francouzské sympozium (J. Raušer) 244 — Zpráva o konferenci Mizející flóra a vegetace (L. Váněčková) 245 — Sympozium Interpretace leteckých snímků a doplňování map (R. Čapek) 246 — Seminář Komplexní problematika sídel a jejich životního prostředí (D. Trávníček) 247 — Konference o demografii a urbanizaci ve východní Evropě (Z. Pavlík) 248 — Mapy ve službách zemědělství (A. Götz) 249 — Seminář lékařské geografie (C. Votrúbec, J. Mojdál) 250 — Geografické aspekty populačního problému (J. Korčák) 252

SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI ZEMĚPISNÉ

ROČNÍK 1977 • ČÍSLO 3 • SVAZEK 82

MIROSLAV MACKA, MILOŠ DRÁPAL

PŘÍNOS SOVĚTSKÉ GEOGRAFIE PRO EKONOMICKÝ ROZVOJ SSSR

Při budování mladého sovětského státu byla velmi významným pomocníkem pokroková inteligence, stojící na pozicích marxisticko-leninské filosofie, počtem sice nevelká, ale plná entusiasmu a optimismu. Díky prozíravosti V. I. Lenina a jeho taktu vůči starým odborníkům podařilo se získat pro komunistické ideje i mnoho specialistů, kteří dříve aktivně pomáhali carskému režimu, i když ne vždy u něho nacházeli pochopení a podporu pro svou vědeckou práci.

K této pokrokové inteligenci patřili i sovětsí geografové, kteří svou vědeckou i praktickou činností se podíleli na hospodářské výstavbě vlasti. Jejich účast na řešení praktických úkolů zpětně ovlivňovala rozvoj geografického myšlení a napomáhala vytvořit novou pokrokovou sovětskou geografii úzce spojenou s marxisticko-leninskou filosofií, politickou ekonomii a praxí.

Mocným impulsem pro činnost sovětských geografů byl Leninův článek „Koncept plánu vědecko-technických prací“ z roku 1918, v němž Lenin předložil plán na rozmístění průmyslu se zřetelem na blízkost přírodních zdrojů.

Mimořádně důležitým krokem k rozpracování teorie územní organizace socialistické výroby a uvádění této teorie do života byl jednotný Státní plán elektrifikace Ruska (GOELRO), který vešel v život v roce 1920 a byl připravován pod přímým vedením V. I. Lenina. Ten ho označil za druhý program bolševické strany. Elektrifikace země byla úzce spojována s vytvářením nových ekonomických oblastí, jejichž přirozeným střediskem měly být nově budované elektrárny. S výstavbou energetiky pak současně probíhal geologický průzkum paliv, rud a dalších surovin. Současně se prováděla bilance vodních zásob, nutných nejen pro výrobu elektrické energie, ale i pro zavlažování půdy. Velká pozornost byla též věnována evidenci pracovních rezerv a migracím obyvatelstva z jedné oblasti státu do druhé.

Na přípravě uvedeného plánu se podílelo mnoho odborníků různých profesí, mezi nimiž vedoucí úlohu měli ekonomové, ekonomičtí geografové a technici. Splněním svého podílu na tomto úkolu geografové získali značnou autoritu u vedoucích sovětských činitelů. Podíleli se i na sestavování mnoha tematických map, na rozmísťování jednotlivých průmyslových odvětví, hlavně se však uplatnili při regionálních studiích jak nejlépe vymezit a komplexně pojmut jednotlivé oblasti (rajóny).

Z plánu GOELRO vyrostla velká kolektivní práce o ekonomické regionalizaci

(rajonizaci) sovětského Ruska, která byla provedena velkou skupinou odborníků pod vedením M. I. Kalinina a G. M. Križanovského. Jednotlivé regiony, které byly ovšem jen dílčími články složitějšího systému celého národního hospodářství, byly vymezovány tak, aby využití přírodních zdrojů, pracovních sil, elektrické energie, jakož i dopravy bylo co nejúčelnější a nejlevnější.

Jedním z nejlépe připravených plánů regionů byl plán pro oblast Dněprogesu, zaujímající nejen celý systém hydroelektráren, ale též území s velkým přírodním bohatstvím a s dostatečným množstvím pracovních sil v hustě zalidněné oblasti. Projekt připravovaný I. G. Alexandrovem se stal vzorem i pro jiné regiony.

Rajonový směr sovětské ekonomické geografie, představený N. N. Baranským a jeho školou se plně uplatnil při přípravě sovětských pětiletých plánů, jejichž úkolem bylo podstatně zvýšit hospodářský potenciál země, a to nejen v průmyslu, ale i v zemědělství.

Významných úspěchů dosáhla i fyzická geografie. Sověští meteorologové a klimatologové se zasloužili o výzkum sovětské Arktidy a o bezpečnost dopravy nad tímto územím. Známa je vědecká expedice Papaninců, vysazených letecky na plovoucí kru, aby mohli studovat nejen podnebí, ale i bezpečnost Severní mořské cesty. Významných úspěchů bylo dosaženo též při studiu věčně zmrzlé půdy a způsobů, jak na ni realizovat výstavbu. Pokročilo studium ledovců a jejich hospodářského využití pro zavlažování suchých oblastí.

Současně s upevňováním a výstavbou sovětského hospodářství ustupovala postupně v život velkolepá koncepce růstu vzdělání všech občanů a výchovy budoucích vědeckých a pedagogických pracovníků, kteří každoročně odcházeli do praxe.

Proto by bylo nespravedlivé nezmínit se alespoň stručně i o úspěších sovětské školské geografie. I ta je od počátku sovětského státu úzce spojena s životem celé společnosti. Tak např. již V. I. Lenin prosadil, že do učebních plánů vysokých škol bylo zařazeno též učivo o plánu elektrifikace Ruska (GOELRO) a jeho ekonomických základů. Současně se mělo vyučovat i ekonomické geografii sovětského Ruska.

Význam geografie pro žáky sovětských škol byl zdůrazněn v několika usneseních ÚV KSSS. Tak usnesení „O vyučování geografie“ z roku 1934 zlepšilo postavení geografie v učebních plánech sovětských škol, zajistilo potřebné pomůcky pro žactvo i učitele atd. Na jeho základě bylo zřízeno mnoho nových kateder geografie, zavedeno studium při zaměstnání a pořádány každoročně speciální kursy pro učitele geografie. Úspěchy sovětských geografů při výstavbě státu upevnil tak i význam geografie jako vyučovacího předmětu, který byl považován za jeden z nejdůležitějších předmětů ve škole.

Po druhé světové válce nastává v sovětské geografii nová etapa. Proti předválečnému období, ve kterém těžiště výzkumu bylo na území Sovětského svazu a přilehlé části Arktidy, přistupuje ke zpracování i globálních celosvětových problémů. Výrazem je stálá účast sovětských expedic na výzkumech Antarktidy nebo na výzkumech klimaticko-hydrologických a výzkumech oceánů pomoci řady speciálních lodí. Sem patří též komplexní výzkum vzhorských oblastí euroasijského kontinentu. Z nejužnamnějších prací lze jmenovat geomorfologii dna oceánů a zvláště pak šelfových oblastí, výzkumy světového klimatu jako systému mobilní rovnováhy, výzkumy cirkulačních faktorů klimatických změn, výzkum režimu ledovců a jejich oscilací v minulosti a současnosti. Jsou zkoumány i takové obecné problémy, jako faktory atraktivity obyvatelstva k pobřežím světových oceánů a moří z aspektu vědeckotechnické revoluce. Nejužnamnější

z tohoto hlediska jsou pak práce zaměřené na rozvoj systému geografických věd a jejich filozofického pojetí při zkoumání světa. Tak ve fyzické geografii se dospělo k definici teoretických základů vědy o krajině a k pochopení prostorových a časových struktur geosystémů. Důležitým článkem v rozvoji tohoto poznání mělo shrnutí a utřídění antropogenních vlivů člověka na komponenty krajiny. Díky tomu bylo možno sovětské geografii přistoupit nejen k regionálně geografickým předpovědím vlivu člověka na prostředí, ale i ke globálním celosvětovým závěrům o vlivu člověka na klima, na antropogenní změny v celé hydrosféře a dospět k prognózám vývoje životního prostředí v globálním celosvětovém aspektu.

Stejně tak byla v ekonomické geografii definována funkce socioekonomické sféry v krajině a interakcí jejich jednotlivých ekonomických subsystémů s přírodními, vyjasněny strukturální zákonitosti formování průmyslových komplexů jako hlavní pozitivně i negativně fungujících činitelů krajiny. Byly rozpracovány principy regionalizace zemědělství v souladu s klimatickými pásmovými podmínkami a s hlavním zaměřením na vodní bilanci a zavlažování. Rychlý růst životní úrovně si vynutil též rozpracování regionálních koncepcí a hierarchie rozmístění zařízení terciární sféry a vymezení regionů oddechu a turismu. Součástí těchto prací bylo i ujasnění a klasifikace teritoriálních sídelních systémů a jejich regionalizace. Na základě toho bylo pak možno přistoupit k matematickému modelování a ekonomickogeografickému prognózování nejen průmyslových a teritoriálních komplexů, ale i funkce a interakcí celého socioekonomického systému v krajině.

Už z výčtu zdaleka ne všech nejdůležitějších témat je zřejmé, že obecně zde staví na konkrétním poznání regionálního a že regionální naopak nutně se obohacuje konfrontací s obecným. Z toho vyplývá, že celosvětová dimenze by zdaleka nemohla být nastoupena, kdyby nebylo nakupeno ohromné množství poznatků, získaných právě výzkumem území SSSR a pak dále zevšeobecněno. Sovětští geografové tu měli jednu nespornou výhodu, spočívající v tom, že území SSSR představuje jednu šestinu světa a s výjimkou tropů zahrnuje všechna klimatická pásma. Konkrétní výzkum území SSSR a prognózování vývoje jak celku, tak jednotlivých oblastí, přinesly ještě jeden závažný poznatek. Ukázalo se, že před sovětskou geografii stojí nejen práce na výzkumu a osvojování nových oblastí na Sibiři a Dálném východě, ale že stejně nezbytnou podmínkou rozvoje geografie i potřeb praxe je výzkum a prognóza přestavby starých, historicky dávno osvojených sídelních oblastí, poznamenaným právě tímto dlouhým vývojem jak v rozmístění celé ekonomické aktivity, tak i tomu odpovídající specifické sídelní struktury.

V rozsáhlých výzkumech, na nichž se geografie samozřejmě spolupodílí, se již neoddelitelně prolíná konkrétní s budoucím. Jako příklad je zde možno uvést regionalizaci vodních zdrojů a vybilancování vodních zásob jednotlivých oblastí SSSR a jejich korelace s potřebami národního hospodářství velkých ekonomických oblastí, které znamenaly i start na vypracování prognózy režimu vodní rovnováhy a ochrany nejen Kaspiku, ale i přílehlé oblasti. Práce na udržení zcela čisté vody Bajkalu, který patří k největším sladkovodním zdrojům pitné vody na světě, současně umožňují prognózu jeho budoucího využití i dalekými deficitními regiony. Byla provedena ekonomickogeografická regionalizace Sibiře a Dálného východu s ohledem na optimální celosvazové využití zdejších zdrojů, ale současně s tím prognózy ukázaly směry napojení těchto oblastí na celosvětovou dělbu práce. Zpracování koncepce formování sídelní struktury a průběhu urbanizace ve starých sídelních oblastech SSSR umožnila současně prognózu

populačně-migračního propojení těchto starých oblastí s nově osídlovanými územími Sibíře a Dálného východu. Takovýchto příkladů bylo možno uvést mnoho.

Nesporné výsledky v tomto směru mohly být sovětskými geografy předloženy u příležitosti XXIII. Mezinárodního geografického kongresu v Moskvě v roce 1976.

Neaktuálnější směry a úkoly současných geografických výzkumů, zabezpečujících jak další diferenciaci (specializaci), tak i integraci geografie jako vědy, byly tam sovětskými geografy definovány takto:

- všestranné studium existujících vlivů současné společnosti na prostředí, hlavní formy, směry a intenzitu jeho změn, rozpracování vědeckých prognóz nejpravděpodobnějších důsledků těchto změn,
- další odhalování přírodních zdrojů nezbytných pro výrobní činnost společnosti, jejich ekonomické ocenění a definování cest racionálního využití zabezpečujících ochranu a kvalitní zlepšení přírodního prostředí,
- plánovitá přestavba prostředí pomocí současné a budoucí techniky, zabezpečující racionální dobývání přírodních zdrojů, likvidaci a oslabení negativních antropogenních změn a tím vytvoření optimálních podmínek pro život celého lidstva na světě.

Na závěr našeho stručného hodnocení výsledků, kterých dosáhli sovětské geografové za uplynulých šedesát let existence Sovětského svazu přejeme jim jménem celé československé geografické veřejnosti další úspěchy při realizaci jejich smělých a lidských cílů.

ĚŘETISLAV BALATKA, JAROSLAV SLÁDEK

NÁSLEDKY PRŮTRŽE MRAČEN NA PLZEŇSKU

30. DUBNA 1975

V pozdních odpoledních hodinách 30. dubna 1975 postihly oblast ležící na jihovýchod od Plzně mezi údolími dolní Úhlavy a Úslavy katastrofální srážky, jejichž ničivé účinky nemají zde pamětníka. Vzhledem k tomu, že vyvolaly intenzivní erozní i akumulární činnost v postiženém území, upozorňujeme stručně na některé výrazné změny reliéfu, k nimž zde došlo.

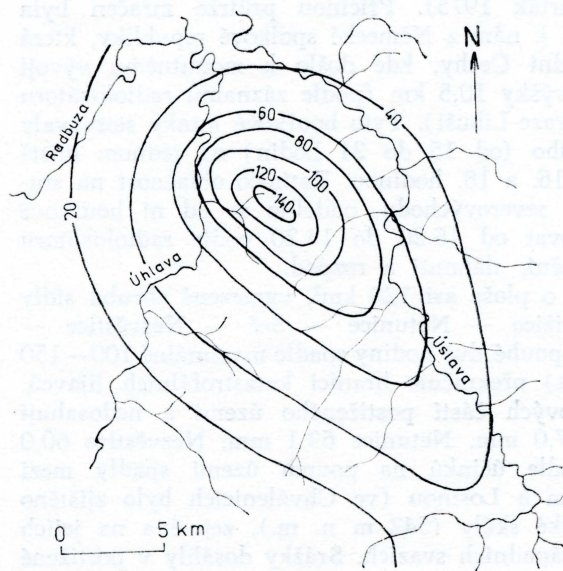
Povětrnostní a hydrologická analýza situace byla podrobně zpracována Hydro-meteorologickým ústavem (Z. Barták 1975). Příčinou průtrže mračen byla zvlněná studená fronta, postupující k nám z Německé spolkové republiky, která zpomalila svůj postup přes západní Čechy, kde došlo k mohutnému vývoji cumulonimbů, dosahujících až do výšky 10,5 km (podle záznamu radiolokátoru Hydrometeorologického ústavu v Praze-Libuši). Tyto bouřkové mraky setrvaly bez podstatných změn velmi dlouho (od 15 do 21 hodin) na jednom místě s nejintenzivnějším vývojem mezi 16. a 18. hodinou. Zatímco oblačnost na studené frontě postupovala zvolna k severovýchodu, oddělilo se od ní bouřkové jádro, u něhož bylo možno sledovat od 16.20 do 18.20 podle radiolokátoru pomalý spirálovitý pohyb, mohutnění, slábnutí a rozpad.

Extrémní srážky postihly území o ploše asi 120 km², vymezené zhruba sídly Starý Plzenec — Štěnovice — Čížice — Netunice — Seč — Nezvěstice — Štáhlavy — Starý Plzenec, kde za pouhé dvě hodiny spadlo maximálně 100—150 mm srážek, což vysoko (2—3krát) překračuje hranici katastrofálních lijavců. Srážkověrné údaje jsou z okrajových částí postiženého území a nedosahují proto maximálních hodnot (Seč 77,0 mm, Netunice 63,1 mm, Nezvěstice 60,0 mm). Nejintenzivnější srážky podle účinků na povrch území spadly mezi Chválenicemi, Nebílovským Borkem a Losinou (ve Chválenicích bylo zjištěno 109 mm srážek), tj. v okolí Farské skály (542 m n. m.), zejména na jejích jihozápadních, západních a severozápadních svazích. Srážky dosáhly v postižené oblasti 150—300 % průměrných měsíčních úhrnů a teoreticky je lze charakterizovat jako hodnoty opakující se na okrajích území jednou za 50—200 let, v jádru území jednou za 500—1000 let.

Ohromné množství spadlé vody vyvolalo mimořádné povodňové průtoky na pravých přítocích Úhlavy (Nebílovský potok, Losinský potok) a levých přítocích Úslavy (Podhrázský potok s levým přítokem Únětickým potokem, Olešná, Nezavětický potok). Nejhůře bylo postiženo povodí Nebílovského potoka, zejména jeho pravého přítoku Boreckého potoka, který odvodňuje území s maximálními srážkami. Nebílovský potok, jehož údolí je dlouhé 6,6 km, má povodí 17,597 km², Borecký potok s délkou údolí 3,9 km odvodňuje území o rozloze 8,073 km². Povodí Nebílovského potoka má vějířovitý tvar,

takže při soutoku s Boreckým potokem došlo k střetnutí obou kulminačních průtoků. Podle našich pozorování 600 m nad silničním mostem v Čizicích protékalo Nebílovským potokem maximálně kolem $200 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, což odpovídá údají stanovenému pracovníky Hydrometeorologického ústavu (186, popř. $188 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$) pro profil o 500 m výše. Na Boreckém potoce 1,1 km od rozvodnice odtékalo z povodí o ploše $1,24 \text{ km}^2$ asi $35 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ a na dolním toku v osadě Lipí (450 m nad ústím do Nebílovského potoka) z povodí o rozloze $7,87 \text{ km}^2$ asi $100\text{--}120 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. Uvedené hodnoty průtoků mnohonásobně převyšují teoreticky odvozené hodnoty stoletých vod (např. pro Nebílovský potok v Čizicích činí hodnota stoleté vody $28 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$).

Geologické a geomorfologické poměry — špatně propustné jílovité algonkické břidlice, z menší části granodiorit štěnovického masivu; široce rozevřená údolí s dlouhými mírnými až středně ukloněnými svahy (o sklonu $3\text{--}12^\circ$), malá lesnatost (kolem 20 %) a vzhledem k opožděnému nástupu jara nedostatečně vzrostlá vegetace — to byly faktory, které přispěly k ničivým účinkům přívalových dešťů. Srážková voda odtékala plošně po svazích ve vrstvě vysoké místy přes 1 dm a vyvolala intenzivní splach v místech zvětšeného sklonu svahu stružkovou erozi, odnos půdního profilu až na podloží a mohutnou akumulaci při úpatí svahů (náplavové kužely o mocnosti několika dm). Voda se soustře-

1. Mapka srážkových úhrnů (v mm) 30. dubna 1975 v pozdních odpoledních hodinách na území jihovýchodně od Plzně.

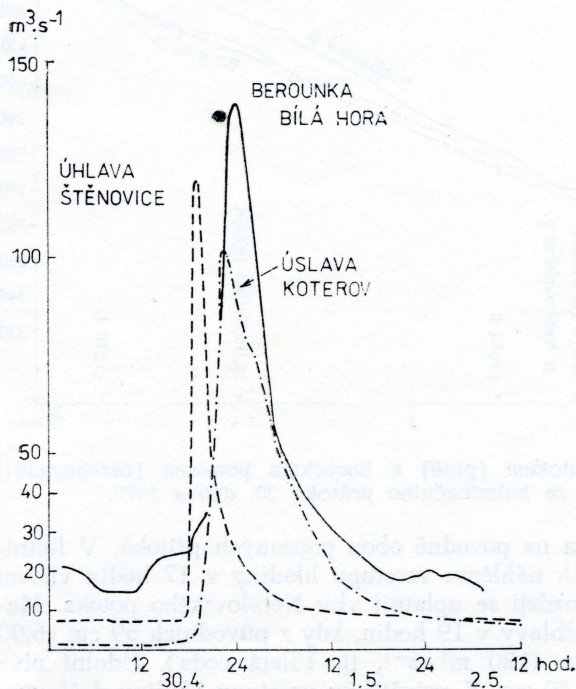
dovala na dnech úpadů a údolí, kde vyvolala silnou erozi koryt. Např. na horním toku Boreckého potoka nad Nebílovským Borkem se voda valila v plochem dnu širokém $50\text{--}70 \text{ m}$ a někdejší nepatrně zahloubené koryto bylo přehloubeno do hloubky přes 2 m a místy rozšířeno až na 5 m . Zářez koryta odkryl pod holocenními sedimenty údolní nivy granodioritové eluvium, v němž se vytvořily četné stržové stupně s hlubokými výraznými výmoly a evorzními tvary rázu obřích hrnců (např. o rozměrech $80 \times 40 \times 35 \text{ cm}$, $50 \times 40 \times 25 \text{ cm}$); ojediněle vznikly peřejovité stupně s erozně evorzními depresi (např. pod stupněm vysokým $1,2 \text{ m}$ deprese $2 \times 1 \times 0,8 \text{ m}$). K takto mohutné erozi zde došlo vlastně v normálně akumulacním úseku toku. V dalším průběhu toku se střídaly úseky

s erozní činností s úseky s činností akumulací, s citlivou reakcí na změny sklonu koryta a geomorfologický ráz údolí.

V Nebílovském Borku zaplavila voda dolní části obytných stavení do výše 1,5 m, silnici a poškodila cesty. Jižně od Štěnovického Borku v souvislosti s výrazně zúženým příčným profilem údolí a větším sklonem hladiny působila eroze zvláště ničivě. Koryto široké původně kolem 3 m se rozšířilo až na 8–10 m, voda vystoupila do výše přes 3 m. V osadě Lipí vznikly výmoly v korytě, hluboké až 2 m, místy se akumuloval šterk a písek, byl stržen cestní most a zničeno 15 a poškozeno dalších 15 rekreačních chat. Osobní auto, jehož majitelka při pokusu o jeho záchranu utonula, bylo přívalem strženo o 200 m níže po toku.

Na Nebílovském potoce se projevila silná eroze v korytě nad ústím Boreckého potoka a pak zejména pod jeho ústím až po jeho vtok do Úhlavy. Nad soutokem s Boreckým potokem v místech zvětšeného sklonu došlo k prohloubení koryta až na granodioritové podloží, takže zde vznikl přejevitý úsek. Koryto se místy rozšířilo až na 12 m a voda vystoupila 2,5 m vysoko. I zde bylo zničeno a poškozeno několik chat. Pod soutokem s Boreckým potokem nabylo koryto Nebílovského potoka rázu horské bystriny. Někdejší šířka koryta kolem 3 m se zvětšila až na 10–15 m. Dno koryta se zaplnilo písky, hrubými šterky a balvany, místy došlo k jejich akumulaci na povrchu údolní nivy, boční erozí byly podemlely mohutné stromy a odneseny do značných vzdáleností směrem po toku. Nárazové břehy byly obnaženy až na skalní podloží a v zúžených příčných profilech vystoupila hladina až o 4 m nad normální nízký stav. Těsně

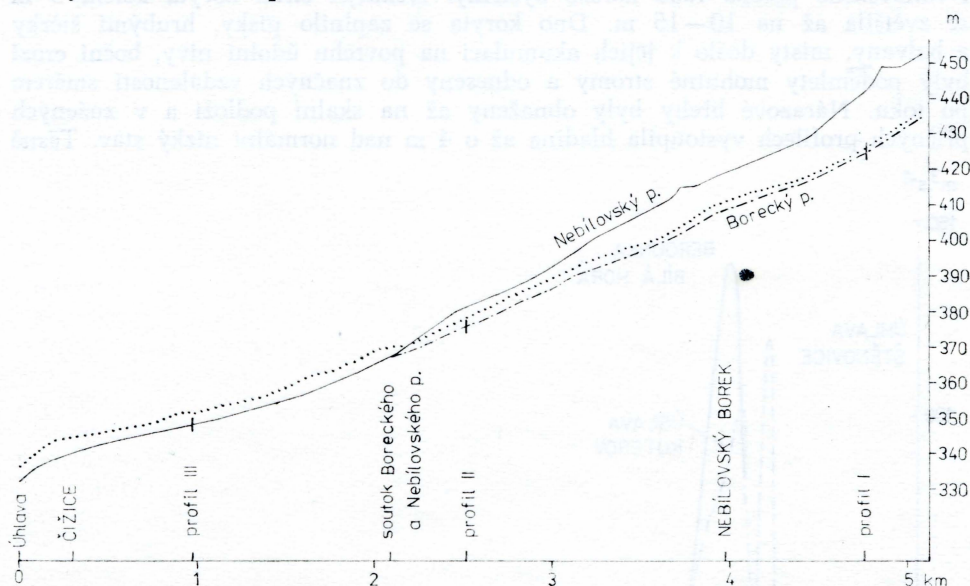
2. Časový průběh povodňových vln 30. dubna — 2. května 1975 na Úhlavě ve Štěnovicích (čárkovaně), Úslavě v Koterově (čerchovaně) a Berounce v Plzni-Bílé Hoře (plně).

nad Čizicemi vznikl rozsáhlý náplavový kužel v místě menšího sklonu; koryto zde bylo místy rozšířeno až na 20 m a potok po opadnutí velké vody si razil cestu těmito náplavy v několika ramenech (tendence divočení toku).

V Čizicích byly poškozeny obytné budovy a mlýn a zničeny rybí sádky.

V místě poškozeného mostu, kde je zúžený profil, vystoupila voda o 4,5 m a zaplavila dokonce mostní vozovku do výše 0,5–0,7 m. Pod tímto mostem, kde potok ústí visuté do Úhlavy, došlo opět k intenzívní erozi koryta a unášený materiál se akumuloval v širokém řečišti Úhlavy pod jezem v podobě rozsáhlého šterkopískového náplavového kužele, který zatlačil Úhlavu k levé straně řečiště.

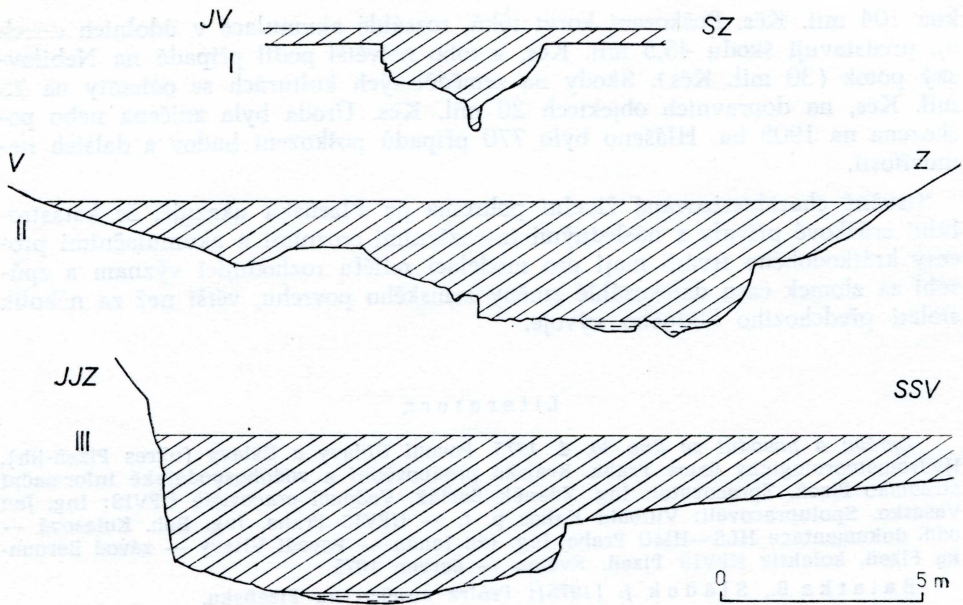
Losinský potok, dlouhý 6,0 km, má výrazně protáhlé povodí o rozloze 11,531 km². Podle našich pozorování asi 300 m východně od Štěnovic u bývalého granodioritového lomu protékalo maximálně asi 60 m³ · s⁻¹ (podle údajů Hydro-meteorologického ústavu ve Štěnovicích 48, popř. 49 m³ · s⁻¹). Účinky povodně byly zde podobné jako v povodí Nebílovského potoka. Voda zničila silniční most mezi Štěnovicemi a Losinou. K výraznému přehloubení koryta došlo v balkovickém úseku severovýchodně od Štěnovic nad zmíněným lomem (do hloubky 2–2,5 m až na podloží). Vznikly zde četné erozní stupně a výmoly s náznaky evorzních tvarů. U granodioritového lomu byla odlámaná hornina odnesena ve velkém množství a uložena níže na povrchu údolní nivy v podobě rozsáhlého kužele (do vzdálenosti přes 100 m). Ve Štěnovicích byly zaplaveny domy do výše kolem 1 m, poškozen most a dvě auta.

3. Podélný profil Nebílovským potokem (plně) a Boreckým potokem (čerchovaně); tečkovaně — přibližná hladina za kulminačního průtoku 30. dubna 1975.

Úhlava velmi rychle reagovala na povodně obou popsaných přítoků. V limnigrafické stanici Štěnovice došlo k náhlému vzestupu hladiny v 17 hodin vlivem Losinského potoka a poněkud později se uplatnil vliv Nebílovského potoka. Maximální výšky dosáhla hladina Úhlavy v 19 hodin, kdy z původních 59 cm (6,90 m³ · s⁻¹) vystoupila na 340 cm (120 m³ · s⁻¹, tj. 15letá voda). Údolní niva byla zaplavena do výše asi 50–70 cm. K největšímu vzestupu hladiny došlo mezi 18. a 19. hodinou, kdy vzrostlo množství protékané vody o 102,7 m³ · s⁻¹. Objem povodňové vlny činil 1 225 000 m³.

Území postižené přívalovými dešti v povodí Úslavy bylo rozsáhlejší než v povodí Úhlavy, ale intenzita srážek zde byla celkově menší. V povodí Podhrázského

4. Příčné profily řečištěm Boreckého potoka (I, II) a Nebilovského potoka (III); šikmá šraflura — vodní hmota při kulminačním průtoku za povodně 30. dubna 1975 (I — cca $30 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, II — cca $120 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, III — cca $200 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$), čárkovaně — vodní hmota za průměrného průtoku 7. května 1975.

potoka byl nejvíce postižen jeho levý přítok Únětický potok, v jehož povodí se uplatnily ničivé účinky půdní eroze. Olešná, jejíž údolí je 8,4 km dlouhé, má protáhlé povodí o rozloze $19,182 \text{ km}^2$. Podle údajů Hydrometeorologického ústavu protékalo 400 m pod silničním mostem v Želčanech $107,4 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. Na dlouhých nezalesněných svazích probíhaly intenzivní procesy půdní eroze. K velkým škodám došlo v Nezvěsticích, kde byly poškozeny obytné budovy a zničena silnice pod železničním propustkem, pod nímž vznikla rozsáhlá erozní deprese o průměru 15–20 m, 1–2 m hluboká. Část silniční zdi o objemu několika m^3 byla přemístěna na vzdálenost 15–20 m. V nárazových březích nad Nezvěsticemi bylo obnaženo podloží algonkických břidlic. Při stružkové erozi na polích vznikaly erozní rýhy hluboké až přes 1 m. V povodí Nezabavického potoka se uplatnila zejména silná půdní eroze. Ve Šfáhlavech poškodila velká voda obytné domy a protrhla požární nádrž.

Průtoková křivka na Úslavě v Koterově odráží postupný přínos povodňových vln jednotlivých přítoků. Vyznačuje se pomalejším vzestupem i sestupem i menším maximálním průtokem než na Úhlavě ve Štěnovicích. K vzestupu hladiny z 22 cm ($1,65 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$) došlo teprve v 19 hodin, kulminační stav 245 cm ($102 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, tj. 5letá voda) se objevil ve 22.30. Největší hodinový přírůstek průtoku byl $40,5 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$. Objem povodňové vlny činil $3\,050\,000 \text{ m}^3$.

Na Berounce v Plzni-Bílé Hoře došlo k maximálnímu průtoku ve 24 hodin ($138 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, vodní stav 319 cm), v Berouně až 1. 5. 1975 odpoledne. V Praze bylo možno pozorovat zakalenou nahnědlou vodu ve Vltavě ještě několik dní po katastrofálních srážkách na Plzeňsku.

Celkové škody v postižené oblasti jihovýchodně od Plzně byly vyčísleny část-

kou 104 mil. Kčs. Poškození koryt toků, rozsáhlé akumulace v údolních dnech aj. představují škodu 45,5 mil. Kčs, z toho největší podíl připadá na Nebílovský potok (30 mil. Kčs). Škody na zemědělských kulturách se odhadly na 25 mil. Kčs, na dopravních objektech 20 mil. Kčs. Úroda byla zničena nebo poškozena na 1905 ha. Hlášeno bylo 770 případů poškození budov a dalších nemovitostí.

Stručně charakterizovaná živelní pohroma na Plzeňsku ukazuje, že katastrofální srážkové přívaly s následnými intenzivními erozními a akumulačními procesy krátkodobého trvání mají pro modelaci reliéfu rozhodující význam a způsobí za zlomek času dalekosáhlé změny zemského povrchu, větší než za několik století předchozího klidného vývoje.

Literatura

Zpráva o povodni ze dne 30. 4. 1975. Povodí Úhlavy a Úslavy (okres Plzeň-jih). Hydrometeorologický ústav Praha. Krajské předpovědní a vodohospodářské informační středisko Plzeň. Zpracovatel: Ing. Zdeněk Barták. Vedoucí pracoviště UPVIS: Ing. Jan Vašátko. Spolupracovali: Vilibald Kakos p. f. — UPVIS Praha. Ing. Boh. Kulasová — odd. dokumentace HLS—HMÚ Praha, Ing. Jan Janda — Povodí Vltavy — závod Berounka Plzeň, kolektiv KPVIS Plzeň. Květen — červen 1975.

Balátka B., Sládek J. (1975): Průtrž mračen na Plzeňsku.

Lidé a země, 24 : 8 : 374—376. Praha.

Résumé

FOLGEN DES WOLKENBRUCHS IM PLZEŇ—GEBIET AM 30. APRIL 1975

Am 30. April 1975 entstanden südöstlich von Plzeň (Pilsen) im Flußgebiet der unteren Úhlava und Úslava Sturzregen von außerordentlicher Intensität, die hier in der historischen Zeit nicht bemerkt worden sind. Im Gebiet von 120 km² fielen während etwa zwei Stunden Niederschläge von 100—150 mm, die in den kurzen Bächen außerordentliche, Werte von hundertjährigen Hochwasserdurchflüssen weit überhöhende Hochwasserdurchflüsse hervorriefen, zum Beispiel im Bach Nebílovský potok mit dem Flußgebiet von 17,597 km² floß maximal etwa 200 m³ · s⁻¹ durch. Die Niederschläge verursachten starke Bodenerosion (u. zw. Flächenabspülung, Rinnenerosion), Erosion und Evorsion in den Bachbetten, die stellenweise den Charakter der Gebirgswildbächer erreichten, und umfangreiche Akkumulationen des transportierten Materials auf den Talböden. Dabei entstanden große volkswirtschaftliche Schäden, besonders auf den Wasserläufen, Bodenkulturen, Kommunikationen und Gebäuden. Diese Elementarschäden zeigten, daß Katastrophensturzregen mit folgenden intensiven Erosions- und Akkumulationsprozessen von kurzer Dauer eine entscheidende Bedeutung für die Reliefmodellation haben.

Erläuterungen zu den Abbildungen und Photographien

1. Karte der Niederschlagssumme (in mm) am 30. April 1975 spät nachmittag im Gebiet südsüdöstlich von Plzeň.
2. Zeitverlauf der Hochwasserwellen am 30. April — 2. Mai 1975 an Úhlava in Štěnovice (Strichlinie), Úslava in Koterov (Strichpunktlinie) und Berounka in Plzeň-Bílá Hora (Vollinie).
3. Längsprofil durch die Bäche Nebílovský potok (Vollinie) und Borecký potok (Strichpunktlinie); Punktlinie — annähernder Wasserspiegel während des höchsten Scheiteldurchflusses am 30. April 1975.

4. Querprofile durch das Flußbett der Bäche Borecký potok (I, II) und Nebílovský potok (III); schräge Schraffur — Wasserumfang des höchsten Scheiteldurchflusses beim Hochwasser am 30. April 1975 (I — ca. $30 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, II — ca. $120 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, III — ca. $200 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$); Strichlinie — Wasserumfang des mittleren Durchflusses am 7. Mai 1975.
1. Der beim Hochwasser am 30. April 1975 entstandene Erosionseinschnitt mit Eversionsdepressionen im Akkumulationstalboden im obersten Abschnitt des Baches Borecký potok oberhalb Nebílovský Borek. Photo B. Balatka.
2. Folgen der kurzfristigen Hochwassererosion am 30. April 1975 am Bach Nebílovský potok bei der Mündung des Baches Borecký potok. Photo B. Balatka.
3. Das durch das Hochwasser am 30. April 1975 übertiefte Olešná—Flußbett (mit der vernichteten Straße) unterhalb des Eisenbahnviadukts in Nezvěstice. Photo B. Balatka.
4. Das abgestürzte Gebäude der ehemaligen Mühle in Čižice als Folge des Hochwassers am Bach Nebílovský potok am 30. April 1975. Photo B. Balatka.
5. Die abgerissene Brücke der Landstraße Štěnovice — Losiná am Bach Losinský potok als Folge des Hochwassers am 30. April 1975. Photo B. Balatka.

VLADIMIR VITALJEVIČ FROLOV

REGIONÁLNÍ ROZDÍLY V PRACOVNÍ A ELEKTROENERGETICKÉ NÁROČNOSTI ČESKOSLOVENSKÉHO PRŮMYSLU

V nejbližších letech lze v ČSSR očekávat snížení přírůstku obyvatelstva v produktivním věku. Jestliže v období 1971—1975 dosáhl 332 tisíc osob, v současné pětiletce (1976—1980) zřejmě nepřekročí 226 tisíc (3, str. 70), tj. pouhých 2,5 % celkového počtu práce schopného obyvatelstva z r. 1975. Zostří se tak problém zajišťování pracovních sil nejen pro nově budované závody, ale i pro existující podniky. Podle průzkumů československých ekonomů bylo r. 1973 pouze v československém průmyslu 300 000 neobsazených pracovních příležitostí, zatímco přírůstek zaměstnaných v průmyslu ČSSR dosáhl v letech 1971—1975 pouhých 92 tis. osob (5, str. 1).

S tím souvisí význam zdokonalování odvětvových i územních proporcí v zájmu snížení pracovní náročnosti průmyslové výroby. Absolutní náročnost na pracovní síly poklesla za období 1960—1974 na méně než polovinu.

V posledních letech stále nabývá na významu výzkum územních aspektů pracovní náročnosti průmyslové výroby. Souvisí to jak se zvýšeným významem územní struktury a posílením její vazby na odvětvovou strukturu (6, str. 9), tak i s důležitou skutečností, že rozvoj výrobních sil v jednotlivých oblastech ČSSR v současné době více než kdy jindy závisí na zajištění správných proporcí mezi zdroji a potřebou pracovních sil (3, str. 69).

Dalším vážným problémem je zabezpečení Československa energetickými zdroji. ČSSR má ve srovnání s řadou jiných průmyslově vyspělých zemí poměrně vysokou spotřebu primárních energetických zdrojů. Českoslovenští ekonomové to vysvětlují relativně méně příznivou strukturou těchto zdrojů i energeticky náročnější skladbou československé ekonomiky.

Pokládáme-li spotřebu energie na 1 000 dolarů hrubého společenského produktu v ČSSR za rovnou 100, činil tento ukazatel r. 1970 podle odhadu československých odborníků ve Francii 55, v NSR 69, ve Velké Británii 76, v SSSR 100, v Maďarsku 79. Vyšší byl v NDR (104), v Polsku a Bulharsku (105). Roku 1980 lze vyšší spotřebu energie očekávat v SSSR (110) a v Bulharsku (108). Ve Francii a NSR bude značně nižší — 55 a 68. Pro Velkou Británii se uvádí odhad 96, pro NDR 94, pro Polsko 92 (2. str. 88).

V ČSSR převládá od r. 1964 dovoz elektřiny nad jejím vývozem. Podíl čistého importu se trvale zvyšuje: z 2,2 % v polovině 60. let na 8—9 % v polovině let sedmdesátých.

Velmi nekompaktní území, protáhlé od západu na východ (750 km), okrajová (severozápadní) poloha domácích energetických zásob — mosteckého a soko-

lovského uhlí — a přísun rozhodujících kvót dovážených zdrojů z východu, při soustředění podstatné části průmyslové výroby v západních a centrálních oblastech prohlubuje územní rozpor mezi místy nejspornější výroby elektřiny a její spotřeby. Začátkem 70. let se z ČSR do SSR vyváželo asi 16 mil. t hnědého uhlí, tj. třetina celkového objemu jeho přepravy.

Tyto skutečnosti podtrhují naléhavost výzkumu územní struktury československého průmyslu podle nejdůležitějších ukazatelů výroby — stupně pracovní a elektroenergetické náročnosti.

Zaměříme se především na některé zvláštnosti územní struktury československého průmyslu v rámci národních republik a také podle deseti základních administrativních jednotek — krajů — a hlavního města Prahy.

Systematický rozbor formujících se i perspektivních územních proporcí podle republik a krajů umožňuje nejpřesněji sledovat obecné zvláštnosti rozvoje jednotlivých článků územní struktury, určit, nakolik odpovídá odvětvové skladbě, osídlení, přírodním zdrojům státu. Stanovení stupně souladu územní struktury s výše uvedenými charakteristikami je jedním z nejdůležitějších úkolů při studiu územní struktury.

Studium pracovní a elektroenergetické náročnosti je založeno na předpokladu, že v oblastech s napjatou bilancí pracovních zdrojů bude pracovní a energetická náročnost odvětvové struktury výroby pod celostátním průměrem, a objem hrubé výroby musí být tedy vyšší než teoretický objem výroby v oblasti s průměrnou strukturou (4, str. 149).

Analýzu územních proporcí československé výroby jsme provedli na základě materiálů z let 1961 a 1970, zčásti (vzhledem k neúplnosti publikovaných statistických údajů) i z roku 1974. Všechny propočty byly provedeny autorem článku. Jejich výsledky jsou shrnuty v tabulce.

Oblastní rozdíly v pracovní náročnosti československé průmyslové výroby

Slovensko má ve srovnání s ČSSR v celku rychlejší tempo rozvoje průmyslu, doprovázené rychlejším přirozeným přírůstkem obyvatelstva.

Při trvalém nedostatku pracovních zdrojů, navíc i s ohledem na vyšší podíl nového průmyslu na Slovensku, dalo by se předpokládat, že v SSR jsou výrazněji než v ČSR zastoupeny výroby náročné na pracovní síly. Ve skutečnosti je však situace jiná.

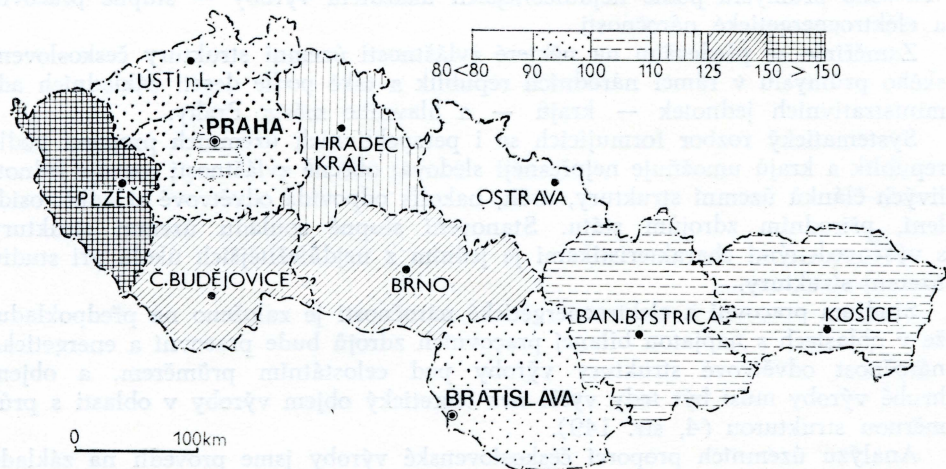
I když se v minulém desetiletí (1961—1970) relativní pracovní náročnost odvětvové struktury na Slovensku zvýšila a v ČSR poklesla, zůstává v České socialistické republice nad celostátním průměrem. Lze to vysvětlit v SSR výraznějším rozvojem takových pracovně méně náročných odvětví, jako je hutnictví železa i neželezných kovů, chemický průmysl, potravinářství. Jejich podíl dosáhl r. 1970 v odvětvové struktuře Slovenska asi 44 %, zatímco v ČSR jen 38 %.

V ČSR byly naopak více rozvinuty pracovně náročné obory strojírenství, průmyslu paliv, textilního, sklářského a keramického průmyslu. Podílely se 44,5 %, zatímco na Slovensku 30 %.

Do r. 1974 se pracovní náročnost průmyslové výroby v obou republikách vyrovnala vlivem dalšího zdokonalování odvětvových proporcí.

Podrobnější představu o územních rozdílech v pracovní náročnosti československé průmyslové výroby dává rozbor materiálů podle krajů. Především nutno konstatovat, že ve sledovaném období sílí územní diferenciaci v pracovní náročnosti. Roku 1961 se kraje (vyjma Východoslovenský) lišily od sebe v tomto ohledu o 5—7 %. Roku 1974 dosáhl průměrný rozdíl ve stupni pracovní ná-

ročnosti 16 %. Svědčí to o sílící specializaci krajů na výrobu určitých druhů produkce se zvýšenou či sníženou pracovní náročností a zdůrazňuje to význam evidence územního souladu mezi zdroji pracovních sil a jejich hlavními „spotřebiteli“. K základním změnám ve stupni relativní pracovní náročnosti podle jednotlivých krajů došlo v 60. letech. Relativní pracovní náročnost z r. 1974 zůstává vcelku na úrovni r. 1970.

1. Oblastní rozdíly v pracovní náročnosti československého průmyslu v r. 1974 (ČSSR = 100 %).

V polovině 70. let se na území ČSSR vytvořilo pásmo, v němž je pracovní náročnost průmyslové výroby značně (o 25–30 %) vyšší než v celostátním průměru. Zahrnuje jihozápadní oblasti ČSR — Jihomoravský, Jihočeský a Západočeský kraj. Na východě — na území Středoslovenského a Východoslovenského kraje — se zformoval druhý region se zvýšenou pracovní náročností výroby. V průmyslu centrálních oblastí — Severomoravského a Západoslovenského kraje — a také na severozápadě ČSSR jsou více rozvinuta odvětví s nižší (o 10–15 %) než průměrnou pracovní náročností. Porovnání získaných údajů o velikosti a změnách v relativní pracovní náročnosti s rozmístěním zdrojů pracovních sil a migračních proudů umožňuje odhalit disproporce v územní struktuře z hlediska její zabezpečení pracovními silami a rovněž ty pozitivní procesy, související především se změnou odvětvové struktury, jež vedou k jejich likvidaci.

Jako příklad vezměme Prahu. Hlavní město ČSSR patří mezi výrazně deficitní oblasti pokud jde o pracovní zdroje. V 60. letech dosáhlo pozitivní migrační saldo více než 56 000 lidí. Navíc r. 1970 odpovídalo pozitivní saldo — 71 000 osob denně dojíždějících do práce — 11 % všech zaměstnaných v pražském hospodářství. Bez ohledu na to i na další sociálně ekonomická opatření zůstává problém zajištění pracovních sil pro hlavní město velmi naléhavým.

Situace se komplikuje rozvíjením „metropolitních“, pracovníě náročných oborů, jako je polygrafie, přesná mechanika a optika, silnoproudá i slaboproudá elektrotechnika, dopravní strojírenství. Podíl Prahy na produkci těchto oborů je 1,5–2,5krát vyšší než její podíl na průmyslové výrobě státu. Nedostatečně byly přitom brány v úvahu tendence ke snižování migračního proudu do hlavního města (9, str. 52–53), který je hlavním zdrojem pracovních sil. Jednou

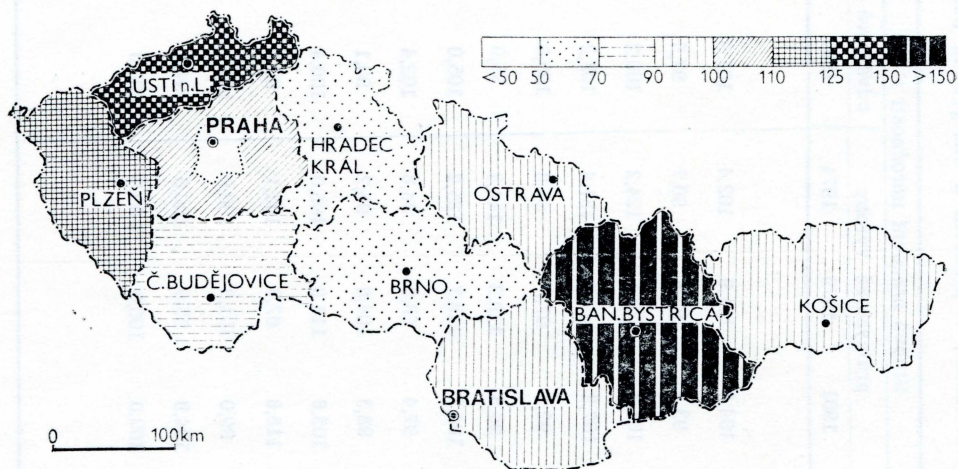
z cest, jež mohou zmírnit nepříznivou situaci, je vedle redukce některých pracovních náročných výrobních při současné modernizaci a rozšiřování řady pražských podniků rychlejší rozvoj „metropolitních“, přitom však pracovní méně náročných oborů, jako je výroba chemických produktů široké spotřeby i některých potravinářských oborů, na jejichž produkci se Praha podílí poněkud menším procentem, než odpovídá její kvótě na průmyslové produkci státu.

K procesům optimalizace územní struktury průmyslu patří též snižování relativní pracovní náročnosti v Severomoravském kraji a jisté zvýšení tohoto ukazatele v západních Čechách, na středním Slovensku a jižní Moravě.

Oblastní rozdíly v elektroenergetické náročnosti československé průmyslové výroby

Jedním z odlišných rysů elektroenergetické náročnosti průmyslové výroby ve srovnání s pracovní náročností je její hlubší diferencovanost podle oblastí a výraznější změny elektroenergetické náročnosti výroby v každé z nich. Za deset let se rozdíl mezi maximální a minimální náročností téměř nezměnil (r. 1961 169 %, r. 1970 165 %); výkyvy podle jednotlivých oblastí jsou však podstatnější. Například relativní elektroenergetická náročnost průmyslové výroby Prahy se zmenšila 2,5krát, zatímco v Západoslovenském kraji téměř stejným tempem vzrostla.

Hodnotíme-li v celku úroveň relativní elektroenergetické náročnosti průmyslu, můžeme říci, že v obecných rysech obráží územní zvláštnosti ve výrobě elektřiny.

2. Oblastní rozdíly v energetické náročnosti československého průmyslu v r. 1970 (ČSSR = 100 %).

Mapky kreslil J. Mojdl.

Srovnáme-li elektroenergetickou náročnost průmyslové výroby České a Slovenské republiky, musíme konstatovat, že i přes vyšší podíl CSR na produkci elektřiny ve srovnání s kvótou na průmyslové produkci státu byla relativní elektroenergetická náročnost produkce v CSR roku 1961, stejně jako v roce 1970, nižší než na Slovensku.

Objasní rozdíl v pracovní a energetické náročnosti československého průmyslu

Kraj, republika	Stupeň pracovní náročnosti v %				Stupeň energetické náročnosti v %				
	průmyslové výroby		oživěnové struktury		průmyslové výroby		odvětvové struktury		
	1961	1970	1974	1961	1970	1961	1970	1970	
Hl. město Praha	104,8	111,9	102,4	101,9	116,0	87,6	34,2	53,5	52,9
Středočeský	93,7	93,8	90,7	97,5	90,3	100,8	104,5	109,6	99,5
Jihočeský	105,7	122,4	124,2	100,2	115,7	54,4	72,1	67,5	73,8
Západočeský	107,2	113,4	131,4	107,2	103,0	99,4	113,2	100,0	91,9
Severočeský	92,4	97,7	91,8	100,8	103,2	124,6	144,8	141,1	142,3
Východočeský	96,5	119,3	114,5	95,9	113,1	66,4	56,6	81,1	86,1
Jihomoravský	104,2	128,7	125,2	105,0	115,4	46,4	58,8	58,0	62,4
Severomoravský	97,4	76,0	84,8	102,4	80,6	126,3	99,7	127,7	112,3
Západoslovenský	98,3	104,0	95,7	90,1	106,0	42,0	94,6	56,2	95,1
Středoslovenský	105,6	114,6	106,0	100,4	107,0	211,2	203,3	143,0	125,0
Východoslovenský	118,6	67,3	102,1	92,7	80,2	171,8	93,2	140,7	108,5
ČSR	99,0	101,3	100,0	101,1	100,4	92,2	90,7	95,9	95,8
SSR	104,9	95,9	100,0	94,9	98,8	138,3	129,3	121,0	110,7
ČSSR	100,0	100,0	103,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zvýšenou elektroenergetickou náročnost slovenské průmyslové výroby lze vysvětlit především odvětvovou strukturou, konkrétně poměrně vysokým podílem takových elektroenergeticky náročných oborů, jako je hutnictví neželezných kovů, chemie, výroba stavebních hmot, celulózy a papíru.

Podíl elektroenergeticky náročnějších výrob v odvětvové struktuře Slovenska dosáhl r. 1970 25,7 %, v ČSR 21,4 %. Málo náročná odvětví se přitom podílela na Slovensku 50 %, zatímco v ČSR 56,5 %.

Do roku 1970 se elektroenergetická náročnost průmyslové výroby v Severočeském kraji dále zvýšila — v souvislosti s rozvojem průmyslu paliv, chemie a zčásti i hutnictví neželezných kovů; kraj zaujal, pokud jde o tento ukazatel, druhé místo v ČSSR. Je to zákonité. Roku 1970 se tam vyráběla třetina československé produkce elektřiny. Kraj zajišťoval hlavní část ($\frac{2}{3}$) nedostávající se elektřiny pro ostatní oblasti republiky.

O 13 % vyššího ukazatele než je celostátní průměr dosáhla elektroenergetická náročnost průmyslové výroby v Západočeském kraji. I to je zákonité, neboť tato oblast vyráběla desetinu československé elektřiny a čtvrtinu produkce dodávala jiným krajům.

Výrazně naproti tomu poklesla — a v r. 1970 dosahovala pouze celostátního průměru — elektroenergetická náročnost průmyslu v Severomoravském kraji. Souvisí to především s poklesem absolutní elektroenergetické náročnosti hutnictví železa i neželezných kovů.

Roku 1970 se tato odvětví příliš nelišila od průměrných ukazatelů: hutnictví neželezných kovů 2,5krát, zatímco v roce 1961 4krát, hutnictví železa o pouhých 10 % místo dřívějšího dvojnásobku. V zásadě to svědčí o zvyšující se efektivnosti územní struktury. Ačkoli Severomoravský kraj vyráběl $\frac{1}{10}$ československé produkce elektřiny, odebírá, téměř 40 % spotřebovávaného proudu z jiných oblastí. Snížení elektroenergetické náročnosti přispívá ke zmenšování mezioblastních přesunů elektřiny.

Výrazné zvýšení elektroenergetické náročnosti výroby na západním Slovensku — za deset let více než dvojnásobně — lze téměř beze zbytku vysvětlit změnami odvětvové struktury: rozvojem výrob s velkými nároky na elektřinu — základní chemie a zpracování ropy.

Navíc se v šedesátých letech elektrárností v této oblasti téměř nerozvíjelo, což vedlo k tomu, že r. 1970 kryla místní produkce jen 46 % potřeby.

Výstavba a uvedení do provozu tepelné elektrárny v Bratislavě a první jaderné elektrárny v Jaslovských Bohunicích v první polovině 70. let nesporně zlepšilo energetickou bilanci kraje. Deficit však i nadále trvá. Další rozvoj kapacit rozšířením jaderné elektrárny a výstavbou vodní i hydroakumulační elektrárny ve spolupráci s Maďarskem je životně důležitý.

Literatura

1. Atlas Československé socialistické republiky. 58 map. listů, ÚSGK. Praha 1966.
2. ČERVENKOVÁ A., WEISOVÁ H. (1975): Mezinárodní srovnání československé energetické náročnosti společenské produkce. Plánované hospodářství, 28 : 7 : 88—93.
3. DUCHOŇ J., KRAČMAR M. (1975): Situace v oblasti pracovních sil před sestavením návrhu 6. pětiletého plánu. Plánované hospodářství, 28 : 9 : 67—7b.
4. GRANBERG A. G. (1973): Optimizacija territorial'nych proporcij. Str. 187. Moskva. Ekonomika.
5. Hospodářské noviny, 1975, ročník XVIII., č. 40, str. 7.

6. MAJERGOJZ I. M. (1975): Teritorial'naja struktura narodnogo chozjajstva i nekotoryje podchody k jeje issledovaniju v socialističeskich stranach v svetě socialističeskoj ekonomičeskoj integracii. Vestnik MGU. Geografija, N 4, str. 3—21.
7. Statistická ročenka energetiky 1970. Praha 1971, str. 28.
8. Statistická ročenka ČSSR. Praha 1961—1975.
9. ŽUREK O. (1975): Oblastní stránka dlouhodobého výhledu rozvoje národního hospodářství. Plánované hospodářství, 28 : 9 : 52—58.

Резюме

ПОРАЙОННЫЕ РАЗЛИЧИЯ В СТЕПЕНИ ТРУДОЕМКОСТИ И ЭЛЕКТРОЕМКОСТИ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА ЧССР

В ближайшие годы в ЧССР ожидается снижение прироста населения в трудоспособном возрасте. Это еще более обострит проблему обеспечения рабочей силой не только вновь вводимых в строй предприятий, но и уже существующих.

Другая важная проблема — обеспечение ЧССР энергоресурсами. Для промышленности ЧССР характерно относительно высокое потребление первичных энергоресурсов по сравнению с рядом других промышленно развитых стран. Это объясняется как относительно менее благоприятной структурой этих энергоресурсов, так и более энергоемкой структурой экономики ЧССР.

Все это делает необходимым изучение порайонных различий промышленного производства ЧССР по таким показателям как степень трудоемкости и электроемкости производства.

Проведенный автором анализ указанных различий позволил сделать следующие выводы:

1. По сравнению с Чешской республикой для Словакии характерны более быстрые темпы роста промышленности в сочетании с более высоким естественным приростом населения. Но степень относительной трудоемкости отраслевой структуры в Словакии была как в 1961, так и в 1970 г. ниже, чем в ЧСР. Это объясняется более сильным развитием в Словакии таких отраслей с пониженной трудоемкостью как черная и цветная металлургия, химия, пищевая промышленность. В то же время в ЧССР в большей степени развиты трудоемкие — машиностроение, топливная, текстильная и стекольно-керамическая промышленность.
2. К середине 70-х годов на территории ЧССР образовалась промышленная зона, трудоемкость производства в которой на 25—30 % выше средегосударственной. Она включает Южно-Моравскую, Южно-и Западночешские области. На востоке Средне и Восточнословацкие области образуют второй регион с повышенной трудоемкостью производства.
3. Сравнение полученных данных о величине и изменениях в степени трудоемкости производства с размещением источников трудовых ресурсов и миграционных потоков позволяют выявить отдельные диспропорции в территориальной структуре промышленности с этой точки зрения.
4. Оценивая в целом уровень относительной электроемкости промышленности областей ЧССР, можно сказать, что в общих чертах она повторяет территориальные особенности производства электроэнергии.
5. Вместе с тем нужно отметить, что степень относительной электроемкости производства в ЧССР как в 1961 г., так и в 1970 г. была ниже, чем в Словакии. Это объясняется прежде всего отраслевой структурой.
6. К процессам совершенствования территориальной структуры с точки зрения электроемкости производства можно отнести увеличение степени относительной электроемкости промышленного производства в Северной Чехии, области вырабатывающей $\frac{1}{3}$ электроэнергии страны и обеспечивающей $\frac{2}{3}$ межобластных поставок электроэнергии, а также увеличение степени относительной электроемкости в Западночешской области и снижение в Северной Моравии, которая почти $\frac{2}{5}$ потребляемой электроэнергии получала из других областей.
7. Резкое увеличение степени электроемкости (как абсолютной, так относительной) в Западнословацкой области сделало необходимым строительство АЭС в Ясловских Богуницах; ТЭС в Братиславе, совместных с Венгрией и ГАЭС на Дунае.

J. HŮRSKÝ

DYNAMIKA PROSTOROVÉHO ROZLOŽENÍ CĚSTOVNÍCH PŘÍLEŽITOSTÍ

Podat obraz dopravního zpřístupnění, spolu se zeměpisně podrobným rozlišením rozdílného tempa tohoto procesu, náleží k předním úkolům moderní geografie dopravy. Tuto dynamiku lze zkoumat z několika různých hledisek, a hlavně v různém stupni komplexity a průkaznosti. Tak doložil autor ve svých dřívějších příspěvcích, že přesvědčivějším klasifikačním znakem nežli ukazatele vývoje hustoty dopravních sítí je ukazatel vývoje hustoty stanic. Pro hlubší rozborů nelze však ještě ani v hustotě stanic spatřovat charakteristiku dostatečně soubornou. Je to proto, že dopravní intenzita stanic je rozložena velmi nerovnoměrně. Opomenutí této diferenciacie vede k nepřesnostem, jež na mnoha místech situaci značně zkreslují.

Intenzita dopravní činnosti stanice veřejné dopravy je dána četností spojů, které tam stavi. Jde tedy o počet zastavení ve stanici za určitou dobu, nejlépe v souhlase se základní „časomírou“ jízdních řádů, za 24 hodiny. Zastavení má většinou — když totiž skýtá výstup i nástup — hodnotu plnou, nebo v případech kdy je možné jen jedno nebo druhé, hodnotu poloviční. S ohledem na to, že v češtině není slovo „zastavení“, odpovídající příslušnému termínu v zahraničních pramenech (např. něm. „Haltezahl“) dosti pružné, uvažovalo se o jeho náhradě názvy „možnost“ nebo „příležitost“. Pro větší srozumitelnost (jednoznačnost) se dala přednost „cestovní příležitosti“, jež má u nás již jistou tradici (Hůrský 1956). „Hustota cestovních příležitostí“ je ovšem v podstatě druhem specifické hustoty stanic a autor původně sám i v nadpisech svých příspěvků tohoto pojmu používal. Ukázalo se však, že ani u tohoto názvu není zaručena dostatečná srozumitelnost. Tak vyvolával mj. představu — analogicky ke specifické hustotě obyvatel ap. — pouhé upřesňovací redukce rozlohy příslušného území, např. zmenšení o neplodné plochy, lesy ap.

V dosažitelné literatuře našel autor jeden odkaz na soustavný pokus o uplatnění zmíněného ukazatele. Na tematicko-kartografické konferenci s mezinárodní účastí, jež se konala v listopadu 1967 na Technické univerzitě v Drážďanech, hovořil k dané otázce Chr. Clauss, a to v rámci diskusního příspěvku „Myšlenky k dopravně geografickému přehledu Německé demokratické republiky v měř. 1 : 750 000“. Vzhledem k velké stručnosti publikovaného sdělení byl autor požádán o zapůjčení příslušné partie původního rukopisu. Clauss se u sledovaného ukazatele soustředil na plošné znázornění s použitím čtvercové sítě (v doslovném překladu „mřížkové“ sítě), o němž byl přesvědčen, že se nejlépe hodí pro plošnou kresbu k syntetické dopravně geografické mapě pro Atlas NDR.

Daný úkol se pracovně dělí ve dvě etapy, které lze stručně nazývat „zjištění“ a „znázornění“. Výpočty cestovních příležitostí jsou u stanic s větším

počtem linek (trati) s čtenými spoji dosti složité, ale po metodické stránce je sporných momentů málo. Jsou to např. maximální vzdálenosti železniční stanice od stanice autobusové s názvem „nádraží ČSD“, aby je bylo ještě možno považovat za stanici jedinou (např. do 200 m ap.), nebo odhad podílu spojů provozovaných, jak uvádějí jízdní řády, „podle potřeby“ (především průmyslových závodů). D r u h á z obou etap, kdy se po vyhodnocení v mapové průsvitce jako základu volí způsob grafického vyjádření, s k ý t á několik alternativ a je tedy složitější. Všimněme si však nejdříve jak se hodnoty ukazatele počtu cestovních příležitostí a údajů uváděných v jízdních řádech určují.

Příjezdy a odjezdy je účelné počítat zvlášť. Dále je třeba — protože u autobusové dopravy není každodenních spojů ani jedna desetina — převést rozmanité typy spojů na společného jmenovatele. Jako přepočtová časová jednotka je vhodný týden. Sčítají se tedy jako elementární měrné jednotky poloviny cestovních příležitostí. Tak u spoje fungující jen jednou týdně, přitom jen dva až tři měsíce v roce, a navíc u dané stanice jen pro výstup (u konečné stanice ap.) dosahuje se hodnoty kolem 0,1. Od této nízké hodnoty ukazatele cestovní příležitosti až po hodnotu maximální, danou každodenní možností nástupu i výstupu po celý rok, vede dosti plynulá řada přechodů. U spojů fungujících jen po malou část roku a jen jednou týdně může hodnota ukazatele cestovní příležitosti klesat i pod zmíněnou hodnotu 0,1. Z praktických důvodů se pak přihlíží jen k takovým spojům, u nichž se docílí alespoň hodnoty 0,08.

Jen u jednoho typu spojů — vyskytujícího se však jen zřídka — je třeba pomoci si odhadem.¹⁾ Jsou to spoje „podle potřeby“ (v jízdních řádech zkratka „p“), u nichž příslušnou hodnotu veskrze snižujeme na polovinu²⁾. Příjezdu nebo odjezdu u spojů značených písmeny N,P,S a V, jakož i tradiční křížkové znače, přísluší hodnota 1, u písmene *a* to je hodnota 2, u písmene *c* hodnota 5, u písmene *b* a *g* hodnota 6. Z celkového součtu, zaokrouhleného na jedno desetinné místo, se výsledná hodnota získá dělením číslem 14. Maximální hodnota u jednoho spoje je tedy 1,0 a minimální 0,1.³⁾ Pro úplnost je třeba ještě poukázat na kategorii spojů trhových ve starších jízdních řádech, které se v některých západních zemích — např. v Anglii — uplatňují dosud.⁴⁾

Osvědčuje se zapisovat výsledky výpočtů na volné listy — umožňující zařazení stanic z různých hledisek — a do průsvitky napnuté na mapě s o u č a s n ě. Mapovým podkladem byla opět Administrativní mapa ČSSR 1 : 200 000 v listech podle krajů, jen místy bylo pro spolehlivější lokalizaci stanic nutno používat map podrobnějších.⁵⁾

Od výchozího znázornění dislokace stanic s připojenými počty cestovních příležitostí (viz obr. 1 A) vedou v zásadě dvě cesty. U první jsou tři možnosti neboť buď můžeme setrvat na vyjádření charakteristik jednotlivých stanic, nebo stanice v zájmu vyšší přehlednosti a názornosti mapy seskupovat, a to buď lineárně nebo plošně. Volba metody se musí řídit především ú č e l e m mapového znázornění.

V prvním případě jde o znázornění signaturami bodovými nebo znakovými. Znázornění b o d o v é v širším smyslu slova je přirozeně nejjednodušším řešením vůbec. Barvou — v černobílé reprodukci jako její náhradou výplní terčů minimální velikosti — se rozliší počty cest. příležitostí do obvyklého počtu 6 nebo více tříd. Taková mapa, či přesněji kartogram, s potlačenou kresbou obou dopravních sítí, by nepochybně našla dobré uplatnění v teoretickém i praktickém plánování osobní dopravy. Kdyby se použilo signatur znakových, např. s tvarovým rozlišením, přicházely by jako doplňující charakteristiky v úvahu hlavně

index dostupnosti stanice nebo proporcionalita časového rozložení spojů během dne.

Význačným atributem dopravy je směr, čemuž by mělo odpovídat přednostní postavení metody *lineární*. Autor respektoval tento vztah patrně až příliš důsledně, jestliže se ve svých člancích o vývoji hustoty stanic železničních (1970) a stanic dopravy silniční (1973) omezil na tuto formu znázorňování výlučně, a teprve ve dvou jiných příspěvcích zkoušel i způsoby plošné. Obdobným způsobem jako hustotu stanic lze znázorňovat i hustotu cest. příležitostí. Čáry rozlišené opět do 6 druhů — od plné po řídce tečkovanou ap. — vyjádří ovšem pouze celkové počty cestovních příležitostí. Účelné by však bylo vyznačit současně i hustotu stanic, ať již absolutně nebo v nějaké formě relativní.

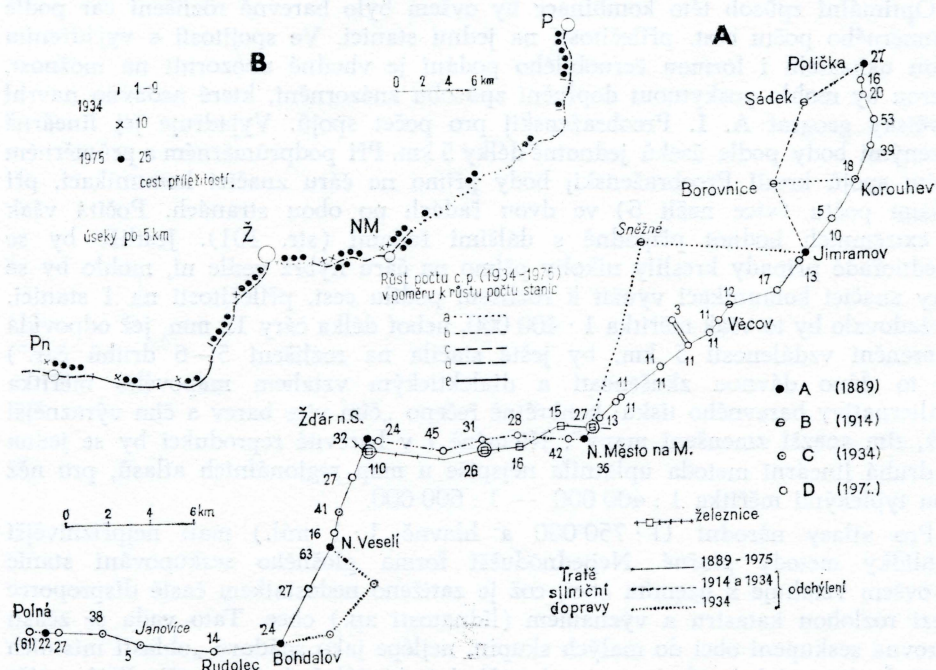
Optimální způsob této kombinace by ovšem bylo barevné rozlišení čar podle průměrného počtu cest. příležitostí na jednu stanic. Ve spojitosti s vyjádřením obou ukazatelů i formou černobílého podání je vhodné upozornit na možnost, kterou by mohlo poskytnout doplnění způsobu znázornění, které nedávno navrhl sovětský geograf A. I. Preobraženskij pro počet spojů. Vyjadřuje jej lineárně řazenými body podle úseků jednotné délky 5 km. Při podprůměrném a průměrném počtu spojů kreslí Preobraženskij body přímo na čáru značící komunikaci, při větším počtu (více nežli 6) ve dvou řadách po obou stranách. Počítá však u extrémních hodnot případně s dalšími řadami (str. 101). Jestliže by se i jednořadé případy kreslily nikoliv přímo na čáru nýbrž vedle ní, mohlo by se čáry značící komunikaci využít k rozlišení podílu cest. příležitostí na 1 stanic. Vyžadovalo by to však měřítko 1 : 400 000, neboť délka čáry 12 mm, jež odpovídá referenční vzdálenosti 5 km, by ještě stačila na rozlišení 5—6 druhů čar.⁴⁾ Je to dáno dávnou zkušeností a dialektickým vztahem mapového měřítka a alternativy barevného tisku; konkrétně řečeno „čím více barev a čím výraznější tisk, tím snazší zmenšení mapy“. Nicméně i v barevné reprodukci by se jedna či druhá lineární metoda uplatnila nejspíše u map regionálních atlasů, pro něž jsou typickými měřítko 1 : 400 000 — 1 : 600 000.

Pro atlasy národní (1 : 750 000 a hlavně 1 : 1 mil.) mají nejpříznivější vyhlídky metody *plošné*. Nejjednodušší forma plošného seskupování stanic se ovšem vztahuje k územím obcí, což je zatíženo nedostatkem časté disproporce mezi rozlohou katastru a významem (lidnatostí ap.) obce. Tato vada se zčásti vyrovná seskupení obcí do malých skupin, nejlépe jako spádové „oblasti místních center“, územní jednotky vymezené našimi teritoriálními plánovači. Jisté potíže se tu místy vyskytují při přiřazování stanic, zvláště když stanice ještě leží na katastru jiné obce, avšak obsluhuje již převážně obec sousední.

Spíše časově náročnější nežli pracnější je plošné znázornění na základě již zmíněné *čtvercové sítě*. Je to způsob používaný již déle nežli půl století, zprvu hlavně pro znázorňování prostorového rozložení jevů fyzicko-geografických, nejprve snad pro znázornění „reliefové energie“, správněji výškového rozpětí zemského povrchu. Hlavní výhodou je jednotná velikost polí a ve srovnání s celky administrativními hlavně skutečnost, že tu nedochází k nevídaným zkreslením vlivem rozličné a často zcela neúměrné rozlohy katastru obcí. Výhoda přehlednosti metody čtvercové sítě je však zčásti tlumena tím, že výsledný obraz působí dojmem značné schematizace. Tu však nelze snížit slučováním polí téhož řádu a zaoblením hran, tj. arondizační generalizací. Ta se ovšem provádí snadněji, čím menší jsou pole zvolené čtvercové sítě.

Metoda čtvercové sítě se uplatnila i v oddíle pojednávajícím o dopravě v atlase Československa (list 48), byť jen pro hustotu silniční sítě a nikoliv pro hustotu

všech dopravních cest (tj. včetně kolejových a jiných) nebo dokonce pro hustotu stanic. Použitá čtvercová síť je ve srovnání se sítí ve zmíněné německé přípravné studii, jež má pole 10×10 km, více než čtyřnásobně hustší. Tento rozdíl je ještě zvýrazněn větším měřítkem map atlasu, $1 : 750\,000$ pro nějž byl návrh určen, tj. Atlasu NDR, oproti hlavnímu měřítku našeho atlasu ($1 : 1$ mil.). Zarovnaný počet 100 čtverečních km je nepochybně praktickou výhodou, avšak sotva vyrovnává nevýhody, plynoucí z příliš řídké sítě, zvláště také ve vztahu ke zmíněné arondizační generalizaci. Pro své metodické zkoušky jsme volili rozměr čtverců značně podobný čtvercům sítě zmíněné mapy Atlasu ČSSR. Abychom se vyhnuli zlomkové hodnotě, zarovnali jsme délky stran čtverců na 5 km. Měřítko konceptního mapového podkladu je naproti tomu zcela shodné ($1 : 200\,000$).⁷⁾

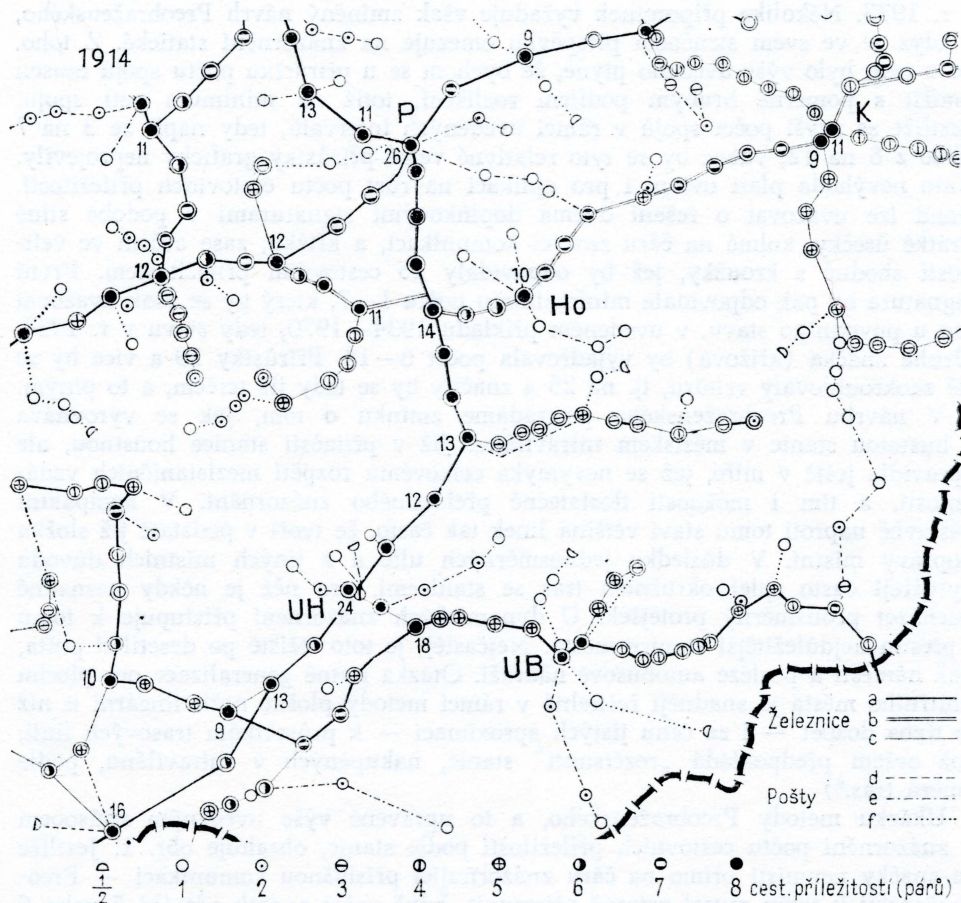

1. Trasa Polička—Polná jako A ukázka kartografického záznamu rozložení cestovních příležitostí (stav r. 1975) a jako B ukázka dynamického využití znázorňovací metody navržené A. I. Preobraženským (1974). — V části B značí čáry a úsek nebyl v r. 1934 v provozu, b růst počtu cestovních příležitostí nebyl rychlejší než růst počtu stanic, c byl jen o málo rychlejší (do 20 %), d byl výrazně rychlejší (20—200 %), e byl více než třikrát rychlejší.

Čím větší jsou plochy čtverců sítě, tím je vhodnější vyznačovat uvnitř čtverců obrysy „prázdných míst“, tj. území veřejnou dopravou neobsluhovaných. Na tato pásma by se měl průběh hledaných čar hraničních hodnot orientovat především. Zvláštní přitažlivost na tyto čáry nutno předpokládat u předělových bodů na komunikacích mezi centry. Naopak by zmíněné čáry neměly — a to i z praktických důvodů — protínat sídelní celky.⁸⁾ Hranice fyzicko-geografické, především terénní, uplatní svůj vliv téměř vždy prostřednictvím zmíněných „dopravních vaků“, jen o vodních tocích to někdy neplatí, takže je třeba přihlížet k jejich poloze bezprostředně. Po síti administrativních území a síti čtvercových polí

je nutno uvést jako třetí a nejvíce diskutabilní *sít dopravní*. Pro její pole se hodnoty získají převodem z lineárního způsobu, jak to v malých ukázkách ozřejmují vedlejší mapky v obr. 5 a 6 zmíněného příspěvku v atlasových mapách hustoty

2. Výřez z mapy znázorňující rozložení cestovních příležitostí na Moravě r. 1914. Při malé hustotě stanic, a hlavně velkých mezistaničních vzdálenostech je možno použít čárových prvků: *a* tratě rychlíkové, *b* osobních vlaků, *c* smíšených vlaků, *d* poštovních vozů s více než 5 sedadly, *e* s 3–5, *f* s 1–2 sedadly. (Ho — Holešov, K — Krásno n. B., P — Přerov, UB — Uherský Brod, UH — Uherské Hradiště).

stanic z r. 1973. Vcelku lze přitom očekávat, že vztah k měřítku bude vztahem nepřímé úměrnosti. Se zmenšováním měřítka bude růst obtížnost hledání metodicky optimální velikosti polí dopravní sítě, jež nemůže ovšem postupovat mechanicky, nýbrž musí respektovat rozmanitost struktury sítě. Někteří zahraniční odborníci přiznávají tomuto způsobu možnost perspektivního uplatnění, které si však vyžádá ještě mnoha zkoušek z dopravně geograficky rozdílných území.

Všechny uvedené možnosti znázornění cestovních příležitostí se nehodí k vyjádření *dynamiky vývoje* stejnou měrou jako k vyjádření stavu. Zvláště výrazně se to projeví, uvažuje-li se současné vyjádření stavu i vývoje. To je prakticky nezbytné, neboť absolutní, a zvláště pak relativní změna počtu cestovních příle-

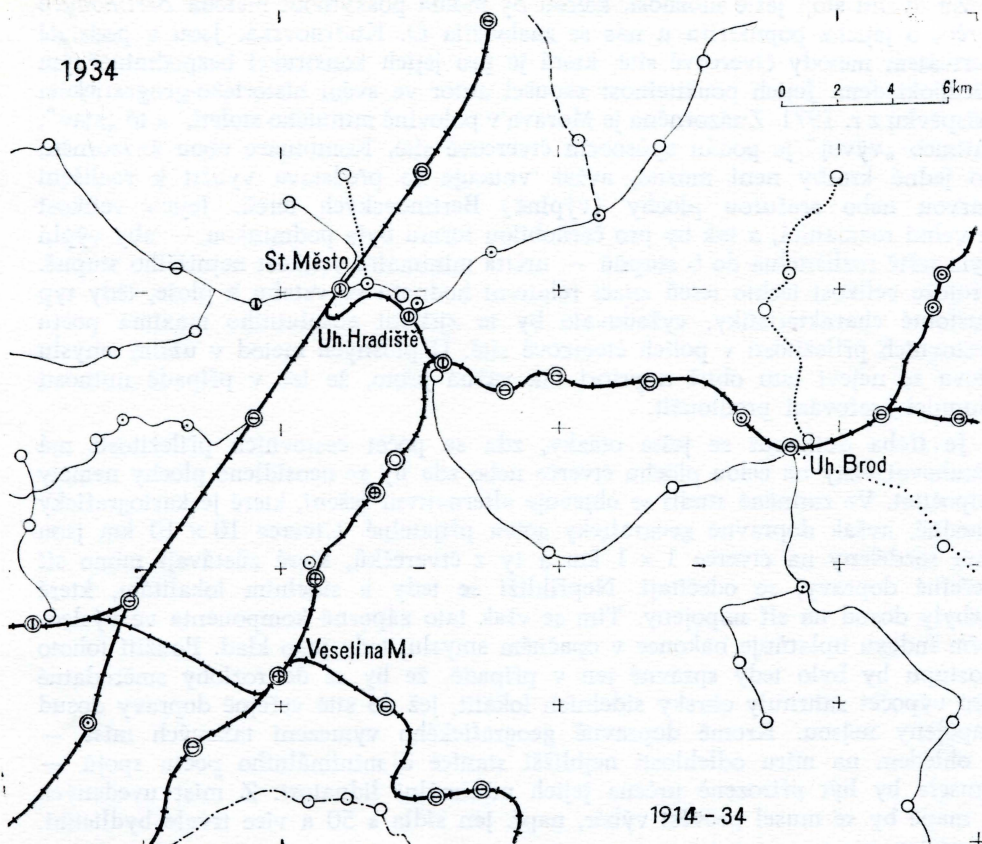
žitostí není sama o sobě dosti průkaznou charakteristikou bez údaje o rozsahu daného jevu na počátku sledovaného období.

Všimněme si opět nejprve prvků čárových. Jestliže bychom barvou vyjadřovali „stav“ a druhem čáry „vývoj“, stačí odkázat na obr. 4—6 v autorově cit. článku z r. 1973. Několika připomínek vyžaduje však zmíněný návrh Preobraženského, i když se ve svém stručném příspěvku omezuje na znázornění statické. Z toho, co o něm bylo výše uvedeno plyne, že bychom se u přírůstku počtu spojů musejí smířit s poměrně hrubým podílem rozlišení, totiž na minimum pěti spojů. Jestliže se zvýší počet spojů v rámci uvedených intervalů, tedy např. ze 3 na 7 nebo z 8 na 12, vůbec by se tyto relativně velké přírůstky graficky neprojevíly. Tato nevýhoda platí ovšem i pro aplikaci na růst počtu cestovních příležitostí. Snad lze uvažovat o řešení dvema doplňkovými signaturami v podobě silně krátké úsečky, kolmé na čáru značící komunikaci, a křížku, zase ovšem ve velikosti shodné s kroužky, jež by odpovídaly 25 cestovním příležitostem. První signatura by pak odpovídala minimálnímu počtu 1—7, který by se však uvažoval jen u původního stavu, v uvedeném příkladu 1934—1970, tedy stavu v r. 1934. Druhá značka (křížova) by vyjadřovala počet 8—18. Přírůstky 19 a více by se již zaokrouhlovaly vzhůru, tj. na 25 a značily by se tedy již terčem, a to plným.

V návrhu Preobraženského postrádáme zmínku o tom, jak se vyrovnává s hustotou stanic v městském intravilánu. Již v příměstí stanice houstnou, ale zpravidla ještě v míře, jež se nevymyká celkovému rozpětí mezistaničních vzdáleností, a tím i možnosti dostatečně přehledného znázornění. V kompaktní zástavbě naproti tomu staví většina linek tak často, že tvoří v podstatě již složku dopravy místní. V důsledku jednosměrných ulic a z jiných místních důvodů vytvářejí často spleť okružních tras se stanicemi, pro něž je někdy nesnadné nacházet protisměrný protějšek. U dynamických znázornění přistupuje k tomu i přesun nejdůležitější stanice města. Nejčastěji je toto těžiště po desetiletí pošta, pak náměstí a posléze autobusové nádraží. Otázka nutné generalizace pro plochu vnitřního města je snadněji řešitelná v rámci metody plošné nežli lineární u níž je třeba dospět — i za cenu jistých aproximací — k průsečíkům trasových linií, což ovšem předpokládá „rozčísnutí“ stanic, nakupených v intravilánu, podle směrů tras.⁹⁾

Ukázku metody Preobraženského, a to upravené výše uvedeným způsobem k znázornění počtu cestovních příležitostí podle stanic, obsahuje obr. 1. Jestliže se značky neumístí přímo na čáru znázorňující příslušnou komunikaci — Preobraženskij k tomu musel ostatně přistoupit, když počet značek přesáhl 5 nebo 6 — lze tuto čáru využít k signaturní diferenciaci a tedy k vyjádření dalšího ukazatele. Z daného hlediska je patrně nejučelnější podíl cestovních příležitostí na 1 stanici 5 km-úseku podle současného stavu.¹⁰⁾

Z kartografického hlediska náleží Preobraženského metoda již mezi lineární metody. Autor sám ji dokonce zahrnuje mezi metody bodové, avšak ve skutečnosti je tato metoda na rozmezí. O kombinacích v pravém smyslu slova lze hovořit teprve u skloubení metody plošné a bodové (v užším topografickém pojetí) a lineární. Barva bodů nebo čar by vyjadřovala stav, rastr ploch — a to v neutrální barvě, např. šedohnědé — přírůstek počtu cestovních příležitostí za určité období. Pokud by se — především při požadavku relativně malého měřítka výsledné mapy — použilo plošné metody čtvercové sítě, mohlo by se barevné vyjádření kombinovat s rastrem, a to převážně tečkovým. V černobílém podání je kombinace statického a dynamického znázornění při rozlišování 6 stupňů technicky obtížná, avšak dobře proveditelná při snížení počtu stupňů, např. na 4. V tom případě lze pomyslet i na kombinaci dvou rastrů, čárového s bodovým, nebo na ještě

Cest. příležitosti ($\varnothing$ 24 h.)

○ 4,9   ○ 5,0 - 9,9   ⊖ 10,0 - 19,9
 ⊖ 20,0 - 39,9   ⊕ 40,0 - 79,9   ● 80,0.....

a ———→   b ———   c - - - - -   d - - - - -   e ······

stanice →
 cest. přílež.
 (10 × 10 km)

1-2 1,9-10,7	7-7 83,7-134,6	4-6 8,6-18,0	2-2 7,6-11,0
2-9 17,7-60,4	8-12 79,2-143,5	5-6 35,8-48,1	6-5 42,0-59,8
5-6 83,2-108,2	1-7 12,5-52,0	1-4 4,0-8,5	1-2 4,0-8,0

1914 - 34

3. Postup při kartografickém znázornění vývoje počtu cestovních příležitostí metodou čtvercové sítě v období 1914—1934. Velikost polí sítě odpovídá ještě aspektům dopravní geografie historické, avšak stupnice bodových značek je už v zájmu srovnatelnosti shodná se stupnicí použitou pro r. 1970. I zde malá hustota stanic připouští ještě použití čárových prvků: *a* železnice, *b* jednoznačně doložená autobusová trať, *c* autobus. trať, pro níž nedošly (včas) časové údaje, *d* trať rovněž vedená ještě v jízdním řádu, avšak r. 1934 mimo provoz, *e* pozůstatky koněspřežné dopravy osob.

názornější alternativu znakových signatur (tvarově rozlišených značek) s výplní nebo kombinací dvou na sebe kolmých čárových rastrů, a to i v polích čtvercové sítě. To je možné provést — metodou Geissler-Krzemieňovou geometricky přesně — i do 6 nebo i více stupňů, byť za cenu značné časové náročnosti.

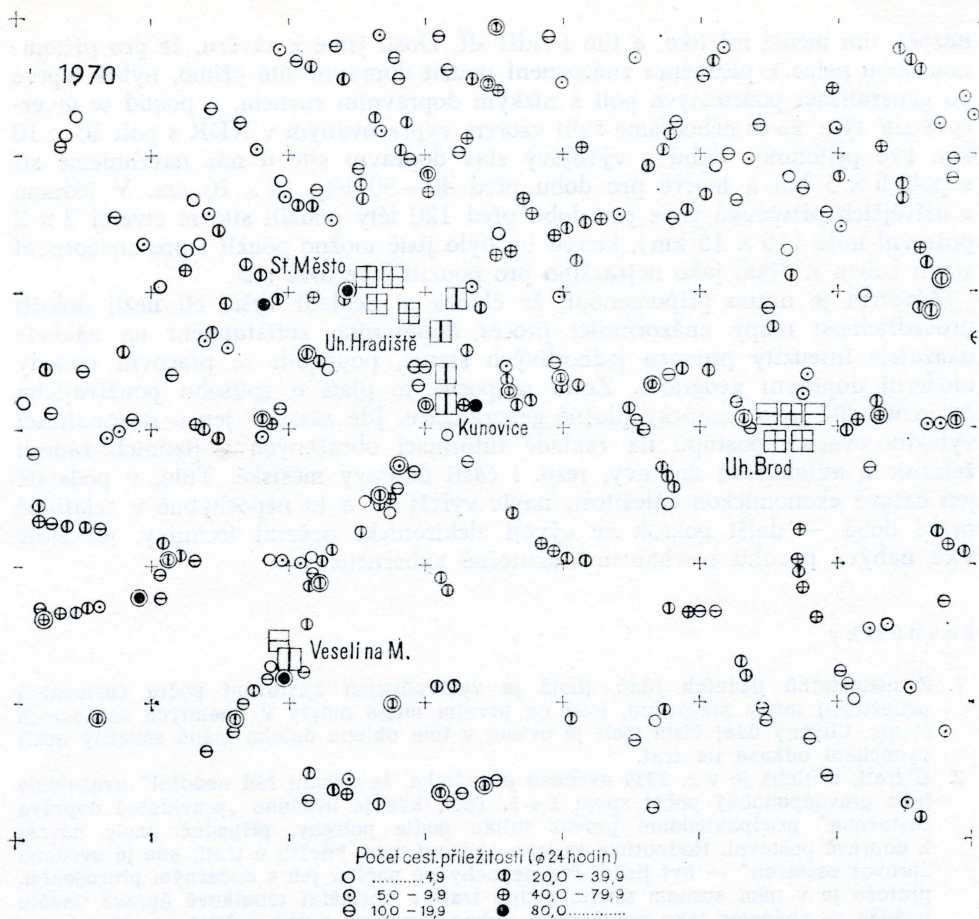
Za úvahu stojí ještě možnost, kterou by mohla poskytnout metoda *Bertinových terců*, o jejichž popularitu u nás se zasloužila O. Kudrnovská. Jsou v podstatě derivátové metody čtvercové sítě, která je pro jejich konstrukci bezpodmínečným předpokladem. Jejich použitelnost zkoušel autor ve svém historicko-geografickém příspěvku z r. 1971. Znázorněna je Morava v polovině minulého století, a to „stav“, zatímco „vývoj“ je podán způsobem čtvercové sítě. Kombinace obou znázornění do jedné kresby není možná, avšak vnučuje se představa využití k rozlišení barvou nebo šrafovou plochy (výplně) Bertinovských terců. Jejich velikost je velmi rozmanitá, a tak by pro černobílou formu byla podmínkou — aby výplň byla ještě rozlišitelná do 6 stupňů — určitá minimální velikost nejnižšího stupně. Protože velikost těchto terců značí relativní hodnotu ve vztahu k ploše, tedy typ hustotné charakteristiky, vyžadovalo by to zjištění absolutního maxima počtu cestovních příležitostí v polích čtvercové sítě. U plošných metod v užším smyslu slova se nejvíce tato obtíž a priori tak vážná proto, že lze v případě nutnosti stupnici šrafování prodloužit.

Je třeba dotknout se ještě otázky, zda se počet cestovních příležitostí má vztahovat vždy na celou plochu čtverce nebo zda by se neosídlené plochy neměly odpočítat. Ve zmíněné studii se objevuje alternativní řešení, které je kartograficky vhodné, avšak dopravně geograficky sotva přijatelné. Čtverce 10×10 km jsou tam rozděleny na čtverce 1×1 km a ty z čtverečků, které zůstávají mimo síť veřejné dopravy, se odečítají. Nepřihlíží se tedy k sídelním lokalitám, které nebyly dosud na síť napojeny. Tím se však tato záporná komponenta ve výsledném indexu uplatňuje nakonec v opačném smyslu, tedy jako klad. Použití tohoto postupu by bylo tedy správné jen v případě, že by se do rozlohy směřovatné pro výpočet zahrnuly okruhy sídelních lokalit, jež do sítě veřejné dopravy dosud zapojeny nejsou. Kromě dopravně geografického vymezení takových míst — s ohledem na míru odlehlosti nejbližší stanice a minimálního počtu spojů — musela by být přirozeně určena jejich minimální lidnatost. Z míst uvedených v mapě by se musel provést výběr, např. jen sídla s 50 a více trvale bydlícími.

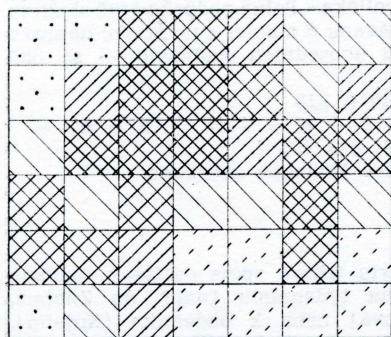
Obdobně jako v předcházejícím příspěvku je i zde uveden příklad sledování vývoje po několik desetiletí. Volil se opět letopočet 1914, avšak z technických důvodů — pro obtížnější zmenšování kresby s terčovými signaturami — není znázorněno celé území moravsko-slezské oblasti, nýbrž jen její jihovýchodní čtvrtina. Protože do této části země tehdy ještě nezasahovala ani jedna z tratí autobusové dopravy, jsou v ní rozlišeny jen stanice železniční a stanice osobní dopravy poštovní. Snaha po soubornosti vedla k využití možnosti doplnit kartografické znázornění čárovými prvky netoliko k schematickému znázornění tvaru sítě veřejné dopravy, nýbrž i k rozlišení tratí podle kapacity dopravních prostředků. Podrobná diferenciací byla však proveditelná jen u poštovní dopravy s nejnižšími kapacitami, kdežto u vlaků jen do dvou stupňů, totiž na tratě pojižděné smíšenými vlaky a na tratě s vlaky s výlučně osobními vagóny, jež tedy měly vesměs schopnost pojmout více cestujících nežli vlaky smíšené, a konečně na tratě pojižděné rychlíky.

Jde v podstatě o výřez mapy, jež je po metodické stránce převážně již záležitostí historické geografie dopravy. Rekonstrukce k roku 1934 je naproti tomu právě na rozmezí. Na jedné straně autobusová doprava tehdy již rozvíjí plošné dopravní zpřístupnění, avšak dožívají vedle ní ještě rudimentární formy, totiž animální trakce osobní dopravy poštovní.

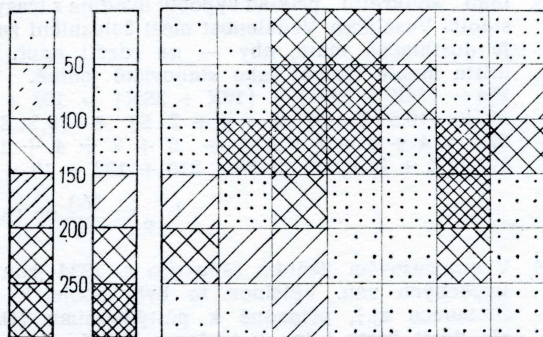
Na tomto místě je vhodné připomenout vztah dobového odstupku k hustotě sítě při plošném způsobu znázornění. Podle očekávání platí zásada, že čím dále

1970

1934 - 70

4. Postup při kartografickém znázornění vývoje počtu cestovních příležitostí metodou čtvercové sítě v období 1934—1970, který však lze, jestliže se oželi detailní bodové znázornění, zjednodušit. — Kupení značek s nežádoucími překryvy si vyžádalo doplňkové čtvercové značky (za 4 stanice), jejichž výplň je však shodná. — Uvažovaná kombinace znázornění stavu (1970) i vývoje (1934—1970) předpokládá převod rastru u znázornění k r. 1970 do rozlišení barevného. — Stupnice udává absolutní počty cestovních příležitostí ve čtvercích 5 × 5 km, čemuž odpovídá hustota cestovních příležitostí na 1 km: ... 2—4—6—8—10...

nazpět, tím menší měřítko, a tím i řidší síť. Došli jsme k závěru, že pro přítomnou dobu nelze k plošnému znázornění použít dopravní síť přímo, nýbrž teprve po generalizaci podružných polí s nízkým dopravním ručením, a pokud se čtvercové síť týče, že se nehodláme řídit vzorem vypracovaným v NDR s poli 10×10 km. Pro přítomnou dobu a vývojový stav dopravní sítě u nás navrhujeme síť s poli 5×5 km a teprve pro dobu před 40–50 léty 10×10 km. V jednom z dřívějších příspěvků jsme pro dobu před 120 léty použili síť se čtverci 2×2 poštovní míle (15×15 km), kterou by bylo jistě možno použít i pro znázornění stavu kolem r. 1800 jako nejzazšího pro použití čtvercové sítě.

Závěrem je nutno připomenout, že článek si nekladl vyšší cíl nežli doložit proveditelnost mapy znázorňující proces dopravního zpřístupnění na základě ukazatele intenzity provozu jednotlivých stanic, použije-li se pracovní metody moderní dopravní geografie. Zcela nesporně to platí o způsobu používajícím čtvercové síť jako pomůcky plošné generalizace. Jde zásadně jen o racionalizaci vyhodnocovacích postupů na základě informací obsažených v jízdních řádech železnic a autobusové dopravy, resp. i části dopravy městské. Tuto, v podstatě jen časově ekonomickou záležitost, navíc vyřeší — a to nepochybně v relativně brzké době — další pokrok ve vývoji elektronické počítační techniky, jež stále více nabývá povahu mechanismů skutečně kybernetických.

Poznámky

1. Z nedostatků jízdních řádů, jimiž je vyčerpávající zjišťování počtu cestovních příležitostí místy ztěžováno, jsou na prvním místě omyly v jmenných seznamech stanic. Chybný údaj čísla trati je ovšem v tom ohledu daleko méně závažný nežli vynechání odkazu na trať.
2. U tratí, u nichž je v r. 1934 uvedena poznámka, že „jízdní řád nedošel“ uvažujeme jako pravděpodobný počet spojů $1 + 1$. Tam, kde je uvedeno „pravidelná doprava zastavena“ předpokládáme provoz toliko podle potřeby, případně navíc návrat k dopravě poštovní. Hodnotíme to jako obdenní spoj, kdežto u tratí, kde je uvedeno „provoz zastaven“ — byť jízdní řád nepochybně počítal jen s dočasným přerušením, protože je v něm seznam stanic těchto tratí v normální tabulkové úpravě nadále uváděn — chápeme jako nefungující, pokud tam není nutno počítat se setrvačností tradice, tj. s existencí po desetiletí provozované spoje osobní dopravy poštovní.
3. Jako konkrétní příklad výpočtu uveďme z trasy Polička—Polná podprůměrně složitou stanicí Veselíčko. Vzdálenost mezi železniční zastávkou a stanicí autobusové dopravy je dostatečně malá, aby — na rozdíl např. od sousedních Radňovic — se obě místa mohla chápat jako stanoviště jediné.
 $25a: (14K + 2SN) + (16K + 2SN) = 102 + 116 = 218$
 $65740: [10,5 \cdot Z + 4 \cdot N + g + 2 \cdot S] + [9,5 \cdot Z + b + K + 4 \cdot N + S + a] =$
 $52,5 + 4 + 6 + 2 + 47,5 + 6 + 7 + 4 + 1 + 2 = 132$
 $69750: Z + Z = 10$. Celkem $218 + 132 + 10 = 360$. Hodnota ukazatele

$$U_{cp} = \frac{360}{14} = 25,7$$

4. V autobusovém jízdním řádu pro r. 1934 jsou tyto tržové spoje odlišeny značkou kupeckých vah. Většinou to byly spoje k trhu týdennímu (např. do Znojma, Olomouce aj.), případně k půltýdennímu (Orlová) nebo k obdenním (Kojetín), ale dosti často i jen k trhům měsíčním (Polná) a výročním (Uherské Hradiště). Na některých tratích se interval neuvádí, nýbrž se značí jen „masné trhy“, „v tržové dny“ ap.
5. Kromě stanic (zastávek) v normálním pořadí, tj. s údaji jízdních dob ap., se někde uvádějí pod čarou ještě stanice dodatečně vsunuté, kde autobus staví jen u jediné spoje, zpravidla časně ráno nebo pozdě večer. Na trase Polička—Polná jsou to např. „Žďár, Žďas zadní brána“ nebo „Nové Město na Mor., Chirana“, v jízdním řádu k r. 1934 je to „Polička, muniční továrna“ aj. Tyto ojedinělé případy s provozem jednosměrným, a zpravidla pro nástup nebo jen pro výstup, mají ovšem jen zlom-

- kový počet cest, příležitostí. Hlavně však nejsou stálé povahy, protože jsou závislé na organizaci s měn příslušného závodu, a proto se k nim nepřijíždělo.
6. Údaje o vzdálenostech jsme v zájmu zpětné kontrolovatelnosti přijímali z jízdních řádů, i když jsme si vědomi, že v nich je rozlišování skutečných a tarifních kilometrů nejednotné. Musíme na to soudit z případů, kdy pro horní, střední a dolní část protažené obce se uvádí táž hodnota (např. Jankovice).
  7. Protože bodové znázornění v relativně velkém měřítku nebylo cílem našeho příspěvku, řídili jsme se u jednoznačně určených lokalizací stanic spíše zřeteli praktickými, nežli snahou po důsledné přesnosti u všech míst. Zvláštní pozornost jsme tedy věnovali sporné poloze u míst blízko rozmezí ve čtvercové síti nebo — u aplikace způsobu Preobraženského — s ohledem na rozmezí 5 km úseků ap.
  3. Pokud čtvercová síť — vkreslená do administrativní mapy ČSSR 1:200 000 — protíná značku sídelní lokality přesně uprostřed, nerozdělujeme počet cestovních příležitostí do příslušných dvou čtverců, nýbrž jej započteme do čtverce, kam má lokalita větší dopravní spád. Neuplatňujeme však tuto zásadu tehdy, když jde o nádraží náležející lokalitě, jejíž poloha je v uvedeném smyslu nesporná. Případy, kdy nádraží a většina zastavěné plochy náleží k různým čtvercům není přirozeně jedinějším zjevem; v území uvedeném jako příklad jsou Napajedla a Blatnice. Pokud je v protažené obci více stanic, řídíme se důsledně jejich polohou, takže např. u vsí Rudlice spadají jedna stanice do jednoho a další dvě již do vedlejšího čtverce.
  9. Podrobně se souborným hodnocením stanic v intravilánu zabývá autorem chystaný příspěvek. Uvažuje možnost určovat „index cestovní příležitosti“ za celou sídelní jednotku, tj. od sídelních lokalit (vísek, skupin domů ap.) až po malá oblastní centra („venkovská města“). Předpokladem je ovšem metodické sladění hlediska geografie dopravy s hledisky geografie sídel.
  10. Teoreticky by nemělo být nemožné využít této možnosti, tj. diferenciací čárové signatury, k vyjádření ukazatele dynamického. Snižovalo by to však čitelnost či přesnější průkaznost mapy; jakmile překročí náročnost vnímání — např. kombinace dvou relativních ukazatelů — určitou mez, je vhodnějším prostředkem tabelární sestava. — Vnučuje se ještě představa kombinovat upravený znázorňovací způsob Preobraženského se znázorněním plošným. Překážkou je však vymezování spádových území stanic tak, aby to odpovídalo 5 km úsekům.

Literatura

- CLAUSS CH. (1967): Gedanken zur verkehrgeographischen Übersicht der Deutschen demokratischen Republik 1:750 000. — Bericht von der Fachtagung des VIVK an der Technischen Universität in Dresden 1967, 4: 23—25
- HŮRSKÝ J. (1973): K metodice atlasových map hustoty stanic veřejné dopravy. Sborník Čs. společnosti zeměpisné 78:4:260—270, Praha
- HŮRSKÝ J. (1956): Pokus o nové pojetí map dopravní příležitosti. Kartografický přehled 10:23—27, Praha
- PREOBRAŽENSKIJ A. I. (1974): O primenenii točečnogo sposoba na transportno-ekonomičeskich kartach. In: Novoe k tematike sederženii i metodach sostavlenija ekonomičeskich kart, 97—103. Geogr. obščestvo, Moskva

Zusammenfassung

DYNAMIK DER RÄUMLICHEN VERTEILUNG DER „FAHRGEGELENHEITEN“ (ANZAHL DER HALTE)

Nach einigen, meist in dieser Zeitschrift (1970, 1973) veröffentlichten Beiträgen zur Stationsdichte kommt der Verfasser zur Ansicht, dass dieser Wert in manchen Gegenden kein hinreichend präzises Charakteristikum zur Erschließung eines Gebietes durch den öffentlichen Personenverkehr ist. Dies ergibt sich aus der unregelmässigen räumlichen Verteilung der Unterschiede der Verkehrsintensität der einzelnen Stationen, die vor allem mit der Anzahl der Halte, der „Fahrgelegenheiten“ gemessen werden kann. Nach Abwägen der punkt- oder linienhaften Darstellungsmöglichkeiten — die letztere wurde

in Veröffentlichungen des Verfassers zur Stationsdichte überschätzt — spricht er sich für die Anwendung der Gitternetzmethode aus, im Sinne des Vorschlages von Chr. Clauss, doch mit einem dichteren Maschennetz (5×5 km anstatt 10×10 km) und mit einer Ausweitung auf die Dynamik der behandelten Bezugsgrösse. Einen ungünstigen Umstand stellt allerdings der dazu notwendige relativ grosse Zeitaufwand dar. Deshalb wird geprüft, wie — auch um den Preis des Verzichtes auf die punkthafte Darstellung als scheinbar unentbehrliche Grundlage — eine Reduzierung des benötigten Zeitaufwandes erreicht werden kann.

Je weiter die Erhebungszeitpunkte zurückliegen, desto weitmaschiger kann das Netz sein. So konnten (Abb. 2) für die Entwicklung 1934—1970 Quadrate von 10×10 km und für den Zeitabschnitt 1840—1850 Quadrate von 2×2 Postmeilen, d.h. ca. 15×15 km benutzt werden. Diese werden in dem historisch-geographischen Beitrag aus dem J. 1971 am Beispiel des Mährisch-schlesischen Gebietes, zugleich mit dem Versuch der spezifischen Anwendung als „Fahrgelegenheitsindex“ (einschl. Geschwindigkeit u. Kapazität der Verkehrsmittel und des Verästelungsgrades, d.h. der Zahl der Verkehrsrichtungen), gezeigt. Abb. 1B stellt einen Versuch zur Anwendung der 1974 von I. A. Preobraženskij vorgeschlagenen Methode in dynamischer Form dar. Die fünf Typen der Linien entsprechen dem Unterschied des Wachstumstempos bei der Anzahl der Stationen und der Halte. Abb. 2 ist ein Ausschnitt aus einer Karte der Mährisch-schlesischen Region. Der Typ der Linie entspricht dabei der Kapazität der Verkehrsmittel. In Abb. 3 wird die Frage noch überwiegend vom Gesichtspunkt der historischen Geographie des Verkehrs betrachtet. Die Linien entsprechen dem Verlässlichkeitsgrad der strittigen (nicht direkt belegbaren usw.) Strecken des öffentlichen Personenverkehrs. Eine Kombination des Zustandes von 1970 und der Entwicklung (1934—1970) in Abb. 4 — etwa für eine Atlaskarte — setzt freilich die Verwendung von Farben anstatt Raster bei einer der beiden Aussagen (besser für „1970“) voraus. Ermittlung und Darstellung der Bezugsgrösse „Kapazität der in der Station haltenden Verkehrsmittel“, durch die der Rahmen des Aufsatzes überschritten werden müsste, werden in einem selbständigen Bericht behandelt. Schliesslich sei noch bemerkt, dass eine methodische Grundsatzfrage offen bleibt, nämlich die der flächenhaften Darstellung aufgrund von generalisierten Feldern (Maschen) des eigentlichen Verkehrswegenetzes. Mit Hilfe dieses allgemeinen Typus der „Felder Methode“ — diese Bezeichnung wollen wir nicht auf die Methode der geometrischen Felder begrenzen — wäre theoretisch ein weniger schematisches Bild als mittels des Quadratnetzes zu erwarten.

VLASTISLAV HÄUFLER

STANISŁAW LESZCZYCKI SEDMDESÁTNIKEM

I.

Stanisław Marian Leszczycki se narodil 8. května 1907 v Mielci (rakouský zábor), v dnešním vojvodství Rzeszów. Studoval na Jagellonské univerzitě v Krakově do roku 1930 a v roce 1932 získal hodnost doktora. V letech 1928—1939 byl asistentem Geografického ústavu UJ a současně od roku 1934 vedoucím pracoviště Studium turistiky UJ a expertem při odboru Regionálního plánování krakovského vojvodství.

Za německo-fašistické okupace byl spolu s jinými učiteli Jagellonské univerzity zatčen a skoro 2 roky vězněn v koncentračních táborech Sachsenhausen a Dachau. Potom krátce pracoval v komunálních službách Krakova a od roku 1943 do konce války v instituci pro péči o vysídlené (od Němců) Poláky. Účastnil se ilegální vysokoškolské činnosti a práce v odboji proti okupantům jako člen socialistické organizace.

V roce 1945 se vrátil na Jagellonskou univerzitu, habilitoval se a byl ustanoven mimořádným profesorem antropogeografie. Přitom i krátce — externě — vedl Ředitelství regionálního plánování v Krakově (1945—1946). Za socialistickou stranu byl poslancem Zemské národní rady (1945) a Ústavodárného sněmu (1947), kam ho vyslala Poznaň.

Od roku 1948 dodnes je členem a funkcionářem Polské sjednocené dělnické strany. Ihned po osvobození pracoval také jako expert ministerstva zahraničních věcí pro otázky hranic a účastnil se významných mezinárodních jednání v Moskvě, Potsdamu, Praze, Paříži. V letech 1946—1950 působil ve vládním aparátu lidového Polska — byl podsekretář ministerstva zahraničních věcí. Jako vlastenec a socialista je Leszczycki současně internacionalistou. Pomohl při rozvoji spolupráce geografie socialistických zemí, v orientaci mezinárodní geografie na ekonomické problémy třetího světa, v úsilí o mírovou spolupráci vědců ze států s různými společenskými systémy. Československo je mu všestranně blízké a byl zde pracovně už patnáctkrát. Byl velkým přítelem národního hrdiny Vlada Clementise a osobně znal naše nejpřednější činitele státní a stranické z poválečných jednání, kdy se kladly základy trvalé spolupráce bratrských zemí.

Na Varšavskou univerzitu přišel Leszczycki v roce 1948 a v dlouhém období let 1951—1970 byl ředitelem jejího Geografického ústavu, který vybudoval v paláci Czetwertyńskich-Uruskich na Krakovském předměstí. Byla to jedna z prvních univerzitních budov, znovu postavená z trosek. V roce 1945 se stal řádným profesorem ekonomické geografie na UW. Jako vynikající pedagog vychoval za své kariéry do r. 1976 snad tisíce nových polských geografů a k tomu desítky geografů z jiných států.

V letech před druhou světovou válkou věnoval se Leszczycki vědecké práci

v různých geografických disciplínách. Již první publikované práce jsou ekonomickogeografické, potom se ale dočasně věnoval studiu klimatických a niválních poměrů ve Vysokých Tatrách (dolina Pěti polských stavů). Od roku 1931 do druhé světové války prováděl terénní výzkumy antropogeografické a ekonomickogeografické nejen v Polsku, ale i za hranicemi — ve Finsku a Švédsku, v Rakousku a Československu, Turecku aj. sám, nebo jako člen kolektivu. Uskutečnil pozorování podél poledníku z Laponska do Anatólie, ve snaze najít geografické zákonitosti rozmístění osídlení a hospodářství. V tomto období se staly nejznámějšími jeho práce z polských Karpat, o vesnickém osídlení, z geografie turizmu, monografie o Podhalí. Po druhé světové válce se oblast Leszczyckého hlavního zájmu v geografii poněkud změnila a dále rozšířila. Představuje ji ekonomická geografie se zvláštním důrazem na geografii průmyslu, geografickou rajonizaci a ekonomickou geografii Polské I.R. Zabývá se metodologií a historií geografie, aplikovanou geografii a územním plánováním, geografickou dokumentací, ekonomickou kartografií, životním prostředím člověka ze stanoviska geografického. Výsledky uložil v četných publikacích (II., III.).

Leszczycki se stal mezinárodně nejznámějším polským geografem své generace. Četné ze svých prací vydal v cizích jazycích, účastnil se mnoha konferencí a sjezdů geografických i věd sousedních. Byl iniciátorem a organizátorem řady mezinárodních symposií a několika dvoustranných geografických seminářů, v tom i polsko-československého (v l. 1963—1977 již sedm zasedání střídavě ve Varšavě a Praze). Leszczycki přednášel asi na 50 univerzitách skoro ve 20 státech. V Mezinárodní geografické unii (IGU) byl v l. 1956—1960 řádným členem Komise národních atlasů a v l. 1972—1976 Komise Člověk a prostředí, v l. 1960—1964 předsedou Komise pro ekonomickogeografickou rajonizaci. Na kongresu (XX.) v Londýně (1964) byl zvolen místopředsedou Unie a na kongresu (XXI.) v Dílí (1968) prezidentem; poprvé od roku 1922 se jím stal Slovan a poprvé geograf ze socialistické země. Bylo to zajisté vrcholné ocenění světové geografie, kterého se mu dostalo za dílo vědecké a současně uznání jeho talentu organizačního a schopností diplomatického jednání. Ještě v dalším čtyřletí (1972—1976) zůstal místopředsedou vrcholné mezinárodní organizace geografické a stále patří k neaktivnějším členům jejího, formálně ovšem neustaveného, „generálního štábu“.

V roce 1950 a 1951 byl Leszczycki zástupcem splnomocněnce pro I. Kongres polské vědy a jedním z hlavních jeho organizátorů, členem předsednictva a sekretářem hlavního výboru pro vědu a vysoké školy do roku 1952, předsedou vědecké sekce vládní komise pro rozvoj vědecké a umělecké práce v l. 1949—1953.

Politickou a vědeckou angažovanost demonstroval i v následujících letech prací v různých vládních komisích plánovacích a ekonomických (v l. 1966—1971 předseda vědecko-technické rady pro územní ekonomiku), ochrany a tvorby přírodního a životního prostředí, a stále byl a je expertem pro všechny otázky s ekonomickogeografickým aspektem. V letech 1973—1976 působil také jako člen stranicko-vládní komise pro nový systém řízení hospodářství a správy. V letech 1970—1971 byl poradcem ve věci ochrany prostředí v Evropské ekonomické komisi OSN.

V roce 1952 se Leszczycki stal členem korespondentem Polské akademie věd a od roku 1964 je akademikem. Vybuřoval od založení v roce 1953 Geografický ústav PAN, zhruba od konce padesátých let a dosud jeden z největších a nejlépe organizovaných útvarů svého druhu s vynikající pověstí v geografickém světě. Ale také v PAN nevěnoval se jen vědecké práci a nebo jen geografii. Po 5 let — do roku 1957 — byl také zástupcem generálního sekretáře a v různých

době byl či je předsedou různých akademických komisí a rad. Z nich třeba uvést zejména výbor PAN pro hornoslezský průmyslový obvod — GOP (v l. 1955–1960), výbor PAN pro územní plánování v PLR (od r. 1958 dosud), Národní komitét geografický (od r. 1969 dosud s výjimkou 2 let) atd.

Leszczycki se obětavě a rád věnuje činnosti redaktorské, recensní, bibliografické, editorské. Je vedoucím redaktorem *Przeglądu Geograficznego* od r. 1953, od roku 1964 *Geographia Polonica*, v obou případech dosud. Založil sbírku *Dokumentacja Geograficzna a Przegląd Zagranicznej Literatury Geograficznej*, vydával bibliografické práce a jeho vlivem vznikla v budově na Krakovském předměstí jedna z nejlepších speciálních geografických knihoven na světě. Pod jeho vedením mnoho mladých autorů „debutovalo“ na stránkách různých polských vědeckých časopisů.

V minulém roce (1976) obdržel státní cenu II. stupně za koncepci a realizaci Atlasu průmyslu PLR a celkem už třikrát cenu generálního sekretáře PAN za vědeckou aktivitu. Leszczycki je dnes členem předsednictva důležitých komitétů PAN „Člověk a prostředí“ a „Polsko v roce 2000“.

Pro svoji vynikající vědeckou, politickou a jinou činnost dosáhl uznání doma i v zahraničí. Je čestným členem nejen polské společnosti geografické (byl jejím předsedou v l. 1950–1954), ale i meteorologicko-hydrologické (byl jejím prvním předsedou), vlastivědné a urbanistické. Do začátku letošního roku je čestným nebo dopisujícím členem 11 geografických společností zahraničních — v Praze (již od roku 1946), Vídni, Bělehradě, Záhřebu, Londýně, Amsterdamu, Budapešti, Paříži, Florencii, Římě, Berlíně. V roce 1970 se stal doktorem honoris causa Univerzity Karlovy (jako třetí geograf po J. Cvijičovi a B. Ž. Milojevičovi) a této pocty si mimořádně váží. Byl vyznamenán polskými a zahraničními medailemi, řády a odznaky. Z nich alespoň budiž uvedeny československý řád Bílého lva II. třídy (1947), kříž s hvězdou Řádu obrození Polska (1954) a řád Praporu práce (1961) z doby starší, Zlatá medaile za zásluhy o obranu vlasti (1976), medaile kanadské geografické společnosti a medaile M. Koperníka (1974) z let posledních.

Ve svých sedmdesátinách je Leszczycki stále na vrcholu celoživotního tvůrčího úsilí, za které zvláště v tomto roce (1977.) dostává po právu další pocty.

II.

Publikace ovšem nejsou zdaleka jediným projevem a zachycením vědeckého přínosu, ale také v případě Stanislawa Leszczyckého přece jenom představují pro to hlavní formu. Do začátku letošního roku vydal 230 vědeckých prací a článků, 280 vědeckých zpráv, nejméně 80–100 recenzí, 13 map a atlasů, přes 250 článků populárně-vědeckých. Zde mohl být přiložen (III) pouze výběr hlavních prací. Článkem československé tematiky (1) začínají i rozsáhlejší soupisy Leszczyckého publikační činnosti. Několik jeho prací (21, 22, 45, 50, 51, 56, 80) vyšlo v Československu a nebo česky resp. slovensky. Naši ekonomičtí geografové studují jeho díla pro jejich vědeckou závažnost a bohatost myšlenek i proto, že jsou pro ně nejpřístupnější, nejen jazykově (polština a světové jazyky), ale i tím, že byla vydána v sousední a v socialistické zemi. Několik raných prací (3–5) na přelomu dvacátých a třicátých let věnoval Leszczycki klimatické problematice, ale už jeho práce doktorská (6) je antropogeografická, jako práce další. V předválečném období zasluhuje nejvyššího ocenění studie o Podhalí (15, 16) a další práce z geografie turizmu i aplikované geografie

(12–19). V Československu působily jako příklad ještě po druhé světové válce.

Těžiště autorské aktivity Leszczyckého spadá do let lidové republiky, podobně jako jeho činnosti ostatní. Naši ekonomičtí geografové se seznamovali s marxistickou metodologií vědecké práce v publikacích sovětských a z polských šlo nejdříve o práce Leszczyckého. V padesátých letech a začátkem let šedesátých se z nich inspirují k vlastní činnosti v ekonomickogeografické rajonizaci (28, 30–32, 34, 46), aplikované geografii (27, 29, 35, 41) a dalších nových směrech (33, 39, 47). Cenné jsou i články a vědecké zprávy informující o stavu geografie v různých zemích, o nových proudech ve vědecké práci apod., bibliografie polské geografie, které nemohly být zařazeny do výběru hlavních prací.

Ve svém literárním díle za období skoro 50 let se Leszczycki prezentuje výbornými vědeckými výsledky v oblasti celé ekonomické geografie. Mají význam pro územní plánování a národní hospodářství vůbec, jako pro teorii geografické vědy. Leszczyckému připadla vedoucí úloha při tvoření nových metodologických základů ekonomické geografie v Polské lidové republice, vycházejících ze zásad marxistické filosofie a metodologie. Ovlivnil tak ekonomickou geografii i u nás a jinde stejně tak jako volbou badatelské problematiky a technikou územně-ekonomických výzkumů, pracemi o geografii průmyslu a o prostorové struktuře národního hospodářství PLR, teoretickými zásadami perspektivního plánování územní ekonomiky a ve výzkumu systému člověk - prostředí.

Leszczycki je spoluvůrce celkově nového pojetí ekonomické i regionální geografie, při kterém se zavedly do této disciplíny elementy nomologické a metody kvantitativní a současně obrátila pozornost na řešení otázek pro socialistickou praxi. Polská škola ekonomickogeografická dosáhla věhlasu mezinárodního a v PLR i v zahraničí je všeobecně uznáváno, že Leszczycki je nesporně jejím vedoucím.

Při výzkumech v geografii průmyslu PLR vypracoval metodu vymezení průmyslových obvodů a jader (32, 36, 42, 46, 52) a přišel také s jednou z prvních map průmyslových obvodů PLR. Zejména pod jeho vedením vznikl monumentální Atlas průmyslu Polska (74, 37) jaký nemají jiné národy. Dílo doplňuje knižní monografie (64) vzniklá za jeho spoluautorství a pod jeho redakcí. Byl také spoluautorem a redaktorem polského Národního atlasu (33), stejně tak jako knihy o ekonomické geografii PLR (57).

Vypracoval zásady pro výzkum prostorové struktury národního hospodářství při kterém zavedl syntetické ukazatele (národního důchodu vytvořeného a rozděleného, spotřeby investic, základních fondů). Podal pak objektivní obraz územních rozdílů v národní ekonomice PLR a jejich vývoj v šedesátých letech (44, 45, 50, 51). Podobnou metodu aplikoval pro mapu ekonomických rajónů světa, představující velice cenný přínos pro regionální geografii (49, 73).

Leszczycki je — jak už uvedeno — spoluvůrce teoretických zásad perspektivního plánování územní ekonomiky a také spoluautorem vstupního projektu takového plánu PLR. Zkoumal tendence rozvoje průmyslnění a urbanizace pro plánovací a prognostické cíle a popsal hlavní články územní struktury státu a jejich dynamiku do roku 2000 (59, 60, 71, 80, 81).

Už od padesátých let studuje systém člověk — prostředí, zejména tuto problematiku v hornoslezském průmyslovém obvodu (29, 32, 54, 55). Generalizoval výsledky rozsáhlého empirického bádání v teoretické koncepci např. koncepci zón vzájemného působení člověka a prostředí, nebo pro klasifikaci poruch v přírodním prostředí, způsobených zásahy hospodářící společnosti a ke sformulování zásad plánovaného vlivu na prostředí. Podal i návod a příklad tvorby

sozologických map a map znečištění a zničení přírodního prostředí (54, 56, 58, 61, 63, 75, 79). Pozornost československých geografů připoutala zejména studie z roku 1974 (72), ve které mimo jiné vymezil úlohu geografie ve výzkumech interakce člověk — prostředí.

Při výzkumné práci tak rozsáhlé a tematicky široké je zřejmé, že s ní musela být v spojení Leszczyckého schopnost a možnost organizovat kolektivní práci. A opravdu, po čtvrt století je ústřední osobou, kolem které se seskupují spolupracovníci a v jeho práci pokračují následovníci. Takový vliv Leszczyckého sahá i za hranice PLR a je logické, že právě on navrhuje a předpokládá zřízení Mezinárodního geografického ústavu (78).

V roce 1975 uveřejnil rozsáhlou knihu (73), kde shrnuje některé své dosa-
vadní hlavní práce (a uvažuje o geografii teoretické a praktické). V tisku (1977) je druhým díl, ve kterém uvádí výsledky svých výzkumů prostorové struktury národního hospodářství a otázky ochrany a tvorby prostředí. Veliký zájem budí také maketa velkého atlasu (83), který bude v nejbližších letech realizován. Plány má Leszczycki ještě veliké a přejeme jemu i sobě, aby je všechny splnil.

III.

Výběr hlavních prací S. Leszczyckého z let 1928—1976

1. Względne przewyżki i niedobory ludności czeskiej-słowackiej w Republice Czecho-słowacji. *Wiad. Geogr.* VI., 7., s. 103—105, Kraków 1928.
2. Komunikacja autobusowa w województwie Krakowskim. *Wiad. Stow. Czł. Pol. Kongr. Drogowych T. IV.*, s. 3—24, W-wa 1930.
3. Badania nad opadami Tatr Wysokich. *Wiad. Met. i Hydrogr.* 1931, 9., s., W-wa 1931.
4. Współczesny stan badan niwalnych w Polsce. *Wiad. Geogr.* IX., 3, s. 31—34 W-wa 1931, francouzsky v *Comptes Rendus du III-me congrès d. Geogr. et Etnogr. Slaves dans Yougoslavie 1930*, s. 40—41, Beograd 1933.
5. Badania insolacyjne w Tatrach Wysokich. *Wiad. Met. i Hydrogr.* 2, a zvl. otisk s. 7, W-wa 1932.
6. Badania geograficzne nad osadnictwem w Beskidzie Wyspowym, *Prace Geogr. U. J.* 14., s. 4+83, Kraków 1932.
7. Osadnictwo Zachodnich Karpat Polskich. *Wiad. Geogr.* XII., 5/9, s. 52—80, Kraków 1934.
8. Spolu s Mianowskim H.: Potrzeby ruchu uzdrowiskowo-letniskowego w Zachodn. Karpatach Polskich. (Ref. na Konf. Min. Kom. w Jaremczu). *Wydawn. Izby Przem. Handl. T.* 14, s. 77, Kraków 1934.
9. Dziedziny klimatyczne południowo-zachodniej Polski. *Pam. Pol. Tow. Balneol. T. XIV*, s. 138—147, W-wa 1935, francouzsky ve *Wiad. Geogr.* XII, 5/9. s. 45—52, Kraków 1934.
10. Zarys antropogeograficzny Lemkowszczyzny. *Wierchy* 13, s. 62—88, Kraków 1935.
11. Typy fizjonomiczne miast Polski. *Samorząd Terytorialny T. VIII*, 1/2, s. 65—76, W-wa 1936, francouzsky v *Comptes Rendus du IV Congrès des Geographes et des Etnographes Slaves*, Sofia 1936, s. 172—179, Sofia 1938.
12. Znaczenie gospodarce ruchu uzdrowiskowo-turystycznego na Śląsku. *Wvd. Imst. Śląskiego, Zagadnienia Gospodarce Śląska* 10, s. 81, map 13, Katowice 1937.
13. Zagadnienia geografii turizmu. *Komun. Stud. Turyzmu U. J.* 2, s. 7, Kraków 1937, současně *Wiad. Geogr.* XV., 3/4, s. 82—89, Kraków 1937.
14. Role naturalnego środowiska geograficznego w planowaniu regionalnym. *Ochr. Przyr. T. XVII.*, s. 34—53, Kraków 1937.
15. Podhale jako region uzdrowiskowy. *Prace Stud. Turyzmu U. J.* 1, s. 51, map 17, Kraków 1937, současně v *Biul. Kom. Stud. L. P. T. I.* 1937, s. 49—96.
16. Region Podhala — Podstawy geograficzne planu regionalnego. *Prace Inst. Geogr. U. J.* 20, Kraków 1938, současně v *Biul. Kom. Stud. L. P. T. T. II*, s. 286, Kraków 1938.
17. Studia do planu regionalnego w okregach uzdrowiskowo-turystycznych. *Biul. Urbanistyczny*, 1938, 3/4, s. 4—13, W-wa 1938.

18. Podstawy gospodarki uzdrowiskowo-letniskowej w Karpatach. Z. Z. G. I, s. 60—118, 1939, současně Pr. Stud. Turizmu U. J. T. 5, s. 63, Kraków.
19. Uzdrowiska Polski, ich rozmieszczenie oraz rozwój w latach 1921—1938. Komun. Stud. Turizmu 21, s. 16, Kraków 1939; francouzsky v Acta Bal. Pol. III., 8, s. 8—16.
20. Geograficzne podstawy Polski współczesnej. Pzn. Narodowy Instytut Postępu 1946, s. 23, Poznań 1946.
21. Geopolityczne znaczenie Ziem Odzyskanych dla Polski i Słowiańszczyzny. „Życie Słowiańskie“. Speciál. číslo z 8. XII. 1946, s. 7—13, W-wa 1946; současně ve 4 dalších slovanských jazycích.
22. Zeměpisné základy nového Polska. Sborník ČSZ 50, s. 73—79, Praha 1946.
23. Współczesne zadania geografii. (Zkrácený referát na sjezdu geografů v Gdańsku). Geografia w szkole 2, 4/5, s. 1—20, W-wa 1949.
24. Fizjonomia miast anatolijskich. Przegł. Geogr. T. 22., 1948/49, s. 179—192, W-wa 1950.
25. Stan geografii w Polsce i perspektywy jej rozwoju. Przegł. Geogr. T. 23, s. 3—54, W-wa 1951.
26. Geografija v Polše posle vtoroj mirovoj vojny i perspektiva jejo razvitija. Voprosy geografii T. 44, s. 8—30, Moskva 1958.
27. Dorobek geografii polskiej oraz drogi jej rozwoju w Polsce Ludowej 1945—1954. Przegł. Geogr. T. 26, 3, s. 3—31, W-wa 1954; rusky v Izvestija Vsesojuz. geograf. obšč. T. 86., 6, s. 503—514, Moskva - Leningrad 1954; německy v Petermanns Geograph. Mitt. 98, 3, s. 195—197, Gotha 1954.
28. Forschungen über die Bedingungen zur Aktivisierung ungenügend bewirtschafteter Gebiete. (Vortrag für die Zusammenkunft ungarischer Geographen am 19—23. IX. 1955), s. 15, W-wa 1955.
29. Kształtowanie się ogólnopolskiego planu badań geograficznych. Nauka Polska. T. 3., 3/11, s. 41—62, W-wa 1955.
30. Kilka uwag o geografii ekonomicznej. Przegł. Geogr. T. 28, 3, s. 463—486, W-wa 1956.
31. Nowsze kierunki i prądy w geografii. Przegł. Geogr. T. 30, 4, s. 543—571, W-wa 1958 a rusky — Izvestija Vsesoj. Geograf. Obšč. T 91., 1, s. 51—59, Moskva — Leningrad 1959.
32. Zagadnienia Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego w pracach PAN. Śląski Instytut Naukowy. Biuletyn č. 12, s. 44, Katowice 1959.
33. Narodowy Atlas Polski. Przegł. Geogr. T. 31., 3/4, s. 645—660 a anglicky — Przegł. Geogr. T. 32, 1/2, s. 3—22, W-wa 1959 a 1960.
34. Spolu s K. Dziewońskim: Geographical Studies of Economic Regions in Central-Eastern Europe. Przegł. Geogr. Supplement T. 32, s. 109—113, W-wa 1960.
35. Geographical Research on Behalf of Poland's National Economy. Przegł. Geograf. Supplement T. 32, s. 3—13, W-wa 1960.
36. Spolu s A. Kuklinskim, M. Najgrakowskim, J. Grzeszczakiem: Spatial Structure of Polish Industry on 1956. Przegł. Geogr. Supplement T. 32, s. 139—147, W-wa 1960; polsky Struktura przestrzenna przemysłu w Polsce w 1956 r. — Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Nr 1/3, s. 1—14, W-wa 1961.
37. Atlas Promyšlennosti Polši. Izvěstija A. N. SSSR, Ser. Geograf. 1960, 2., s. 127—132, Leningrad 1960.
38. Geografia w Polsce, jej rozwój i kierunki badawcze. Nauka Polska T. 9., 2, s. 27—54, W-wa 1961; anglicky v The Review of the Polish Academy of Sciences Vol. VI., 2, s. 1—8 a rusky v Žurnál Polskoj A. N. T. 6, 2, (22), IV—IV, s. 1—6 W-wa 1961.
39. Rczwój myśli geograficznej. Geografia Powszechna, PWN s. 20—56 a současně Geografia — Wielka Encyklopedia Powszechna T. 4, s. 178—184, W-wa 1962 a 1964.
40. The Development of Geography in the People's Republic of China. „Geography“ 219, Vol. XLVIII, Part. 2, s. 139—154, Sheffield 1963.
41. Geografia stosowana czy zastosowanie badań geograficznych dla celów praktycznych. Przegł. Geogr. T. 34, 1, s. 3—23, anglicky Geographia Polonica 3, s. 11—21, W-wa 1962 a 1964.
42. Zmiany w przestrzennym zagospodarowaniu kraju w XX-leciu PRL. Nauka polska T. 12., 5/6, s. 37—71 a současně Geografia w szkole 17., 4, /19/, 5 /92/, W-wa 1964.
43. Perspektywy rozwoju badań geograficznych w Polsce. Przegł. Geogr. T. 36, 3, s. 411—426, W-wa 1964; anglicky Geographia Polonica Vol. 1, s. 7—21, W-wa 1964; rusky v Izvestija Akademii Nauk SSSR Serija Geografičeskaja 1, s. 5—16, Moskva 1967.

44. Syntetyczne wskaźniki dla określenia przestrzennej struktury gospodarki narodowej Polski. Biuletyn KPZK, 32, s. 7—24, W-wa 1964; anglicky v Festschrift Leopold G. Scheidl zum 60 Geburtstag Teil I, 248—256, Wien 1965.
45. Zmiany w rozmieszczeniu przemysłu w Polsce po drugiej wojnie światowej. Biuletyn KPZK 32, s. 25—63, W-wa 1964; současně angl., franc., něm. v Polsku i v zahraničí a též polsky v Acta Geographica Univ. Carolinae, 1—2, s. 25—34, Praha 1966.
46. Zadania regionalizacji ekonomicznej. Przegł. Geogr. T. 37, 2, s. 273—293; anglicky v Geographia Polonica Vol. 8, s. 11—20, W-wa 1965.
47. Aktualne problemy geografii ekonomicznej. Przegł. Geogr. T. 38, 4, s. 563—582, W-wa 1966.
48. Struktura branżowa przemysłu w Polsce w latach 1946—1965. Przegł. Geogr. T. 39, 2, s. 307—319, W-wa 1967; francouzsky v Mélanges de Géographie Physique, Humaine, Economique, appliquée offerts à M. O. Tulippe. Vol. II, s. 50—62, Grenoble 1967.
49. Map of Economic Regions of the World. Geographia Polonica 14, s. 231—239, PWN W-wa 1968; též anglicky v Economic Regionalization, s. 199—201, Academia, Praha 1967.
50. Struktura makroprzestrzena gospodarki narodowej Polski w latach 1961—1965. Przegł. Geogr. r. 40, 1, s. 29—66 v Geografia Powszechna III., s. 580—605, W-wa 1965; anglicky v Discursos y Conferencias Tom. VII, Union Geografica International. Conferencia regional Latino-americana, s. 109—122, Mexico 1966; německy v Petermanns Geogr. Mitt., T. 110, 4, s. 273—283, Gotha 1966; slovensky v Aspekty štúdia regionálnej geografickej štruktúry — Acta Geol. et Geograph. Univ. Comenianae, 3, s. 39—49, Bratislava 1966.
51. Badania naukowe dla sporządzenia planu przestrzennego zagospodarowania kraju. Nauka Polska 16, 6, s. 91—104, W-wa 1968; česky Geografické základy perspektivního plánu národního hospodářství státu. Acta Geographica Univ. Carolinae, 2, 1970, s. 3—13, Praha 1970.
52. Rozważania nad planem przestrzennego zagospodarowania kraju. Biuletyn K. P. Z. K. 51, s. 241—286 a současně Nauka Polska T. 18, 2/3, s. 50—72, W-wa 1968 a 1970.
53. Rozwój geografii w 25 leciu Polski Ludowej. Geografia w szkole 22., 4, s. 170—173, W-wa 1969.
54. Zmiany w środowisku geograficznym oraz w życiu gospodarczym Polski Ludowej. Czas. Geograf. T. 41., 1, s. 5—39, Wrocław 1970 a současně v Roczniki Uniwersytetu Warszawskiego T. 8., s. 29—40, W-wa 1969.
55. Spolu s Zb. Tokarskim: Niektóre problemy warunków bytowych w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym. Ossolineum s. 384, W-wa 1970.
56. Podstawy polityki środowiskowej. Nauka Polska 6, s. 51—64. W-wa 1971; anglicky v Economic Commission for Europe, konference v Praze, s. 12, Genève 1971; rusky v ČSAV Geograf. Inst. Informac. Bjull. 3, s. 119—142, Brno 1973; česky v Sociologie města a bydlení 4, s. 1—13, Praha 1973 atd.
57. Zarys geografii ekonomicznej Polski. Vyd. 2., s. 7—14, 212—235, PWN W-wa 1971.
58. Zagadnienia ochrony środowiska człowieka w badaniach geograficznych. Przegł. Geogr. T. 43, 3, s. 227—261, W-wa 1971.
59. Long-Term Planning and Spatial Structure of Poland's National Economy. Biblioteca e Centro di Studi a Roma. Conferenze. Fasc. 51, s. 65, Roma 1971.
60. Spolu s B. Maliszem: Wstępna prognoza przestrzennego zagospodarowania kraju do r. 2000. Rada Nauk. Techn. Plan. Przestrzennego przy Kom. Planow. przy R. M. Warszawa VI, s. 28, W-wa 1971.
61. Zagadnienia degradacji środowiska człowieka. Biul. KPZK T. 68, s. 9—43, a současně v Problemy ochrony środowiska geograficznego PTG s. 14—29, W-wa 1971 a 1975.
62. Geography in Poland: Main Trends and Features. Geographia Polonica 22, s. 5—11, W-wa 1972.
63. The Geographers Participation in Solving Protection Problems of the Human Environment. Geographia Polonica 22, s. 145—160, W-wa 1972.
64. Geografia przemysłu Polski. Vyd. 2., s. 361—379, PWN, W-wa 1974.
65. Pojęcie czynnika przestrzeni i jego rola we współczesnej gospodarce v Elementy teorii planowania przestrzennego. KPZK, s. 31—48, W-wa 1972; anglicky v Spatial Planning and Policy Theoretical Foundations. — Comm. for Space Econom. and Regional Planning s. 29—46, W-wa 1974; rusky v Regionalnyje problemy i territorialnoje planirovanie w socjalističeskich stranach Evropy, s. 136—145, Progress Moskva 1976.

66. Perspektywa rozwoju nauk geograficznych. *Przegl. Geogr.* T. 45, 2, s. 247—256, W-wa 1973; anglicky v Presidential Address XXII International Geographical Congress Montreal, August 11 1972. *IGU Bulletin Vol. 23. No 2. 1972* s. 1—10; rusky v *Izvestija A. N. SSSR. Serija Geograf.* 3., s. 5—13, Moskva 1973.
67. Rola i zadania geografii we współczesnym społeczeństwie. *Czas. Geogr.* T. 43, 3/4, s. 387—406, W-wa 1971.
68. Podstawowe pojęcia dotyczące aglomeracji s. 111—122 a *Głos w dyskusji*, str. 162—166 *Biul. KPZK T. 79. W-wa 1973.*
69. Kształtowanie środowiska geograficznego przez człowieka — rozdział w pracy. *Ochrona przyrodniczego środowiska człowieka*, s. 83—96, PAN, PWN; anglicky v knize *Protection of Man's Natural Environment P. A. of Sc.* s. 61—73, W-wa 1973.
70. Granice wzrostu aglomeracji miejsko-przemysłowych w zagospodarowaniu przestrzennym kraju. *Biul. KPZK 84*, s. 88—98; anglicky v *Geographia Polonica*, 32, 1975, s. 105—111, W-wa 1974 a 1975.
71. Podział terytorialny kraju a planowanie przestrzenne. *Biul. KPZK 83*, s. 7—19 — v *Problematyka podziału terytorialnego kraju*, W-wa 1974.
72. Problemy ochrony środowiska człowieka — *Prace Geogr. IG PAN 108*, s. 88, W-wa 1974.
73. *Geografia jako nauka i wiedza stosowana*, s. 590, PWN, W-wa 1975.
74. *Spolu s Misztalem a T. Lijewskim: Atlas Przemysłu Polski* — Wyd. IGPZ PAN, W-wa 1975.
75. *Maps of human disfunctions in the environment v Scritti geografici in onore di Riccardo Riccardi, Società Geografica Italiana* s. 425—435, Roma 1975; rusky v *Puti razvitija kartografii*, s. 141—151, MGU Moskva 1975.
76. *The Protection of Man's Environment and Regional Planning* — *Geographia Polonica Vol. 33*, s. 5—18, W-wa 1976.
77. *Obszary chronione w przestrzennym zagospodarowaniu kraju. Kosmos Seria A.*, 25, 2, s. 103—114, W-wa 1976.
78. *Miedzynarodowy Instytut Geograficzny. Przegl. Geogr.* T. 48, 2, s. 195—199, W-wa 1976; anglicky v *IGU Bulletin Vol. 27, 1*, s. 136—139.
79. *Mapy środowiskowe v Problemy geografii fizycznej, Studia Societatis Scientiarum Toruniensis Vol. VIII Sectio C.*, 4—6, s. 157—164, Warszawa-Toruń 1976; anglicky v *Geographia Polonica Vol. 33*, s. 19—25, W-wa 1976.
80. *Spolu s P. Eberhardtem a S. Heřmanem: Aglomeracje miejsko-przemysłowe w Polsce 1966—2000. Biuletyn KPZK 67*, s. 142, W-wa 1971; současně v zkrácené verzi a pod jménem prvního autora v řadě časopisů a sborníků v Polské LR a v zahraničí polsky, anglicky, francouzsky, rusky a též slovensky ve sborníku z národního sympózia *Koncepcia a metodické postupy hlavných smerov urbanizácie na Slovensku s aplikáciou na podmienky stredného Slovenska*, s. 439—463, Bratislava 1971.
81. *Spolu s P. Eberhardtem i S. Heřmanem: Rozwój ludności aglomeracji miejskich w Polsce w latach 1960—1970. Rada Narodowa-Gospodarka-Administracja T. 30*, 10, s. 17—19, W-wa 1973.
82. *Podstawowe zadania gospodarki przestrzennej. Nauka Polska 7*, s. 3—10, W-wa 1976.
83. *Atlas zasobów, walorów i zagrożeń środowiska geograficznego Polski. Człowiek i światopogląd VII—VIII (7—8)*, s. 185—191, W-wa 1976.
84. *Metody aktywizacji obszarów słabiej rozwiniętych. Przegl. Geogr.* T. 48, 3, s. 379—388, W-wa 1976.

MIROSLAV STRÍDA — VĚRA VANÍČKOVÁ

ČESKOSLOVENSKÁ GEOGRAFICKÁ LITERATURA V ROCE 1976

Bibliografie obecně geografické literatury a regionálních prací o Československu se stala pravidelnou součástí 3. čísla Sborníku Československé společnosti zeměpisné, jehož podmínkám je výběr přizpůsoben. V uplynulém roce byla řada zeměpisných prací rozšířena o publikace věnované XXIII. Mezinárodnímu geografickému kongresu, který se konal v Sovětském svazu a na němž se aktivně podílelo mnoho českých a slovenských účastníků. Dosud vycházely i některé práce z 13. sjezdu československých geografů uspořádaného v Plzni 1975. Poměrně hodně publikací, vycházejících v minulém roce, nese ještě rok vydání 1975. Citace prací se staršími vročeními je už jen zcela ojedinělá. Všechny tyto publikace označujeme hvězdičkou.

Celkově zůstal rozsah vydávané geografické literatury v roce 1976 zhruba na stejné úrovni jako ve dvou předcházejících letech. Poměry mezi jednotlivými oddíly a částmi se ovšem mění z roku na rok. Je patrný další pozvolný vzestup produkce map, vydávaných již dnes v nebývalém množství prakticky výhradně podniky Kartografie Praha a Slovenská kartografia Bratislava. Uvádíme jenom ty, které zobrazují část nebo celé území republiky nejvýše v evropském měřítku. Mapy podle jejich tematické náplně klademe do odpovídajících oddílů. Převážná většina jich zachycuje jen určitý region, část národního území, takže tvoří valnou součást oddílu Regionální práce. Projevuje se vedle toho i všeobecná tendence poklesu prací z fyzické geografie, ačkoliv donedávna v naší zeměpisné literatuře dominovaly.

Bibliografie se tradičně dělí na dva základní soubory. Významnější stati, které přinášejí nebo interpretují nové teoretické a metodické názory většinou obecné povahy, se řadí do malého, dále nečleněného souboru VŠEOBECNÁ GEOGRAFIE. Jsou zde příspěvky a učebnice jen domácích autorů. Soubor ČESKOSLOVENSKO je podstatou ročního přehledu a představuje výběr prací domácích i zahraničních autorů z území ČSSR. Člení se do čtyř oddílů.

Oddíl OBECNÉ PRÁCE cituje publikace, které nelze jednoznačně zařadit do žádného z následujících tematických oddílů, zpravidla z území Slovenska, ČSR nebo Československa. Ve sledovaném roce 1976 přináší zejména řadu mapových, atlasových a statistických děl.

FYZICKÁ GEOGRAFIE je oddíl, který v části „Geomorfologie“ zahrnuje i většinu studií z krasu. Letos má jen dvě speleologické práce.

Zpravidla rozsáhlá část „Klimatologie, hydrologie, biogeografie, pedologie“ je tentokrát méně bohatá.

Oddíl HOSPODÁŘSKÁ GEOGRAFIE je vcelku stejně obsáhlý jako v minulých letech. Převahu znovu nabývá část „Obyvatelstvo a sídla“, kde se mnoho prací dotýká zvláště měst a urbanizace. Část „Hospodářství“ přináší řadu regionálních přehledů a územních hodnocení průmyslu, zemědělství a dopravy v souvislosti s výsledky páté pětiletky a s úkoly zařazenými do pětiletky nové.

REGIONÁLNÍ PRÁCE zůstávají nejsilnějším oddílem s rovnoměrněji zastoupenými zvláště mapovými publikacemi v obou svých částech. „Krajina a regiona-

lizace“ se rozšiřuje o mapy českých a slovenských okresů, které patří nejspíš do administrativní regionalizace a o nově vycházející geologické mapy podrobných měřítek, které spolu s přehledy o surovinových poměrech, o životním prostředí a s vysvětlivkami, budou nepochybně vítanou pomocí také pro geografickou činnost. V části „Turistické průvodce a mapy“ se letos objevuje bohužel jen málo průvodců se zajímavěji zpracovanou zeměpisnou tematikou. Zato přibyl množství nových, hojně používaných turistických map, které jsou často jediným volně dostupným mapovým podkladem v měřítku 1:100 000 i podrobnějším.

Systematická celoroční bibliografická činnost se opírá o fondy Základní geografické knihovny přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, v součinnosti se Základní knihovnou ČSAV a knihovnami geografických pracovišť ČSAV v Brně a SAV v Bratislavě, i o konzultace bibliografického oddělení Státní knihovny ČSSR v Praze — Klementinu. Úspěšná spolupráce na úseku map se rozvinula s Ústředním archivem geodézie a kartografie v Praze.

Přesto jsme si vědomi, že existují práce, které jsou předmětem geografického zájmu, některé sborníky, lokální a regionální publikace, které vydávají školy, ústavy, národní výbory nebo různé státní, kulturní a hospodářské organizace v nakladatelstvích mimo Prahu a Bratislavu, které však není možno v přehledech uvádět, protože se nám dostávají se zpožděním. Obracíme se proto na autory a vydavatele, aby své práce, případně referáty zaslali na adresu Základní geografické knihovny PFUK, Praha 2, Albertov 6. Tím bude možno zachovat bibliografickou zásadu citace prací, které jsou včas k dispozici. Čtenářům Sborníku ČSSZ jsme i nadále vděční za tlumočené připomínky.

Uvedený přehled československé geografické literatury je základem pro redakci BIBLIOGRAPHIE GÉOGRAPHIQUE INTERNATIONALE, vydávané již v 83. ročníku, nyní organizací CNRS — Intergéo, pod patronací Mezinárodní geografické unie z pověření UNESCO v Paříži.

BIBLIOGRAPHY OF CZECHOSLOVAK GEOGRAPHY IN 1976

The annual review of national and international works on the Czechoslovak territory has been published regularly in the number three of Journal of Czechoslovak Geographical Society since 1960. It presents a wide selection of original and derived articles, papers, books, maps and other geographical and regional works issued in last year, exceptionally 1975 (denoted*).

The review is completed by several theoretical and methodical studies by Czech and Slovak authors only into GENERAL GEOGRAPHY system. The regional system of CZECHOSLOVAKIA is divided in four sections.

Section of PHYSICAL GEOGRAPHY consists of the part „Geomorphology“ including some works of karst investigation and geological maps, and of the part „Climatology, Hydrology, Biogeography, Pedology“.

The HUMAN GEOGRAPHY section is divided into the part of „Population, Settlements“ including urban geography and the part of „Economics“ which contains the manufacturing, agricultural, transports and other economic geography.

The last section REGIONAL WORKS with books, articles and maps of regional or local character distinguishes the part „Landscape and Regionalization“ dealing with environmental problems too, and the part „Guide-books and maps“.

The present Bibliography has been developed in the Central Geographical Library of Charles University with assistance of Czechoslovak and Slovak Academy of Sciences, Bibliographical Department of the National Library and Central Archives of Geodesy and Cartography in Prague.

Moreover the review becomes the main source of the yearbook INTERNATIONAL GEOGRAPHICAL BIBLIOGRAPHY edited by CNRS — Intergéo in Paris under the auspices of International Geographical Union with the assistance of UNESCO.

- BUZEK L.: Eroze proudící vodou. Přírodní vědy ve škole 27: 382—387, Praha 1975—76. 9 obr., 9 tab.
- DEMEK J.: Geomorphological mapping: progress and problems. Geografický časopis 28: 112—121, Bratislava 1976. Res. rus.
- DEMEK J.: The landscape as a geosystem. Sborník ČSSZ 81: 26—33, Praha 1976. 1 obr., 6 fot., res. rus.
- DEMEK J., QUITT E., RAUŠER J.: Úvod do obecné fyzické geografie. Praha, Academia 1976. 400 s., 137 fot., obr., grafy.
- DVOŘÁK B.: Funkce životního prostředí. Územní plánování a urbanismus 3, č. 3: 41, Praha 1976.
- FARKAŠ M.: Problémy tvorby reliéfních map. Geodetický a kartografický obzor 22 (64): 246—250, Praha 1976. 1 schéma.
- HADAČ E.: Člověk a krajina. Vesmír 55: 227—229, Praha 1976. 2 fot.
- HUŇÁČEK V.: Viz LUTTERER I.
- *HŮRSKÝ J.: Ke vztahům mezi geografii a statistikou In: Blažek M. (ed.): Současné problémy ekonomické geografie. — Brno 1975. Res. rus., něm.
- JAKEŠ P.: Raná kůra Země. Vesmír 55: 195—196, Praha 1976. 2 obr.
- KLACKOVÁ J.: Ekologické systémy, životní prostředí a jejich ochrana v teorii optimálního plánování. Politická ekonomie 24: 733—745, Praha 1976. 3 tab.
- KRCHO J.: Vyjadrenie miery priestorovej diferenciacie krajiny ako systému SFG a priestorovej diferenciacie reliéfu pomocou miery entropie. Geografický časopis 28: 265—291, Bratislava 1976. 6 obr., res. angl., rus.
- KROPÁČEK L.: Viz LUTTERER I.
- LOYDA L.: Geomorphologic „Axioms“. Sborník ČSSZ 81: 23—25, Praha 1976. Res. rus.
- LUTTERER I., KROPÁČEK L., HUŇÁČEK V.: Původ zeměpisných jmen. Etymologický siovník 1000 vlastních jmen zemí, měst a přírodních objektů z celého světa. Praha, Mladá fronta 1976. 300 s.
- OBR F.: Názory na mechanismus číastkového pôdotvorného procesu illimerizácie. Geografický časopis 28: 198—215, Bratislava 1976. Res. angl., rus.
- QUITT E.: Viz DEMEK J.
- RAUŠER J.: Viz DEMEK J.
- ŘÍHA J.: Příspěvek ke klasifikaci nového oboru životního prostředí. Životné prostredie 10: 39—41, Bratislava 1976. 1 obr.
- ŠINDLER P.: Interakce závodu a oblasti z hlediska ekonomicko-geografického. Slezský sborník 74: 54—60, Praha 1976.
- ŠTEJCL O.: Česká krasová terminologie. Československý kras 27: 7—19, Praha 1976. Lit., res. angl.
- VANĚK J.: Člověk a rovnováha v přírodě. Životné prostredie 10: 133—135, Bratislava 1976.
- ZBORIL M.: Proces urbanizace a jeho vliv na rozvoj ekonomiky země. Politická ekonomie 24: 691—704, Praha 1976. 6 tab., 4 grafy, res. rus., angl.
- ZORKOVSKÝ V.: Ochrana a tvorba životního prostředí očami geologa. Přírodní vědy ve škole 27: 12—14, Praha 1975—76.

ČESKOSLOVENSKO — CZECHOSLOVAKIA

Obecné práce — Generalities

*Atlas ČSSR. 3 vyd. Praha, Kartografie 1975. Text 16 s., mapy 42 s.

BLAHNÍK J.: K některým otázkám jednotné klasifikace teritoria. Statistika 1976: 206—211, Praha 1976. 1 tab.

*Československá socialistická republika. Fyzická mapa 1:500 000. 2. aktual. vyd. Praha, ČUGK 1975. Formát 96 × 169 cm, 2 díly.

Československá socialistická republika. Obecně zeměpisná mapa 1:500 000. 3. vyd. Praha, Kartografie 1976. Formát 115 × 174 cm, 3 díly.

Československá socialistická republika. Politická mapa 1:1 500 000. 7. slov. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 36 × 59 cm.

Československá socialistická republika. Přehledná vlastivědná mapa 1:1 500 000. 3 vyd. Praha, Kartografie 1976. Formát 34 × 57 cm.

- *Československá socialistická republika. Reliéfna mapa 1:1 000 000. 3. slov. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1975. Formát 54 × 88 cm.
- Československá socialistická republika. Všeobecnopisná mapa 1:1 500 000. 8 vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 34 × 60 cm.
- Československá socialistická republika. Všeobecnopisná mapa 1:500 000. 3. slov. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 116 × 173 cm, 3 díly.
- *Čísia pro každého 1976. Praha, SNTL 1975. 281 s., 122 tab. v textu.
- *ČSSR — příroda, lidé a hospodářství. (J. Demek. red.) Brno, GÚ ČSAV 1975. 296 s., obr., mp., rejstřík. — Studia geographica 48.
- *Európa, politické rozdelenie. Mapa 1:4 000 000. 2. slov. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1975. Formát 174 × 155 cm, 4 díly.
- Historická mapa Čech. Mapa Historica regni Bohemiae. 1875. (Faksimile.) 1:525 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 60 × 76 cm, text 12 s.
- *KREMEROVÁ J.: Čeští a slovenští geografové (bibliografie personálních geografí). Novinky literatury, Geologie — geografie 1975, příloha. Praha, Státní knihovna ČSR 1975. 48 s.
- KŘÍŽ E., PETRYŠÍN T., ŠTĚPÁN J.: Stavební zákon — nástroj péče o životní prostředí. Praha, Terplan 1976. 28 s. Příloha čas. Územní plánování a urbanismus 3, č. 6.
- KUPČÍK I.: Nedokončené soubory československých topografických map. Sborník ČSSZ 81: 167—177, Praha 1976. 6 obr., res. něm.
- MATĚJČEK J. a kol.: Výzkum hospodářského vývoje průmyslových oblastí. Slezský sborník 74: 251—255, Praha 1976.
- MIŠTERA L.: XIII. sjezd československých geografů v Plzni. Sborník ČSSZ 81: 116—128, Praha 1976. 15 fot.
- NOVÁK V.: Czechoslovak national atlases. Geografický časopis 28: 132—135, Bratislava 1976. Res. rus.
- *NOVÁK V.: Pokroky v kartografickém výzkumu. Zprávy Geografického ústavu ČSAV 12, č. 6/7: 16—22, Brno 1975. Res. rus., angl.
- *Novinky literatury, Geologie — geografie. Praha, Státní knihovna ČSR 1975. 4 čísla, 1 příloha.
- PETRYŠÍN T.: Viz KŘÍŽ E.
- RADVÁNI P.: Životné prostredie a geografia. Architektúra a urbanizmus 10, č. 2: 17—28, Bratislava 1976. 2 obr., res. rus., něm., angl.
- RUNŠTUKOVÁ J.: Viz STRÍDA M.
- SEMAN T.: Životné prostredie v budúcných rokoch na Slovensku. Plánované hospodárství, č. 6: 11—18, Praha 1976.
- Slovenská socialistická republika. Základná mapa 1:1 000 000. Bratislava, SÚGK 1976. Formát 30 × 50 cm.
- Slovenská socialistická republika. Základná mapa 1:500 000. Bratislava, SÚGK 1976. Formát 52 × 91 cm.
- *Socialistické Československo. Praha, Pressfoto 1975. 204 s., 150 obr., tab., mp. — Vydáno v 6 jazycích: a — čes., b — rus., c — něm., d — angl., e — franc., f — špan. Statistická ročenka Československé socialistické republiky 1976. Praha, SNTL 1976. 631 s., tab., grafy.
- Statistická ročenka o půdním fondu v ČSSR podle údajů evidence nemovitostí. Praha, Český úřad geodet. a kartogr. 1976. 258 s., tab., grafy.
- Statistické přehledy. Praha, Orbis 1976. 12 čísel ročně.
- STRÍDA M., RUNŠTUKOVÁ J.: Československá geografická literatura za rok 1975. Sborník ČSSZ 81: 192—209, Praha 1976.
- Školní atlas československých dějin. 10. vyd. Praha, Kartografie 1976. Text 16 s., rejstřík 15 s., mapy 44 s.
- Školní atlas československých dějin. Příloha. 3. vyd. Praha, Kartografie 1976. Text 4 s., mapy 8 s. (45—52).
- Školský atlas československých dějin. 11. slov. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Text 30 s., mapy 44 s.
- *Školský atlas československých dějin. Příloha. Bratislava, Slov. kartografia 1975. Text 4 s., mapy 8 s. (45—52).
- Školský atlas československých dějin. Příloha. 2. slov. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Text 4 s., mapy 8 s. (45—52).
- ŠTĚPÁN J.: Viz KŘÍŽ E.
- VEJL J. a kol.: Prostorové členění a perspektivní řešení území severozápadních Čech. Praha, Dům techniky 1976. 221 s., tab., 18 mp. příl.

FYZICKÁ GEOGRAFIE — PHYSICAL GEOGRAPHY

Geomorfologie — Geomorphology

- *BALATKA B., SLÁDEK J.: Geomorfologický vývoj dolního Poohří. Praha, Academia 1975. 69 s., 16 fot., 3 mp., res. angl. — Rozpravy ČSAV 85, č. 5.
- BALATKA B.: Kapucín. Lidé a země 25: 245—247, Praha 1976. 2 fot., 1 mp.
- BARTH V.: Exkurze na čedičové sopky v Nížkém Jeseníku. Přírodní vědy ve škole 27: 94—96, Praha 1975—76. 2 obr.
- BUZEK L. a kol.: Eroze proudící vodou v povodí Ondřejnice (Podbeskydská pahorkatina). Sborník ČSSZ 81: 254—265, Praha 1976. 2 obr., 4 fot., 10 tab., res. angl.
- BUZEK L.: Geomorfologická charakteristika Příborské pahorkatiny (Podbeskydská pahorkatina). Geografický časopis 28: 180—197, Bratislava 1976. 5 obr., 5 tab., res. angl., rus.
- CZUDEK T.: Planation surface of the Czech Highlands. Sborník ČSSZ 81: 16—18, Praha 1976. Res. rus.
- CINCURA J.: Vztah sídliel Západoslovenského kraja k nadmorským výškam povrchu. Geografický časopis 28: 292—309, Bratislava 1976. 9 obr., 9 tab., res. angl., rus.
- DEMEK J.: Planation surface and their significance for the morphostructural analysis of the Czech Socialist Republic. (ČSR). In: Demek J. (ed.): Konstruktivnaja geografija. — Studia geographica 54: 111—164. Brno, GÚ ČSAV 1975. Souběžný rus. a angl. text.
- DEMEK J.: Planation surface of the Moravian Carpathians (Czechoslovakia). Sborník ČSSZ 81: 9—15, Praha 1976. 2 obr., 6 fot., res. rus.
- DROPPA A.: Speleologický výskum Blatnického krasu vo Veľkej Fatre. Československý kras 27: 37—64, Praha 1976. 12 obr., 4 fot. příl., 1 mp., res. angl.
- *Geologická mapa kvartéru Slovenska 1:500 000. Bratislava, GÚŠ 1975. Formát 51 × 93 cm.
- Geologická stavba ČSSR. Mapa 1:500 000. 2. vyd. Praha, Kartografie 1976. Formát 41 × 58 cm.
- HARČÁR J.: Zosuny po obvode brachysynklinálnej štruktúry Kaštielika v Nížkych Peskydách. Geografický časopis 28: 323—334, Bratislava 1976. 6 obr., res. angl., rus.
- CHÁBERA S.: Terasy Vltavy mezi Hlubokou nad Vlt. a Týnem nad Vlt. In: Sborník jihočeského muzea v Čes. Budějovicích, přír. vědy, 16. České Budějovice 1976. 4 obr., 2 mp., profil, lit., res. něm.
- KRÁL V.: Silcretes and their relationship to planation surfaces in western Bohemia. Sborník ČSSZ 81: 19—22, Praha 1976. Res. rus.
- KRÁL V.: Sufoze a její podíl na současných geomorfologických procesech v Čechách. In: 6. česko-polské geografické seminarium. Acta Univ. Carolinae — Geographica 1975, č. 1/2: 23—29, Praha 1976. 2 obr., 4 fot., res. něm.
- KVITKOVIČ J., PLANČÁR J., VYSKOČIL V.: The isostatic conditions in relation to the recent vertical movements of the Earth's crust in the West Carpathians. Geografický časopis 28: 122—131, Bratislava 1976. 1 mp., res. rus.
- LOYDA L.: The tectonic origin of river valleys and its geodetic investigation. Praha, Academia 1976. 82 s., 75 diagramů v textu, res. čes., rus. — Rozpravy ČSAV 86, seš. 11.
- LOŽEK V.: Stratigrafie a malakofauna výplavového kužele v Lesnici jako doklad mladokvartérního vývoje krasu Stratenských vrchů. Československý kras 27: 65—78, Praha 1976. 2 fot., 2 tab., 2 mp., res. angl.
- Mapa recentních zvislých pohybů Západních Karpát. Map of vertical crustal movements of the West Carpathians 1:1 000 000. Bratislava, VÚGK 1976. Formát 33 × 51 cm.
- MARTINEC P.: Sopečná činnost v třetihorách a starších čtvrťohorách na severní Moravě. Přírodní vědy ve škole 27: 51—53, Praha 1975—76. 5 obr.
- MAZŮR E.: Morphostructural features of the West Carpathians. Geografický časopis 28: 101—111, Bratislava 1976. 1 mp., res. rus.
- MÍŠŤK M.: Geologické exkurze po Slovensku. Bratislava, SPN 1976. 359 s., 202 obr.
- PECH J.: Geomorfologický výzkum antropogenních tvarů malého regionu jihozápadně od Stříbra. Praha, Přírodovědecká fakulta UK 1976. 90 s., 7 tab. Rigorózní práce.
- PILOUS V.: Evorzní jevy v řečištích krkonošsko-jizerského krystalinika. Praha, Academia 1976. 75 s., tb. a grafy v textu, 16 fot., res. angl. — Rozpravy ČSAV 86, seš. 3.

- PILGUS V.: Obří hrnce v Krkonoších. Krkonoše 9, č. 2: 10—11, Vrchlabí 1976. 1 mp., 4 fot.
- PLANČAR J.: Viz KVITKOVIČ J.
- VÍTEK J.: Dolomitová skalní stěna na Slovensku. Lidé a země 25: 126—129, Praha 1976. 3 fot.
- VÍTEK J.: Skalní hříby. Přírodní vědy ve škole 27: 318—319, Praha 1975—76. 3 fot.
- VOTÝPKA J.: Kvartérní modelace zarovnaných povrchů masívu Piechého na Šumavě. In: 6. česko-polské geografické seminarium. Acta Univ. Carolinae — Geographica 1975, č. 1/2: 43—59, Praha 1976. 8 obr., 10 fot., res. angl.
- VYSKOČIL V.: Viz KVITKOVIČ J.
- ZAPLETAL L.: Antropogenní geomorfologický efekt orografických celků ČSSR. In: Sborník prací přírodovědecké fakulty University Palackého v Olomouci, Geografie—geologie 15, 1976. S. 177—198, tb. v textu, res. angl. rus.
- ZAPLETAL L.: Antropogenní reliéf Československa. In: Sborník prací přírodovědecké fakulty University Palackého v Olomouci, Geografie—geologie 15, 1976. S. 155—176, tab. v textu, res. angl., rus.

KLIMATOLOGIE, HYDROLOGIE, BIOGEOGRAFIE, PEDOLOGIE

Climatology, hydrology, biogeography, pedology

- BABIAKOVÁ G.: Viz TURČAN J.
- BEDNÁŘ J., KALVOVÁ J.: Člověk a klima. Vesmír 55: 35—39, Praha 1976. 4 fot.
- BÍLIKOVÁ A., HÄSSLER J.: Súčasný stav znečistenia slovenských riek pesticídmi. Vodní hospodářství, ř. B, 26: 302—307, Praha 1976. 2 tab.
- BRÁZDA Č.: Statistické charakteristiky režimu podzemních vod podle limnigramů a podle měření v týdenních intervalech. Scripta fac. sci. nat. UJEP Brunensis, T. 5, Geographia 2: 73—88, Brno 1976. 8 obr., 4 tab., res. rus., angl.
- *FUTÁK J.: Fytogeografické členenie Tatranského národného parku a jeho vzťahy k iným pohoriam. Zborník prác o Tatranskom národnom parku — TANAP 17: 109—131, Martin 1975. 3 fot., 8 mp., res. rus., něm., angl.
- *FUTÁK J.: Vývoj tatranského rastlínstva. Zborník prác o Tatranskom národnom parku — TANAP 17: 61—77, Martin 1975. 3 fot., res. rus., něm., angl.
- HÄSSLER J.: Viz BÍLIKOVÁ A.
- CHLEBEK A.: Viz ZELENÝ V.
- CHROBOK J., POSPIŠIL Z., PORUBSKÝ A.: Podzemné vody nívy Váhu v Bytčianskej kotline. Geografický časopis 28: 227—245, Bratislava 1976. 2 obr., 5 tab., res. franc., rus.
- KALVOVÁ J.: Viz BEDNÁŘ J.
- KRÁSNÝ J.: K využitelnosti a ochraně podzemních vod jihočeských pánví. Vodní hospodářství, ř. B, 26: 87—92, Praha 1976. 4 obr.
- KŘÍŽ H.: Hydrologické a klimatologické hodnocení podzemních vod ČSR. Praha, Academia 1976. 107 s., 26 tab. v textu, 8 fot., 3 mp. příl., res. rus., angl. — Studie ČSAV, 1976, č. 1.
- *KŘÍŽ H.: Rozkolísanost hladin podzemních vod a vydatností pramenů v ČSR. Zprávy Geografického ústavu ČSAV 12, č. 4/5: 7—13, Brno 1975. 2 tab., 1 mp., res. rus., angl.
- KUDRNOVSKÁ O.: Lesnatost České socialistické republiky a její znázornění kartogramem. (S barevným kartogramem ČSR 1:500 000 v příloze.) Sborník ČSSZ 81: 278—285, Praha 1976. 1 obr., 1 mp., res. něm.
- KURPELOVÁ M.: Agroklimatické podmienky pestovania a úrody niektorých poľnohospodárskych kultúr na Slovensku. Geografický časopis 28: 58—75, Bratislava 1976. 9 obr., 4 tab., 3 mp., res. angl.
- KURPELOVÁ M.: Agroklimatické znaky Českej vysočiny. Mapa 1:750 000. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 50 × 70 cm. Příloha Zborníku prací Hydrometeorologického ústavu v Bratislave, mp. č. 1.
- KURPELOVÁ M.: Agroklimatické znaky čs. Karpát. Mapa 1:750 000. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 50 × 70 cm. Příloha Zborníku prací Hydrometeorologického ústavu v Bratislave, mp. č. 2.
- KURPELOVÁ M.: Agroklimatickogeografické celky Českej vysočiny. Mapa 1:750 000. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 50 × 70 cm. Příloha Zborníku prací Hydrometeorologického ústavu v Bratislave, mp. č. 3.

- KURPELOVÁ H.: Agroklimatickogeografické celky čs. Karpát. Mapa 1:750 000. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 50 × 70 cm. Příloha Zborníku prác Hydro-meteorologického ústavu v Bratislave, mp. č. 4.
- KURPELOVÁ M.: Charakteristika fenologických pomerov na Slovensku za obdobie 1931—1970, bez r. 1945. Meteorologické zprávy 29: 107—113, Praha 1976. 3 obr., 2 tab., 8 nomogramů, res. rus., angl.
- LINKEŠ V.: Príspevok k existenci zonalnosti pôd vo vnútrokarpatských nížinách. Geografický časopis 28: 169—179, Bratislava 1976. 2 obr., res. angl., rus.
- MACHYCEK J.: Klima Olomouce v desítileť 1961—70 (z hlediska genetických podmínek). In: Sborník prací přírodovědecké fakulty University Palackého v Olomouci, Geografie—geologie 15, 1976. S. 29—63, 9 tab., 6 obr., res. rus., angl.
- * Mapa zvěře Československa. 1:750 000. Praha, Kartografie 1975. Formát 54 × 105 cm, zadní str. text.
- MICHAL P.: Uplatňovanie zákonitostí priestorovej diferenciácie pedosféry na príklade priečneho profilu Podunajskou nížinou v priestore Modra — Sereď. Geografický časopis 28: 216—226, Bratislava 1976. 1 obr., res. angl., rus.
- MURDYCH Z.: Zjišťování sněhové pokrývky fotogrammetrickými metodami. In: 6. česko-polské geografické seminarium. Acta Univ. Carolinae — Geographica 1975, č. 1/2: 185—195, Praha 1976. 8 obr., res. angl.
- OBR F.: Príspevok k problematike veku a vývoja ilimerizovaných pôd na Slovensku. Geografický časopis 28: 310—322, Bratislava 1976. Res. angl., rus.
- ONDRÁŠIK L., ŠTERBOVÁ A.: Voda ako súčasť prírodného a životného prostredia. Vodní hospodářství, ř. B, 26: 309—314, Praha 1976. 5 obr.
- * Pedogeografická mapa Brno 1:200 000. Brno, Geografický ústav ČSAV 1975. Formát 63 × 92 cm.
- * Pedogeografická mapa Olomouc 1:200 000. Brno, Geografický ústav ČSAV 1975. Formát 68 × 92 cm.
- * Pedogeografická mapa Znojmo 1:200 000. Brno, Geografický ústav ČSAV 1975. Formát 68 × 92 cm.
- PELIŠEK J., SEKANINOVÁ D.: Pedogeografická regionalizace ČSR. Brno, GÚ ČSAV 1975. 170 s., 26 obr., 2 bar. mp. v příl. Studia geographica 49.
- PELIŠEK J.: Pohřbené půdy a fosilní zvětraliny ve vrcholovém pásmu Šumavy. Sborník ČSSZ 81: 161—166, Praha 1976. 1 obr., 4 fot., res. něm.
- PILOUS V.: Řeky, říčky, potoky. Krkonoše 9, č. 4, s. 12—14, č. 5, s. 10—11, Vrchlabí 1976. 1 mp., 3 grafy, 5 fot.
- PLESNÍK P.: The present state and tasks of the biogeography in the ČSSR. Geografický časopis 28: 136—143, Bratislava 1976. Res. rus.
- PORUBSKÝ A.: Viz CHROBOK J.
- POSPÍŠIL Z.: Viz CHROBOK J.
- PROŠEK P.: Die warme Hangzone im Gebiet von Pavlovské vrchy — Berge. Scripta fac. sci. nat. UJEP Brunensis, T. 5, Geographia 2: 35—48, Brno 1976. 6 obr., 5 tab., res. čes., rus.
- PROŠEK P.: Vliv reliéfu na průběh nočního ochlazování. Scripta fac. sci. nat. UJEP Brunensis, T. 6, Geographia 1: 31—38, Brno 1976. 1 tab., res. rus., angl.
- SEKANINOVÁ D.: Viz PELIŠEK J.
- SPERLING W.: Almgeographische Studien in der Niederen Tatra. Tagungsberichtu. wiss. Abh. 40. Deutscher Geographentag Innsbruck. Weisbaden, Steiner Verlag 1976. S.: 831—838.
- ŠIMO E.: Viz TURČAN J.
- ŠTERBOVÁ A.: Viz ONDRÁŠIK L.
- ŠVEC J.: Vliv průmyslových exhalací na čistotu ovzduší a zemědělskou výrobu na Pardubicku a Královéhradecku. Hradec Králové, Pedagogická fakulta 1976. 88 s., tab., mp. Rigorózní práce — Přírodovědecká fakulta UK v Praze.
- TURČAN J., BABIAKOVÁ G., ŠIMO E.: Methods of determination of the water content in snowrack in mountain watersheds of the territory of Slovakia. Geografický časopis 28: 144—153, Bratislava 1976. Res. rus.
- Úprava odtokových poměrů, Gottwaldov 25. Směrný vodohospodářský plán, mapová příl. 1:200 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 50 × 75 cm.
- Úprava odtokových poměrů, Karlovy Vary 11. Směrný vodohospodářský plán, mapová příl. 1:200 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 50 × 75 cm.
- Úprava odtokových poměrů, Ostrava 15. Směrný vodohospodářský plán, mapová příl. 1:200 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 50 × 75 cm.
- Úprava odtokových poměrů, Znojmo 34. Směrný vodohospodářský plán. Mapová příl. 1:200 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 50 × 75 cm.

ZELENÝ V., CHLEBEK A.: Příspěvek k hodnocení některých klimatických charakteristik Moravskoslezských Beskyd. Meteorologické zprávy 29: 123—124, Praha 1976. 2 obr., 2 tab., res. rus., angl.

HOSPODÁŘSKÁ GEOGRAFIE — HUMAN GEOGRAPHY

Obyvatelstvo, sídla — Population, Settlements

- *ANDRLE A.: Obyvatelstvo československých měst [vybrané otázky vývoje v období 1961—1970 a stavu v roce 1970]. Přírodovědecká fakulta UK 1974. 185 s., 63 tab., 35 grafů. Rigorózní práce.
- BAKALA J.: Ke vzniku města Těšína. Časopis Slezského muzea, s. B, 25: 102—114, Opava 1975. Res. něm.
- *BAŠOVSKÝ O.: Premeny vo funkciach miest Slovenska v rokoch 1950—1970. In: Elažek M. (ed.): Současné problémy ekonomicke geografie. — Studia geographica 52: 13—24, Brno 1975. 2 tab., res. rus., angl.
- BENEŠ J., BLAHUŠEK Z. a kol.: Faktografie skutečností o životním prostředí v Praze. Praha, Útvar hl. arch. města Prahy 1976. 145 s., tab., mp.
- BLAHUŠEK Z.: Viz BENEŠ J.
- BLAŽEK M.: Quelques traits nouveaux de l'urbanisation en Tchécoslovaquie. Sborník ČSSZ 81: 65—68, Praha 1976. Res. rus.
- BOBUŠ A.: Priestorové vzťahy, pracovné sily a pracovné príležitosti. Plánované hospodárství č. 7: 76—82, Praha 1976.
- BRDEK M.: Dlouhodobé tendence rozvoje osobní spotřeby v evropských socialistických zemích. Politická ekonomie 24: 1123—1138, Praha 1976. 10 tab.
- *ČERMÁKOVÁ L.: Základní demografická charakteristika šumperské průmyslové oblasti. Sborník prací Pedagogické fakulty v Ostravě 45: 33—57, Ostrava 1975. 4 tab., res. něm.
- ČERVENKOVÁ A., RÝDLOVÁ I.: Srovnání některých tendencí ve vývoji životní úrovně NSR, NDR a ČSSR. Praha, ÚVTEI 1976. 48 tab., 3 grafy, lit.
- DAVÍDEK V.: O původu jmen našich obcí. Demografie 18: 138—143, Praha 1976.
- DOKOUPIL L.: Teritoriální původ obyvatelstva ostravské aglomerace před první světovou válkou. Slezský sborník 74: 218—224, Praha 1976. 2 tab.
- DORTIAK D.: Podklady pre územnoplánováciu dokumentáciu historických jadier miest na Slovensku. Urbanita 11, č. 4: 21—26, Bratislava 1976. 4 tab.
- DVORÁKOVÁ L.: Vývoj struktury palivové a energetické základny Prahy. Ochrana ovzduší, příloha čas. Vodní hospodárství, ř. B, 8: 81—83, Praha 1976. 4 tab.
- FABIAN J.: Banská Bystrica — aká bola a bude. Věda a život 21: 209—213, Praha 1976. 6 fot.
- FLÍGLOVÁ A.: Demografická revoluce v jižních Čechách. Praha, Přírodovědecká fakulta UK 1976. 321 s., 21 graf., příl., 9 tab. Rigorózní práce.
- FORET M., ILLNER M.: Vývoj zaměstnanosti žen v ČSSR 1954—1973 ve světle vybraných statistických ukazatelů. Sociologický časopis 12: 84—95, Praha 1976. 4 grafy, 2 tab., res. rus., angl.
- GARDAVSKÝ V.: Geografie individuální víkendové rekreace v ČSR. In: 6. česko-polské geografické seminarium. Acta Univ. Carolinae — Geographica 1975, č. 1/2: 123—128, Praha 1976. 2 grafy, 3 kartogramy, res. franc.
- HAJDUŠEK M.: Problematika rozvoja sídiel na Slovensku. Plánované hospodárství č. 4: 46—52, Praha 1976.
- HÁJEK Z.: The development of the employment rate in agriculture in the Czech Socialist Republic. Sborník ČSSZ 81: 44—50, Praha 1976. 3 tab., text angl. a rus.
- *HÁJEK Z., RAMBOUSKOVÁ H.: Zaměstnanost v urbanizovaných regionech ČSR (1961—1970). Zprávy Geografického ústavu ČSAV 12, č. 8: 1—12, Brno 1975. 3 tab., res. rus., angl.
- HÄUFLER V.: Národnostní poměry České socialistické republiky. Praha, Academia 1976. 44 s., obr., tab., 1 mp. Text čes., angl., rus.
- HAVLÍK V., KOLÁŘ O.: Návrh urbanizace a dlouhodobého vývoje osídlení České socialistické republiky. Investiční výstavba 14: 211—214, Praha 1976. 2 mp.
- HAVLÍK V.: Viz KOHOUT B.
- HRŮZA J.: Rozvoj hlavního města Prahy. Revue obchodu — průmyslu — hospodárství 1, č. 7: 13—15, Praha 1976. 2 obr., 3 fot.
- ILLNER M.: Viz FORET M.

- *IVANIČKA K.: Niektoré aspekty usmernenia priestorovej štruktúry Bratislavy. In: Blažek M. (ed.): Současné problémy ekonomické geografie. — Studia geographica 52: 67—82, Brno 1975. Res. rus., angl.
- JAKŮBEK I.: Zbližovanie životnej úrovne obyvateľstva mestských a dedinských štruktúr. Plánované hospodárství č. 5: 37—45, Praha 1976. 6 tab.
- JIRSOVÁ M.: Retrospektívni data za obyvateľstvo a domy v ČSSR v letech 1850—1970. Demografie 18: 193—200, Praha 1976. 5 tab.
- JUNKOVÁ L., LINHART J., UCHYTIL A.: Typologie okresů ČSSR z hlediska uplatňování sociální politiky socialistického státu. Sociologický časopis 12: 500—515, Praha 1976. 2 tab., 2 mp., res. rus., angl.
- KADLEC K., KAUFMANN O.: Průmyslový urbanismus a jeho realizace. Investiční výstavba 14: 298—302, Praha 1976. 1 obr.
- *KAŇA O.: Tendence vývoje lidnatosti severomoravských pohraničních oblastí ve 20. století. Sborník prací Pedagogické fakulty v Ostravě 45: 3—31, Ostrava 1975. 5 tab., 4 mp., res. něm.
- KAUFMANN O.: Viz KADLEC K.
- KEJŘ J.: Nad počátky našich měst. Československý časopis historický 24: 377—401, Praha 1976. Res. rus., něm.
- KOHOUT B., HAVLÍK V.: Závěry z dosavadních prací na Prognóze perspektivního vývoje osídlení a urbanizace ČSR. Územní plánování a urbanismus 3, č. 1/2: 9—14, Praha 1976. 1 mp.
- KOLÁŘ O.: Viz HAVLÍK V.
- KOPÁČEK E.: Perspektivy metropole západních Čech. Věda a život 21: 708—717, Praha 1976. 2 obr., 13 fot.
- KOVÁŘOVÁ V.: K procesu koncentrace obyvatelstva na Ostravsku (1869—1930). Slezský sborník 74: 285—293, Praha 1976. 3 příl.
- KRÁLOVÁ M.: Viz MACKA M.
- KÜHNL K.: Příspěvek k poznání významu vzdáleností v migračním pohybu obyvatelstva. In: 6. česko-polské geografické seminarium. Acta Univ. Carolinae — Geographica 1975, č. 1/2: 101—114, Praha 1976. 4 tab., 1 mp., res. angl.
- LINHART J.: Viz JUNKOVÁ L.
- MACKA M., NOVÁKOVÁ B.: Development of the population in the Czech Socialist Republic (ČSR) after world war II. Sborník ČSSZ 81: 39—43, Praha 1976. Res. rus.
- *MACKA M., KRÁLOVÁ M.: Změny v regionalizaci dojížděky ČSR 1961—1970 (předběžná zpráva). Zprávy Geografického Ústavu ČSAV 12, č. 8: 13—23, Brno 1975. 5 tab., res. rus., něm.
- MALINOVSKÝ V.: Rozvoj Košic. Věda a život 21: 586—592, Praha 1976. 10 fot.
- Mapa kulturních památek ČSSR. 5. nově zprac. vyd. Praha, Kartografie 1976. Text 137 s., obr. část 16 s., mapy 34 s.
- MAREČKOVÁ M.: Řemeslná výroba Bardejova a Prešova v první polovině 17. století. Československý časopis historický 24: 91—121, Praha 1976. 11 tab., res. rus., něm.
- MARIOT P.: Problems concerning the study of population migration in Slovakia. Geografický časopis 28: 154—161, Bratislava 1976. 3 mp., res. rus.
- MATĚJČEK J.: Populační vývoj v okrajových pásmech průmyslových oblastí v období 1880—1914. (Situace v sokolovském uhelném revíru.) Slezský sborník 74: 15—37, Praha 1976. 26 tab., res. rus.
- MATOUŠEK V.: Sídlní regionální aglomerace ČSR, jejich vývoj v rámci osídlení a vztahů k sídlní síti. Výstavba a architektura 22, č. 10: 9—27, Praha 1976. 17 obr., 5 tab.
- MENCLOVÁ viz: ROZEHNALOVÁ
- MICHALEC I.: Projekt urbanizácie SSR. Projekt 18, č. 7: 8—10, (Bratislava) 1976. 2 grafy. 1 mp.
- MICHALEC I.: Rozvoj urbanizmu na Slovensku po oslobodení. Urbanita 12, č. 2: 12—23, Bratislava 1976. 4 obr., 3 mp., schémata, res. rus., angl., něm.
- MÍKA A.: K národnostním poměrům v Čechách po třicetileté válce. Československý časopis historický 24: 535—563, Praha 1976. Res. rus., něm.
- MITÁŠ J.: Problémy integrace dopravního a územního plánování velkých měst. Doprava 18: 337—346, Praha 1976. 2 tab., 3 grafy, res. rus., něm., franc.
- *NOVÁK V.: Nejstarší národnostní mapa Moravy a přilehlé části Slezska. Studia geographica 52: 149—160, Brno 1975. 1 tab., res. rus., něm.
- NOVÁKOVÁ B.: Viz MACKA M.
- *NOVÁKOVÁ — HŘIBOVÁ B.: Typologie obcí s více než 2 000 obyvateli. In: Blažek M. (ed.): Současné problémy ekonomické geografie. — Studia geographica 52: 161—172, Brno 1975. 4 tab., res. angl., rus.

- *Obce podle velikosti a podle kvality bytů 1970. Admin. mp. ČSSR.
 1. Středočeský kraj. Mapa 1:200 000. Praha, ČÚGK 1975. Formát 73 × 87 cm.
 3. Západočeský kraj. Mapa 1:200 000. Praha, ČÚGK 1975. Formát 98 × 73 cm.
 Účelový náklad pro Terplan.
- *Obce podle velikosti, vyjížďky do zaměstnání a stáří obyvatel 1970. Admin mp. ČSSR.
 1. Středočeský kraj. Mapa 1:200 000. Praha, ČÚGK 1975. Formát 73 × 37 cm.
 2. Jihočeský kraj. Mapa 1:200 000. Praha, ČÚGK 1975. Formát 73 × 86 cm.
 3. Západočeský kraj. Mapa 1:200 000. Praha, ČÚGK 1975. Formát 98 × 73 cm.
 Účelový náklad pro Terplan.
- OCOVSKÝ Š.: Vybraté problémy štúdia nákupných miest. Geografický časopis 28: 23—36, Bratislava 1976. 4 obr., 2 tab., res. něm.
- OLAS G.: Vývoj obyvateľstva horného Požitavia v rokoch 1869—1970. Geografický časopis 28: 366—377, Bratislava 1976. 3 obr., 3 tab., res. angl., rus.
- PACHL L.: Populační vývoj a populační politika v ČSSR. Plánované hospodárství č. 12: 58—66, Praha 1976. 6 tab.
- PITTEROVÁ A.: Vztah vesnického a městského domu. Český lid 63: 204—217, Praha 1976. 25 obr., res. něm.
- Plány Prahy z roku 1816. (Faksimile.) 2. vyd. Praha, Kartografie 1976. Formát 102 × 110 cm, text 21 s.
- Plán Starého a Židovského Města pražského. (Kolem r. 1640 — faksimile.) 3. vyd. Praha, Kartografie 1976. Formát 66 × 62 cm, text 4 s.
- POHAN A.: České Budějovice. Věda a život 21: 330—336, Praha 1976. 1 obr., 10 fot.
- Pohyb obyvateľstva v Československej socialistickej republike v roce 1973. Praha, Federální statistický úřad 1976. 251 s., tab.
- Pražský informátor. 2. aktualiz. vyd. Praha, Kartografie 1976. Text 185 s., mapky 77 s.
- PROVAZNIK V.: Čtyři tváře krajského města Ústí nad Labem. Věda a život 21: 75—80, Praha 1976. 10 fot.
- Přeštice. Vydáno k 750. výročí trvání města a k 55. výročí založení MO KSČ. (Plzeň), Západočeské nakladatelství 1976. 119 s., 56 fot.
- RAMBOUSKOVÁ H.: Viz HÁJEK Z.
- *ROTHBAUER I.: Krajinně urbanistická kompozice (Ústí nad Labem). In: Ekologie krajiny. Acta ecologica naturae ac regionis, Sborník VTEI č. 1: 49—59, Praha 1975.
- ROZEHNALOVÁ, MENCLOVÁ: Porodnost v Praze. Populační zprávy č. 1/2: 34—38, Praha 1976. 2 tab.
- RŮŽKOVÁ V.: Jáchymov. Lidé a země 25: 6—11, Praha 1976. 1 obr., 3 fot.
- RÝDLIČOVÁ A.: Viz ČERVENKOVÁ A.
- SCHEYBAL J.: Viz VAŘEKA J.
- SOKOLOVÁ G. a kol.: K výzkumům národnostních vztahů na Ostravsku. (Informace o základních výsledcích a zaměření výzkumů současných národnostních vztahů na Ostravsku uskutečněných Slezským Ústavem ČSAV v Opavě v letech 1967 a 1973.) Slezský sborník 74: 169—184, Praha 1976. 3 tab., res. rus.
- SRB V.: Populační vývoj v roce 1975. Populační zprávy č. 3: 17—22, Praha 1976. 8 tab.
- Statistická ročenka — hlavní město Praha. Praha, Městská správa Českého statist. úřadu 1976. 220 s., tab.
- SVETLÍK J.: Kolárovo. Dedina sa mení na mesto. Projekt 18, č. 10: 14—15, (Bratislava) 1976. 1 obr., 4 fot.
- THURZO I.: Niektoré aspekty osídlenia stredného Slovenska. Plánované hospodárství č. 1: 64—70, Praha 1976.
- TOMAN F.: Hradec Králové — východočeská metropole. Věda a život 21: 522—523, Praha 1976. 1 obr., 9 fot.
- *TOUŠEK V.: Hospodářské typy obcí v ČSR a jejich změny v období let 1961—1970. Zprávy Geografického ústavu ČSAV 12, č. 8: 23—35, Brno 1975. 1 obr., 3 tab., res. rus., angl.
- UCHYTILOVÝ A.: Viz JUNKOVÁ L.
- VAŘEKA J., SCHEYBAL J.: Hrázděný dům v Čechách a jeho vztah k oblastem patrové lidové architektury. Český lid 63: 4—22, Praha 1976. 8 obr., 16 fot., 2 mp., res. něm.
- *VENIG K.: Geografie města Plzně. Plzeň, Pedagogická fakulta 1975. 164 s., lit., 56 příl. Kandidátská disertační práce — Přírodovědecká fakulta UK v Praze.
- VOLKO V.: Funkcia infraštruktúry pri rozvoji osídlenia. In: Oblastný rozvoj a priestorové usporiadanie hospodárstva. Bratislava, Výsk. ústav oblast. plánovania 1976. 221—232.

- VRÁNA O.: Sídlně zeměpisná struktura Prahy. In: 6. česko-polské geografické seminarium. Acta Univ. Carolinae — Geographica 1975, č. 1/2: 93—100, Praha 1976. 6 tab., 1 mp., res. něm.
- ZAPLETALOVÁ J.: Dojížďka do zaměstnání veřejnými dopravními prostředky v Jihomoravském kraji v roce 1970. Scripta fac. sci. nat. UJEP Brunensis, T. 5, Geographia 1: 23—27, Brno 1976. Res. rus., angli.

Hospodářství — Economics

- ASINGR J.: Viz NÁLEVKA B.
- BERÁNEK J.: Rozvoj čs. elektroenergetiky. Plánované hospodářství č. 11: 39—47, Praha 1976. 6 tab.
- BOBUŠ A.: Rozvoj výrobních síl a osídlenia. In: Oblastný rozvoj a priestorové usporiadanie hospodárstva. Bratislava, Výsk. ústav oblast. plánovania 1976. S. 76—83, res. rus.
- CEJŇAR B., SKALICKÝ B.: Vývoj odvětví zemědělství a výživy ČSR. Plánované hospodářství č. 7: 62—75, Praha 1976. 15 tab.
- ČERNÝ M.: Dálnice v ČSSR. Revue obchodu — průmyslu — hospodářství 1, č. 7: 6—8, Praha 1976. 1 fot., 3 mp.
- ČERNÝ M.: Vývoj dálnic v ČSSR. Investiční výstavba 14: 216—220, Praha 1976. 3 fot., 1 tab., 3 mp.
- DUPAL J.: Investiční výstavba ve vztahu k dlouhodobému výhledu osídlení ČSR. Územní plánování a urbanismus 3, č. 4: 7—11, Praha 1976. 5 tab.
- DURPEKT Z.: Regionální problematika průmyslu. Výstavba a architektura 22, č. 4: 29—38, Praha 1976. 2 tab., 1 obr.
- DVORÁK J.: Geografie pivovarnictví v ČSR a jeho vztahy k pěstování ječmene a chmelu. Plzeň, Pedagogická fakulta 1976. 143 s., tab., 4 mp., lit. Kandidátská disertační práce — Přírodovědecká fakulta UK v Praze.
- Fakta o československém zahraničním obchodu. Zahraniční obchod 29, díl 1 č. 8, díl 2 č. 9, příloha uvnitř čísla. Praha 1976. 11, 27 s., tab.
- FOMINA T.: Geografické aspekty vývoje průmyslu v Československu v letech 1965—1974. Praha, Přírodovědecká fakulta UK 1976. 161 s., tab. Kandidátská disertační práce.
- *GÖTZ A.: Geografické rozdíly v růstu zemědělské výroby ČSSR. In: Blažek M. (ed.): Současné problémy ekonomické geografie. — Studia geographica 52: 35—42, Brno 1975. 4 tab., res. rus., angli.
- HOFFMANN P.: Teoreticko-metodologické přístupy k rozvoju hospodárstva SSR v integrovanej československej ekonomike. In: Oblastný rozvoj a priestorové usporiadanie hospodárstva. Bratislava, Výsk. ústav oblast. plánovania 1976. S. 25—49, res. rus.
- HŮRSKÝ J.: On the dynamics of passenger traffic divides. Sborník ČSSZ 81: 59—64, Praha 1976. 3 obr., res. rus.
- CHMELIK A.: Koncepcie rozvoje elektrizace tratí. Doprava 18: 224—231, Praha 1976. 4 obr., res. rus., něm., franc.
- JENÍČEK V., KOCHLÍKOVÁ B.: Vývoj zemědělské výroby ČSSR v páté pětiletce. Ekonomika poľnohospodárstva — Ekonomika zemědělství 15: 195—199, Bratislava 1976. 7 tab.
- *JOSIF I. Z.: Československé hutnictví železa v období před druhou světovou válkou (1936—1939). Průmyslové oblasti 5: 105—163, Ostrava 1975. 28 tab.
- KALISKÁ E., KALISKÝ J.: Analýza národného hospodárstva ČSSR s uplatnením jedného zo systémových prístupov. Ekonomický časopis 24: 443—457, Bratislava 1976. 12 tab., res. rus., angli.
- KALISKÝ J.: Viz KALISKÁ E.
- KOCHLÍKOVÁ B.: Viz JENÍČEK V.
- KOLÁŘ O.: Dlouhodobá koncepce rekreace obyvatelstva ČSR. Investiční výstavba 14: 71—79, Praha 1976. 1 tab., 8 mp.
- KOTUŠA J.: Vplyv investičnej výstavby chemického a spotrebného priemyslu v piatej päťročnici na dynamiku industrializácie Slovenska. Investiční výstavba 14: 257—260, Praha 1976. 3 obr.
- KRAJÍČEK L.: Možnosti rozvoje chemických závodů severně od Prahy z hlediska pracovních síl. In: 6. česko-polské geografické seminarium. Acta Univ. Carolinae — Geographica 1975, č. 1/2: 129—136, Praha 1976. 1 tab., res. rus.

- KRÍŽ E.: Krajské koncepce specializace a koncentrace zemědělské výroby. Územní plánování a urbanismus 3, č. 1/2: 43—44, Praha 1976.
- KUBEC J.: Problematika plavebního využití vltavské kaskády nad Prahou. Vodní hospodářství, ř. A, 26: 127—131, Praha 1976. 4 tab., 1 fot.
- KYSEL J.: Vodní doprava v šesté pětiletce. Doprava 18: 122—126, Praha 1976. 1 tab.
- LACINA V.: Problémy odvětvové struktury československého průmyslu v letech 1918—1930. Československý časopis historický 24: 821—850, Praha 1976. 12 tab., res. rus., něm.
- *MACKA M.: Pokroky v ekonomickogeografickém výzkumu. Zprávy Geografického ústavu ČSAV 12, č. 6/7: 9—15, Brno 1975. Res. rus., angl.
- *MALÝ V.: K problémům rekultivace složiště popela elektrárny Opatovice. In: Ekologie krajiny. Acta Ecologica naturae ac regionis, Sborník VTEI, 1975, č. 1: 41—47, Praha 1975. 3 tab.
- MARIOT P.: Liptovská Mara, plánovite rozvíjaná súčasnosť Liptova. Lidé a země 25: 534—538, Praha 1976. 3 fot., 1 mp.
- MARIOT P.: Objekty individuálnej rekreácie na Slovensku. Geografický časopis 28: 3—22, Bratislava 1976. 4 obr., 2 tab., 1 mp., res. něm.
- MATEJČEK J.: Základní tendence hospodářského vývoje severočeského hnědouhelného revíru od jeho vzniku do roku 1918. Slézský sborník 74: 185—199, Praha 1976. 1 tab., res. něm.
- MAURER A.: Problematika lokalizace klasických tepelných elektráren. Investiční výstavba 14: 236—238, Praha 1976.
- MELÍŠEK F., MOKRÝ V.: Analýza štrukturálnych zmien v hlavných oblastiach ekonomiky. Ekonomický časopis 24: 123—147, Bratislava 1976. 12 tab., res. rus., angl.
- MIKULÍK O.: Vliv průmyslu na životní prostředí Ostravska. Scripta fac. sci. nat. UJEP Brunensis, T. 5, Geographia 1: 29—34, Brno 1976. Res. rus., angl.
- MISŤERA L.: The determining significance of the raw material sources for the industrialization of an area, for the employment and the development of the habitation. Sborník ČSSZ 81: 34—38, Praha 1976. Res. rus.
- *MOCKO Z.: Vinarstvo na Slovensku a jeho rast. In: Blažek M. (ed.): Současné problémy ekonomické geografie. — Studia geographica 52: 139—148, Brno 1975. 3 tab., res. rus., angl.
- MOKRÝ M.: Viz MELÍŠEK F.
- NÁLEVKA B., ASINGR J., ŠROT R.: Úloha meliorací při zvyšování efektivity zemědělské výroby. Plánované hospodářství č. 5: 46—56, Praha 1976. 3 tab.
- PODHORSKÝ F.: Niektoré geografické črty železničnej dopravy v Západoslovenskom kraji. Geografický časopis 28: 37—57, Bratislava 1976. 9 mp., res. franc.
- *Přehledná železniční mapa ČSSR 1:500 000. Praha, Feder. mín. dopravy 1975. Formát 84 × 161 cm, 2 díly.
- PTÁK J.: Poznámky k ložiskům nerostů a hornin v ČSSR. Přírodní vědy ve škole 27: 211—212, Praha 1975—76.
- PYTEL J., ŠAFÁR J.: Přírodní zdroje ČSSR a jejich využívání. Plánované hospodářství č. 2: 31—40, č. 3: 15—29, Praha 1976. 14 tab.
- ŘEHÁK S.: Terminální autobusové spoje v sídlech a dopravě geografická klasifikace sídel Jihomorávského kraje. Scripta fac. sci. nat. UJEP Brunensis, T. 5, Geographia 1: 15—21, Brno 1976. Res. rus., franc.
- SKALICKÝ B.: Viz CEJNAR B.
- *SKOKAN L.: K ekonomickému hodnocení přírodních podmínek a zdrojů v ČSSR. In: Blažek M. (ed.): Současné problémy ekonomické geografie. — Studia geographica 52: 183—190, Brno 1975. Res. rus., angl.
- Socialistická industrializácia Slovenska. Bratislava, Slov. úrad pre tlač a informácie 1976. Politickovýchovná mapa. Formát 60 × 84 cm.
- STARÝ A.: Západočeský kraj po XV. sjezdu KSČ. Plánované hospodářství č. 12: 43—48, Praha 1976.
- STEHlíK J.: Vývoj československého průmyslu podle oblastí. Ekonomický časopis 24: 465—469, Bratislava 1976. 1 tab.
- STRÁNSKÝ F.: Výstavba dálnic v ČSSR. Doprava 18: 119—122, Praha 1976. 2 tab.
- SUDA J.: Dovozy ropy v šesté pětiletce. Revue obchodu — průmyslu — hospodářství 1, č. 4: 9—10, Praha 1976. 2 tab.
- SÚSEDKA P.: Prístup k vyrovnávaniu ekonomickej úrovne ČSR a SSR v súčasnej rozvojovej etape. In: Oblasťný rozvoj a priestorové usporiadanie hospodárstva. Bratislava, Výsk. ústav oblast. plánovania 1976. S. 154—179.
- ŠAFÁR J.: Viz PYTEL J.

- ŠIMEK J.: Příspěvek k řešení způsobu hospodaření v „extrémně suchých“ oblastech Severočeského kraje. *Zemědělská ekonomika* 22: 93—102, Praha 1976. 5 tab.
- ŠPRINCOVÁ S.: Changes in the location of second homes in the Hrubý Jeseník Mountains in the period of the „tourist boom“. *Sborník ČSSZ* 81: 69—73, Praha 1976. 3 fot., 1 mp., res. rus.
- ŠTOR R.: Viz NÁLEVKÁ B.
- ŠTORKÁN L.: Rozvoj dopravy v 6. pětiletce. *Revue obchodu — průmyslu — hospodářství* 1, č. 12: 14—16, Praha 1976. 13 tab.
- ULRYCH V.: Zemědělství Středočeského kraje v 5. pětiletce. *Ekonomika poľnohospodárstva — Ekonomika zemědělství* 15: 441—443, 492—495, Bratislava 1976. 11 tab.
- VACHEL J.: Československo a vývoj ekonomiky ve světě v letech 1971—1975. *Plánované hospodářství* č. 12: 33—42, Praha 1976. 13 tab.
- VINKLÁREK V.: Paliva a energie — závažný problém dalšího hospodářského rozvoje. *Plánované hospodářství* č. 7: 10—21, Praha 1976. 5 tab.
- ZELENSKÝ K.: Produkčné typy rastlinnej výroby slovenských nížin. *Životné prostredie* 10: 306—312, Bratislava 1976. 2 mp. v textu.

REGIONÁLNÍ PRÁCE — REGIONAL WORKS

Krajina a regionalizace — Landscape and Regionalization

- AMBROŽ V.: Sústava vodných diel Gabčíkovo — Nagymaros a jej vplyv na krajinné prostredie. *Projekt* 18, č. 7: 16—17, (Bratislava) 1976. 3 obr.
- BALDOVSKÝ J., BARTOLOVIC J.: Súčasnosc a budúcnosc Zvolena. *Krásky Slovenska* 53: 208—217, Bratislava 1976. 10 fot.
- BARTLOVIC J.: Viz BALDOVSKÝ J.
- BARTOŠ M.: Hüttelova mapa. *Krkonose* 9, č. 1, s. 18—20, č. 2, s. 18—19, Vrchlabí 1976. 6 fot.
- Bechyně. Základní geologická mapa 1:25 000 s mapou ložisek. *Vysvětlivky* 52 s., 4 obr. Praha, Ústř. ústav geologický 1976.
- Bernartice. Základní geologická mapa 1:25 000 s mapou ložisek. *Vysvětlivky* 54 s., 6 obr. Praha, Ústř. ústav geologický 1976.
- BIČÍK I.: Spádovost za nákupem potravín. In: 6. česko-polské geografické seminarium. *Acta Univ. Carolinae* 1975, č. 1/2: 145—156, Praha 1976. 4 tab., res. rus.
- BRUNOVSKÝ J.: Okres Senica. *Krásky Slovenska* 53: 21—28, Bratislava 1976. 13. fot., 1 mp.
- *DOUBEK E.: Dolní Kralovice. Dolní Kralovice, Místní národní výbor 1975. 38 s., obr. příl.
- *DRDOŠ J.: Analýza abiotického komplexu nivy Váhu medzi Liptovskou Teplou a Liptovským Hrádkom. *Quaestiones geobiologicae* 18: 7—43, Bratislava 1975. Res. rus., angl., franc., něm.
- HAJDUŠEK M.: Čo plánujeme pre rozvoj oblastí na Slovensku v šiestej päťročnici. *Projekt* 18, č. 7: 6—7, (Bratislava) 1976. 1 mp.
- HAVLÍK I.: Gader — Padva — Seleneec. *Lidé a země* 25: 147—150, Praha 1976. 3 fot., 1 mp.
- *HAVRLANT M.: Horní Pokysučí. *Hospodářsko-demografické poměry ve vztahu o- stravské průmyslové oblasti*. *Sborník prací Pedagogické fakulty v Ostravě* 45: 83—133, Ostrava 1975. 5 fot., 13 tab., 7 grafů, 4 mp., res. něm.
- Jihočeský kraj. *Mapa správního rozdělení* 1:200 000. 5. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 72 × 86 cm.
- *Jihomoravský kraj. *Administrativní mapa ČSSR* 1:200 000. Praha, GÚGK 1975. Formát 73 × 113 cm. Účelový náklad pro Terplan.
- Jihomoravský kraj. *Mapa správního rozdělení* 1:200 000. 5. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 73 × 113 cm.
- JOB A.: Severočeský kraj v 5. pětiletce a po XV. sjezdu KSČ. *Plánované hospodářství* č. 11: 16—20, Praha 1976.
- KALINA J.: *Pasport urbanistického obvodu*. *Plánované hospodářství* č. 11: 86—89, Praha 1976.
- KAMARÁD L.: Ochrana přírody a těžba nerostných surovin. *Památky a příroda* 1976: 417—428, Praha 1976. 10 fot.
- KLEIN B.: Viz ORSÁG J.
- KONTRIŠ J.: Viz RUŽIČKA M.

- *KOVÁŘOVÁ V.: Příspěvek k politicko-správnímu vývoji Ostravska. Průmyslové oblasti 5: 165—205, Ostrava 1975. 2 mp. příl.
- KUDELA Z. a kol.: Třicet let rozvoje Středočeského kraje. Praha, Středočeské nakl. a knihkup. 1976. 79 s., tab., grafy, mp.
- *KUDRNOVSKÁ O., KUCHAŘ K.: Ukázka topografických popisných textů k josefskému mapování ze šumavského pohraničí. In: Blažek M. (ed.): Současné problémy ekonomické geografie. — Studia geographica 52: 83—102, Brno 1975. Res. rus., něm.
- KUCHAŘ K.: Viz KUDRNOVSKÁ O.
- ĽABANCZ Š.: Okres Rožňava. Krásy Slovenska 53: 165—172, Bratislava 1976. 16 fot., 1 mp.
- LAŠTOVIČKA Z.: Novobystřická vrchovina — pozoruhodná krajina Českomoravské vrchoviny. Památky a příroda 1976: 245—247, Praha 1976. 6 fot.
- LEISKÁ M.: Třeboňsko. Památky a příroda 1976: 53—58, Praha 1976. 2 fot.
- MARENČÁK M.: Ochrana a tvorba liptovskej krajiny. Projekt 18, č. 10: 20—21 (Bratislava) 1976. 7 fot.
- MARŠÁKOVÁ — NĚMEJCOVÁ M., MIHÁLIK Š.: Vývoj chráněných území v ČSSR. Československá ochrana přírody 16: 5—8, Bratislava 1976.
- MATOUŠEK V.: Územně plánovací problematika Mostecka. Územní plánování a urbanismus 3, č. 1/2: 23—29, Praha 1976. 8 obr., 2 fot.
- MEZHRADSKÝ V.: Okres Dolný Kubín. Krásy Slovenska 53: 117—124, Bratislava 1976. 12 fot., 1 mp.
- MIHÁLIK Š.: Viz MARŠÁKOVÁ — NĚMEJCOVÁ M.
- *MÍCHAL I., ZEMAN S.: Rozvoj zemědělské velkovýroby a možnosti jeho sladění s rekreační funkcí území. In: Ekologie krajiny. Acta ecologica naturae ac regionis, Sborník VTEI, 1975, č. 1: 5—18, Praha 1975. 7 fot., 3 tab., 7 mp.
- MICHÁLIK A.: Podunajská nížina mení tvár. Lidé a země 25: 389—393, Praha 1976. 5 fot.
- MIMRA M.: Viz REZLER J.
- MUSIL O.: Jihomoravská bilance. Památky a příroda 1976: 495—500, Praha 1976. 6 fot.
- NECHVÁTAL J., PARDUS I.: Ochrana životního prostředí v Podkrušnohoří před znečišťováním pevnými a kapalnými odpady. Ochrana ovzdušší, příloha čas. Vodní hospodářství, ř. B, 8: 3—8, Praha 1976. 4 tab., 3 fot.
- *Okres Bratislava — hl. m. SSR, okres Bratislava-vidiek. Západoslovenský kraj. Sever-juh. Mapa 1: 50 000. 3. vyd. Bratislava, SÚGK 1975. Formát 117 × 107 cm, 2 díly.
- Okres Brno-město. Okres Brno-venkov. Jihomoravský kraj. Sever-jih. Mapa 1: 50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 108 × 102 cm, 2 díly.
- Okres Česká Lípa. Severočeský kraj. Mapa 1: 50 000. 3. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 99 × 84 cm.
- *Okres Dolný Kubín. Stredoslovenský kraj. Východ-západ. Mapa 1: 50 000. 2. vyd. Bratislava, SÚGK 1975. Formát 119 × 121 cm, 2 díly.
- Okres Dunajská Streda. Západoslovenský kraj. Sever-jih. Mapa 1: 50 000. 2. vyd. Bratislava, SÚGK 1976. Formát 112 × 103 cm, 2 díly.
- Okres Frýdek-Místek. Severomoravský kraj. Západ-východ. Mapa 1: 50 000. 5. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 100 × 114 cm, 2 díly.
- *Okres Gottwaldov. Vlastivědná mapa 1: 50 000. Praha, Kartografie 1975. Formát 121 × 116 cm, 2 díly.
- Okres Gottwaldov. Vlastivědná mapa 1: 100 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 59 × 57 cm. Pro vnitřní potřebu ONV Gottwaldov.
- Okres Havlíčkův Brod. Východočeský kraj. Západ-východ. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 100 × 112 cm, 2 díly.
- Okres Hodonín. Jihomoravský kraj. Mapa 1: 50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 85 × 120 cm.
- Okres Hradec Králové. Východočeský kraj. Mapa 1: 50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 67 × 105 cm.
- Okres Chomutov. Severočeský kraj. Mapa 1: 50 000. 4. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 114 × 100 cm.
- Okres Chrudim. Východočeský kraj. Mapa 1: 50 000. 4. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 82 × 105 cm.
- Okres Jičín. Východočeský kraj. Mapa 1: 50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 74 × 100 cm.
- Okres Kolín. Středočeský kraj. Mapa 1: 50 000. 3. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 73 × 113 cm.
- Okres Kutná Hora. Středočeský kraj. Mapa 1: 50 000. 3. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 85 × 111 cm.

- Okres Louny. Severočeský kraj. Západ-východ. Mapa 1:50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 104 × 128 cm.
- Okres Mělník. Středočeský kraj. Mapa 1:50 000. 4. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 84 × 80 cm.
- *Okres Michalovce. Východoslovenský kraj. Východ-západ. Mapa 1:50 000. 2. vyd. Bratislava, SÚGK 1975. Formát 104 × 120 cm, 2 díly.
- Okres Mladá Boleslav. Středočeský kraj. Mapa 1:50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 110 × 84 cm.
- Okres Most. Severočeský kraj. Mapa 1:50 000. 4. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 82 × 73 cm.
- Okres Náchod. Východočeský kraj. Západ-východ. Mapa 1:50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 99 × 107 cm, 2 díly.
- Okres Nové Zámky 1945—1975. Bratislava, Obzor 1976. 143 s., fot., grafy, tab.
- Okres Nový Jičín. Severomoravský kraj. Mapa 1:50 000. 5. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 86 × 98 cm.
- Okres Nymburk. Středočeský kraj. Mapa 1:50 000. 4. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 76 × 105 cm.
- Okres Opava. Severomoravský kraj. Mapa 1:50 000. 5. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 35 × 123 cm.
- Okres Pardubice. Východočeský kraj. Mapa 1:50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 66 × 120 cm.
- *Okres Poprad. Východoslovenský kraj. Východ-západ. Mapa 1:50 000. 2. vyd. Bratislava, SÚGK 1975. Formát 122 × 150 cm, 2 díly.
- Okres Praha-západ. Okres Praha-východ. Středočeský kraj. Sever-jih. Mapa 1:50 000. 6. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 120 × 114 cm, 2 díly.
- Okres Prachatice. Jihočeský kraj. Sever-jih. Mapa 1:50 000. 3. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 112 × 120 cm, 2 díly.
- *Okres Prešov. Východoslovenský kraj. Východ-západ. Mapa 1:50 000. 2. vyd. Bratislava, SÚGK 1975. Formát 109 × 120 cm, 2 díly.
- Okres Přerov. Severomoravský kraj. Sever-jih. Mapa 1:50 000. 4. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 100 × 105 cm.
- Okres Přerov. Vlastivědná mapa 1:50 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 117 × 107 cm, 2 díly.
- Okres Rakovník. Středočeský kraj. Mapa 1:50 000. 3. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 86 × 95 cm.
- Okres Rychnov nad Kněžnou. Východočeský kraj. Mapa 1:50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 85 × 96 cm.
- Okres Semily. Východočeský kraj. Mapa 1:50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 84 × 89 cm.
- *Okres Spišská Nová Ves. Východoslovenský kraj. Východ-západ. 2. vyd. Bratislava, SÚGK 1975. Formát 115 × 121 cm, 2 díly.
- *Okres Topoľčany. Západoslovenský kraj. Sever-juh. Mapa 1:50 000. Bratislava, SÚGK 1975. Formát 119 × 105 cm, 2 díly.
- *Okres Trnava. Západoslovenský kraj. Sever-juh. Mapa 1:50 000. Bratislava, SÚGK 1975. Formát 130 × 115, 2 díly.
- Okres Trutnov. Východočeský kraj. Sever-jih. Mapa 1:50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 110 × 95 cm, 2 díly.
- Okres Třebíč. Jihomoravský kraj. Západ-východ. Mapa 1:50 000. 3. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 105 × 125 cm, 2 díly.
- Okres Ústí nad Orlicí. Východočeský kraj. Západ-východ. Mapa 1:50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 100 × 125 cm, 2 díly.
- *Okres Vranov nad Teplou. Východoslovenský kraj. Mapa 1:50 000. 2. vyd. Bratislava, SÚGK 1975. Formát 119 × 83 cm.
- *Okres Vsetín. Severomoravský kraj. Západ-východ. Mapa 1:50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1975. Formát 102 × 100 cm.
- Okres Znojmo. Jihomoravský kraj. Západ-východ. Mapa 1:50 000. 3. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 90 × 146 cm, 2 díly.
- Okresy Gottwaldov a Kroměříž. Jihomoravský kraj. Západ-východ. Mapa 1:50 000. 3. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 115 × 159 cm, 2 díly.
- Okresy Ostrava a Karviná. Severomoravský kraj. Mapa 1:50 000. 5. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 68 × 84 cm.
- ORSÁG J., KLEIN B.: Okres Trenčín. Krásy Slovenska 53: 69—76, Bratislava 1976. 13 fot., 1 mp.
- PARDÚS I.: Viz NECHVÁTAL J.

- *Podkladová mapa Prahy — okolí 1:10 000. 2. vyd. Praha, ČÚGK 1975.
- Podkladová mapa — Středočeský kraj 1:100 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 133 × 165 cm, 4 díly. — Účelový náklad pro Středočeský KNV.
- POJKAR M.: Chráněná krajinná oblast Český ráj. Památky a příroda 1976: 177—182, Praha 1976. 10 fot.
- *QUITT E.: Pokroky ve výzkumu životního prostředí Severočeské hnědouhelné pánve. Zprávy Geografického ústavu ČSAV 12, č. 6/7: 36—39, Brno 1975. Res. rus., angl.
- REZLER J., MIMRA M.: Výběr optimální lokality pro výstavbu řízené skládky tuhého odpadu ve svozové oblasti. Výstavba a architektura 22, č. 3: 27—33, Praha 1976. 5 tab.
- RUŽIČKA M., KONTRIŠ J.: Ekologické hľadiská pri úprave vodných tokov. Životné prostredie 10: 194—199, Bratislava 1976. 4 fot., 7 tab., 1 mp.
- Severomoravský kraj. Administrativní mapa 1:200 000. 5. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 86 × 85 cm. — Administrativní mapy ČSSR, č. 7.
- Slovenská socialistická republika. Mapa správneho rozdelenia 1:400 000. 5. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 60 × 125 cm.
- Správní rozdělení ČSSR 1:1 000 000. 5. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 46 × 85 cm.
- Správní rozdělení ČSSR 1:2 000 000. 6. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 26 × 42 cm.
- STRÁNSKÝ K.: Economic characteristics of Czechoslovakia's administrative regions. Czechoslovak Foreign Trade 16: 11—33, Praha 1976. 22 mp. v textu, 46 fot. — též rus., něm., franc. a špan.
- Stredoslovenský kraj. Administratívna mapa ČSSR 1:200 000. 5. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 102 × 88 cm. — Administratívna mapa ČSSR, č. 9.
- Stredoslovenský kraj. Mapa správneho rozdelenia ČSSR 1:200 000. 3. vyd. Bratislava, SÚGK 1976. Formát 101 × 89 cm. — Mapy správneho rozdelenia ČSSR, č. 9.
- Středočeský kraj. Administrativní mapa ČSSR 1:200 000. 4. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 73 × 87 cm. — Administrativní mapy ČSSR, č. 1.
- Středočeský kraj. Mapa správního rozdělení 1:200 000. 7. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 73 × 87 cm. — Mapy správního rozdělení ČSSR, č. 1.
- STRĚDA M.: Les ressources naturelles et les zones urbaines et péri-urbaines au point de vue d'une géographie environnementale. Sborník ČSSZ 81: 56—58, Praha 1976. Res. rus.
- ŠTĚPÁN J.: Investiční výstavba a krajina. Investiční výstavba 14: 255—256, Praha 1976.
- ŠTĚPÁN J.: Řešení problémů životního prostředí v ČSSR. Investiční výstavba 14: 328—331, Praha 1976. 1 tab.
- ŠTULC M.: Geografie Dobříšska. Praha, Přírodovědecká fakulta UK 1976. 201 s., 17 mp., 56 fot. Rigorózní práce.
- TARABOVÁ Z.: Zázemí Vyškova. Scripta fac. sci. nat. UJEP Brunensis, T. 5. Geographia 1: 1—13, Brno 1976. 4 mp., res. rus., angl.
- Tatry, reliéfní mapa 1:200 000. 5. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 20 × 40 cm.
- ULIČNÝ F.: Rekreace, její problémy a další vývoj. Výstavba a architektura 22, č. 5/6: 19—23, Praha 1976.
- VANĚČKOVÁ L.: Vývoj lesů Moravského krasu. Praha, Přírodovědecká fakulta UK 1976. 79 s., 5 tab., 2 grafy, 2 mp. Regirózní práce.
- Volebné obvody do Slovenskej národnej radv. VI. volebné obdobie. Přetisk mapy správneho rozdel. SSR 1:400 000. 5. vyd. Bratislava, SÚGK 1976. Formát 80 × 120 cm. — Účelový náklad pro Slovenskou národní radu.
- Východočeský kraj. Administrativní mapa ČSSR 1:200 000. 6. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 86 × 75 cm. — Administrativní mapy ČSSR, č. 5.
- Východočeský kraj. Mapa správního rozdělení 1:200 000. 5. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 86 × 75 cm. — Mapy správního rozdělení ČSSR, č. 5.
- Východoslovenský kraj. Administratívna mapa ČSSR 1:200 000. 5. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 72 × 110 cm. — Administratívna mapa ČSSR, č. 10.
- Východoslovenský kraj. Mapa správneho rozdelenia ČSSR 1:200 000. 3. vyd. Bratislava, SÚGK 1976. Formát 72 × 110 cm. — Mapy správneho rozdelenia ČSSR, č. 10.
- Západočeský kraj. Administrativní mapa ČSSR 1:200 000. 5. aktual. vyd. Praha, ČÚGK 1976. Formát 97 × 72 cm. — Administrativní mapy ČSSR, č. 3.
- Západoslovenský kraj. Administratívna mapa ČSSR 1:200 000. 5. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 84 × 93 cm. — Administratívna mapa ČSSR, č. 8.
- Západoslovenský kraj. Mapa správneho rozdelenia ČSSR 1:200 000. Bratislava, SÚGK 1976. Formát 83 × 92 cm. — Mapy správneho rozdelenia ČSSR, č. 8.
- Zdice. Základní geologická mapa 1:25 000 s mapou ložisek. Vysvětlivky 72 s., 8 obr. Praha, Ústřed. ústav geologický 1976.

ZEMAN S.: Viz MÍCHAL I.

ZIBRIN P.: Vplyv vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros na rozvoj územia. (Referát na sympóziu k problematike výstavby vodných diel na Dunaji Gabčíkovo-Nagymaros, 22. okt. 1975.) Urbanita 12, č. 1: 82—90, Bratislava 1976. 10 obr.

Želeč. Základní geologická mapa 1:25 000 s mapou ložisek. Vysvětlivky 43 s., 7. obr. Praha, Ústřed. ústav geologický 1976.

Turistické průvodce a mapy — Guide-books and Maps

*Autoatlas ČSSR. 1:400 000. 9. čes. vyd. Praha, Kartografie 1975. Mapy 59 s., text 131 s. Autoatlas ČSSR. 1:400 000. 10. čes. vyd. Praha, Kartografie 1976. Mapy 59 s., text 128 s. Autoatlas ČSSR. 1:400 000. 6 slov. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Mapy 66 s., text 102 s.

Autoatlas ČSSR. 1:400 000. Něm. vyd. pro NDR (LKG Leipzig). Praha, Kartografie 1976. Mapy 59 s., text 119 s.

Autokarte der Tschechoslowakei 1:750 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 52×105 cm.

Autokempinky ČSSR. 1:1 000 000. 4. vyd. Praha, Kartografie 1976. Formát 42×81 cm.

Automapa ČSSR 1:800 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 53×100 cm.

Automapa ČSSR — Road map — Carte routière — Autokarte 1:750 000. 9. čes. vyd. Praha, Kartografie 1976. Formát 52×105 cm.

Bardejov — Dukla — Domaša. Letná turistická mapa 1:100 000. 3. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 74×44 cm. Soubor turistických map, č. 34.

BIRNER Z.: Chodsko a Český les. Praha, Olympia 1976. 201 s., mp. v textu.

*Bratislava. Orientační plán 1:10 000. 4. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1975. Formát 62×94 cm.

*Brno. Automapa 1:200 000. 5. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 44×52 cm. — Automapy 1:200 000, č. 2.

*Brno. Orientační plán 1:15 000. 9. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 59×75 cm. 4 doplňkové mapy, text 36 s.

*Brno. Orientační plán středu města 1:15 000. 3. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 42×63 cm.

Beskydy. Turistická mapa 1:100 000. 5. vyd. Praha, Kartografie 1976. Formát 44×73 cm. — Soubor turistických map, č. 36.

Campigplätze Tschechoslowakei. Něm. vyd. pro NDR (LKG Leipzig). 1:1 000 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 42×81 cm.

*České Budějovice. Orientační plán středu města 1:10 000. 2. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 42×62 cm.

České Středohoří. Turistická mapa 1:100 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 44×84 cm. — Soubor turistických map.

Československo. Průvodce. Praha, Olympia 1976. 473 s., plánky, mapky.

Českosaské Švýcarsko. Turistická mapa 1:50 000. 2. vyd. Praha, Kartografie 1976. Formát 63×90 cm. — Vyd. ve spolupráci s VEB Landkartenverlag Berlin-DDR.

Český ráj a Poděbradsko. Turistická mapa 1:100 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 84×44 cm. — Soubor turistických map.

DĚTÁK J.: Třeboň. Praha, Olympia 1976. 99 s., 2 mp.

Erzgebirge. Touristenkarte 1:100 000. (Krušné hory. Turistická mapa v něm. vyd.) Praha, Kartografie 1976. Formát 42×80 cm.

*Hostýnské a Vizovické vrchy. Turistická mapa 1:100 000. 4. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 76×64 cm. — Soubor turistických map, č. 42.

HRIC A., HRIC K.: Slovenský ráj. Turistický sprievodca. Bratislava, Šport 1976. 160 s., mp.

HRIC K.: Viz HRIC A.

*Humenné. Orientační plán 1:10 000. Bratislava, Slov. kartografia 1975. Formát 31×44 cm.

JEDLIČKA R.: Viz MULÍK J.

*Jeseníky. Turistická mapa 1:100 000. 5. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 44×65 cm. — Soubor turistických map, č. 43.

Jizerské hory. Turistická mapa 1:100 000. 2. vyd. Praha, Kartografie 1976. Formát 44×73 cm. — Soubor turistických map, č. 45a.

Katalóg služieb pre motoristov. (Slovensko.) Reklamní automapa 1:500 000. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 44×84 cm. — Účelový náklad pro ERPO.

Kokořínsko — Liběchovsko. Turistická mapa 1:50 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 22×52 cm. — Soubor turistických map.

- *Krkonoše. Automapa 1:200 000. 6. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 44 × 52 cm. Soubor automap 1:200 000, č. 13.
- Krušné hory. Turistická mapa 1:100 000. Praha, Kartografie — Berlin, Landkartenverlag 1976. Formát 42 × 79 cm.
- Lučenec a okolie. Letná turistická mapa 1:100 000. 3. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 44 × 52 cm. — Súbtor turistických máp, č. 47.
- *Luhačovice. Orientační plán města 1:10 000. 2. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 42 × 52 cm.
- Moravský kras. Turistická mapa 1:50 000. Praha, Kartografie 1976. Formát 63 × 22 cm. — Soubor turistických map.
- MULÍK J., JEDLIČKA R.: Piešťany. Bratislava, Šport 1976. 98. s., 1 mp.
- *Oderské vrchy. Turistická mapa 1:100 000. 3. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 73 × 44 cm. — Soubor turistických map, č. 17.
- *Okolí Prahy. Turistická mapa 1:100 000. 5. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 44 × 83 cm. — Soubor turistických map, č. 11.
- *Olomouc. Orientační plán středu města 1:10 000. 4. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 42 × 52 cm.
- *Olomoucko. Turistická mapa 1:100 000. 3. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 66 × 52 cm. — Soubor turistických map, č. 8.
- *Ostrava. Automapa 1:200 000. 5. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 44 × 52 cm. — Soubor automap 1:200 000, č. 6.
- *Físek. Orientační plán 1:10 000. Praha, Kartografie 1975. Formát 42 × 52 cm.
- *Plzeň. Automapa 1:200 000. 4. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 44 × 52 cm. — Automapy 1:200 000, č. 11.
- *Plzeň. Orientační plán středu města 1:12 000. 2. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 42 × 63 cm.
- Poprad — Prešov — Košice. Automapa okolia 1:200 000. 3. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 44 × 52 cm. — Automapy 1:200 000.
- *Praha. Automapa 1:200 000. 8. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 44 × 52 cm. — Soubor automap 1:200 000, č. 1.
- Praha. Orientační plán 1:15 000. 7. vyd. Praha, Kartografie 1976. Formát 63 × 60 cm. Praha. (Orientační plán středu města v cizojaz. vyd.) 1:15 000. Formát 42 × 63 cm.
- *Plan de la ville. 5. franc. vyd. Praha, Kartografie 1975.
- *Plan goroda. 2. rus. vyd. Praha, Kartografie 1975.
- *Plan orientacyjny. 2. pol. vyd. Praha, Kartografie 1975.
- Stadtplan. 9. něm. vyd. Praha, Kartografie 1976.
- *Praha. Plan goroda — Town plan — Plan de la ville — Stadtplan. (Knižní cizojaz. vyd.) 1:18 000. 5. vyd. Praha, Kartografie 1975. Mapy 57 s., doplň. mapky 13 s., text 62 s.
- Praha. Plán města. (Text čes., něm., angl., franc., ital.) 1:15 000. Praha, Kartografie — Bern, Halwag 1976/77. Formát 56 × 73 cm.
- Prievidza. Orientačný plán 1:7 500. 2. rozš. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 44 × 63 cm. — Účelový náklad pro MsNV Prievidza.
- Slanské vrchy — Zemplínská šírava. Letná turistická mapa 1:100 000. 4. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 44 × 63 cm. — Súbtor turistických máp, č. 56.
- Slovenské rudohorie — stred. Letná turistická mapa 1:100 000. 3. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. — Súbtor turistických máp, č. 18.
- Spišská Nová Ves. Orientačný plán 1:5 000. Bratislava, Slov. Kartografia 1976. Formát 66 × 63 cm. — Účelový náklad pro MsNV Spišská Nová Ves.
- *Střední Evropa. Přehledná automapa 1:1 500 000. 2. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 76 × 91 cm.
- *Svidník. Orientační plán 1:10 000. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 45 × 42 cm. — Účelový náklad pro MsNV Svidník.
- *Šumava. Automapa 1:200 000. 5. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 44 × 52 cm. — Automapy 1:200 000, č. 16.
- *Šumava. Turistická mapa 1:100 000. 6. vyd. Praha, Kartografie 1975. Formát 44 × 78 cm. — Soubor turistických map, č. 1.
- *Trutnov. Orientační plán města 1:10 000. Praha, Kartografie 1975. Formát 42 × 73 cm. VAHALA M.: Okolí Brna. Praha, Olympia 1976. 256 s., 36 mp.
- Vysoké Tatry. Letná turistická mapa 1:50 000. 8. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 44 × 63 cm. Súbtor turistických máp, č. 27.
- *Vysoké Tatry. Lyžiarska mapa 1:50 000. 3. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1975. Formát 44 × 73 cm. — Súbtor turistických máp.

Západné Tatry — Roňáče. Letná turistická mapa 1 : 50 000. 5. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 45 × 72 cm. — Súbtor turistických máp, č. 26.
Západočeské lázně. Automapa 1 : 200 000. 5. vyd. Praha, Kartografie 1975. — Soubor automap 1 : 200 000, č. 4.
Zimné strediská Nízkých Tatier. Lyžiarská mapa 1 : 50 000. Bratislava, Slov. kartografia 1975. Formát 44 × 84 cm. — Súbtor turistických máp.
Žilina a okolie. Automapa 1 : 200 000. 4. vyd. Bratislava, Slov. kartografia 1976. Formát 44 × 52 cm. — Automapy 1 : 200 000.

GEOGRAFIE A ŠKOLA

Geografia 77 v Praze. Krajské kolo súťaže žáků škol II. cyklu. Kabinet zeměpisu Pedagogického ústavu hlavního města Prahy za spoluúčasti pražské pobočky Československé společnosti zeměpisné a MěV SSM zorganizoval 5. dubna 1977 v Klubu mládeže v Praze 2 v Řeznické ulici krajské kolo geografické konference žáků II. cyklu. Soutěžní porota (Fuchs, Štulc, Votrubec a zástupkyně MěV SSM s. Miškovská) zhodnotila práce a nejlepší odměnila knižními cenami. Autoři prací pak v krátkých vystoupeních uvedli charakteristiku práce, ukázali na zajímavé úseky zvolené problematiky a hovořili i o svém budoucím profesionálním zaměření.

Soutěž byla rozdělena do tří tematických okruhů. V kategorii „Naše oblast v letech socialistické výstavby“ bylo vyhodnoceno pět prací. Vítězná byla velmi podnětná a zajímavá práce s. Kolískové z gymnázia v Praze 10. Tato studentka zpracovala soubor materiálů otiskovaných pod názvem *Horizonty Prahy 1971–1980 ve Večerní Praze* a jejich zpracování podala pod názvem „Pátá a šestá pětiletka na mapě Prahy.“ Její práce byla oceněna jako vtipný a angažovaný způsob práce s tiskem, i jako soubor zajímavých informací o socialistické výstavbě našeho hlavního města. Další práce v této kategorii si všimaly výstavby Prahy jako celku nebo jednotlivých obvodů a autoři tu využili jako pramenů mnoha publikací, brožur, zpráv a statistických údajů. V práci „Zeměpisný rozvoj Strašnic a přehled vývoje naší školy“ ukázal žák R. Horák z gymnázia Voděradská na možnosti práce s historickým materiálem a na potřebě zpracovat třeba postupně na každé škole historické, statistické a geografické údaje, které by byly vhodné jako podklad pro libreto síně tradic školy.

Do druhé soutěžní kategorie „Náš závod v letech socialistické výstavby“ došly tři práce, které ukázaly, že při správném vedení studentů a zajištění vhodných konzultantů je to oblast, kde by žáci mohli s úspěchem zpracovat problematiku i dále využitelnou. Je však zapotřebí dodržovat zeměpisná hlediska. Pak mohou tyto práce prospět i při vyučování zeměpisu a k formování správného vztahu k výrobě.

Ve třetí kategorii „Životní prostředí naší oblasti“ bylo oceněno osm prací, které si všimaly komplexních jevů, jež ovlivňují životní prostředí Prahy. Ve svých příspěvcích soutěžící vycházeli nejen ze studia literatury, ale i z vlastních měření a pozorování, a v tom byly tyto práce cenné. Považujeme za důležité, že se mladí lidé učí sledovat vývoj života a životního prostředí svého města, že se učí hodnotit dosažené výsledky výstavby a že se umí kriticky vyjadřovat i k nedostatkům, které budou jistě schopni sami v daném svém životě pomáhat odstraňovat. Dvě z prací v této kategorii se zaměřily na úzký okruh svého obvodu a některé ze shromážděných údajů lze využívat i pro informacím učitelů na jednotlivých obvodech. Největší počet prací byl zaslán z pražských gymnázií Voděradská, Sladkovského a Botičská.

Věříme, že tato první geografická soutěž žáků pražských škol II. cyklu povzbudí nejen odměněné účastníky k jejich další odborné práci, ale že ukáže také možnosti širšího rozvinutí samostatných prací v geografii i na dalších školách a přispěje tak k zefektivňování výchovně vzdělávacího procesu školy a k regionálnímu chápání geografického učiva.

*Jiří Fuchs,
vedoucí kabinetu zeměpisu
Pedagogického ústavu hl. m. Prahy*

Seminář pro učitele pražských škol k vyučování zeměpisu ČSSR. Proběhl dne 23. 2. 1977 za výrazné pomoci geografického oddělení Planetária PKJOF v Praze. Zúčastnilo se ho 85 zeměpisců ze škol I. a II. cyklu a zástupci prakticky všech geografických pracovišť v Praze. Účastníky pozdravil také předseda ČSSZ dr. Kousal, který je seznámil s připravovanými akcemi společnosti. Doc. dr. C. Votrubec, CSc., nastínil hlavní úkoly československé geografie v období po XV. sjezdu KSČ a s. M. Muchová z Ústředního ústavu pro vzdělávání pedagogických pracovníků hovořila o současných úkolech didaktiky zeměpisu. Odborné referáty dr. V. Kašpara, CSc., a dr. I. Bičíka z katedry ekonomické a regionální geografie Přírodovědecké fakulty UK seznámily přítomné učitele se současnou geografii průmyslu a zemědělství ČSSR i s perspektivním rozvojem v příštích pětiletkách. K otázkám ochrany přírody a péče o životní prostředí ČSR byla zaměřena přednáška doprovázená diapozitivy pracovníka Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody dr. J. Čeřovského, CSc. Ke geografii cestovního ruchu hovořil odb. asistent katedry hospodářské geografie VŠE K. Stránský a dr. M. Štulec z geografického oddělení Planetária seznámil s exkurzní činností Planetária a s možnostmi spolupráce s pražskými školami.

Velmi příznivě byly přijaty filmy k problematice životního prostředí „Na všech lidech záleží“, „Člověk a zeleň“ a krásný film o práci československých geologů.

V průběhu semináře byli účastníci informováni o připravované zeměpisné literatuře a o plánu kabinetu zeměpisu Pedagogického ústavu.

Přestože obsah semináře byl poměrně bohatý a náročný na soustředění posluchačů, hodnotili jej přítomní velice příznivě. Uvítali všechny informace, které jim pomohou při zkvalitňování výchovně vzdělávacího procesu při vyučování zeměpisu.

Někteří učitelé využili také nabídky a možnosti stát se členy ČSSZ a na místě podali přihlášku do pražské pobočky.

I. Fuchs

Fakultní kolo studentské vědecké konference v sekci geografie na přírodovědné fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Brně v roce 1977. Dne 21. dubna 1977 se uskutečnilo fakultní kolo soutěže o nejlepší studentskou vědeckou práci. Po slavnostním zahájení soutěže proděkanem pro vědu a výzkum doc. dr. Bohuslavem Fojtem, CSc., se 108 soutěžících rozešlo do 14 sekcí, ve kterých probíhala vlastní soutěž.

V sekci geografie bylo v rámci soutěže předneseno 7 referátů 10 autorů. Referáty měly velmi dobrou úroveň a vesměs navazovaly na problematiku vědeckovýzkumných úkolů řešených na katedře geografie. Soutěž byla velice vyrovnaná, a proto odborná porota vedená prof. dr. Milošem Noskem, DrSc. měla nesaňadnou úlohu při rozhodování.

První místo obsadil posluchač 3. ročníku R. Pipek prací „Eroze půdy jako geomorfologický činitel“. Na druhém místě se umístil student 3. ročníku J. Koleika prací „Vliv geografického prostředí na pH povrchových a podzemních vod na příkladu horního toku Křetínky“. Třetí místo získala práce 4. ročníku R. Wokouna „Vliv srážek na imise SO₂ a poléřavý prach na Gottwaldovsku za období 1973—1976“. Na dalších místech se umístily práce M. Kundraty, O. Janíka, V. Rohlové, Z. Šiftaře „Přébytek a nedostatek vodních zdrojů v povodí Moravy“, V. Nováčka „Lomy v severním okolí Brna“, M. Koželuha „Vliv Vířské přehradní nádrže na některé prvky přírodního prostředí“ a D. Boreckého „Možné způsoby kartografického vyjádření absolutního a relativního přírůstku obyvatel světa za posledních 50 let“. V průběhu soutěže vystoupili jako hosté 3 polští studenti z Geografického vědeckého kroužku družební wrocławské univerzity.

Vítězná práce R. Pipka byla též odměněna diplomem jihomoravské pobočky Čs. společnosti zeměpisné a práce R. Wokouna získala cenu fakultní pobočky České vědeckotechnické společnosti za přínos společenské praxi.

V. Herber

Univ. prof. Jan Krejčí sedmdesátíkem. Dne 20. května 1977 se dožil sedmdesáti let významný český geograf univ. prof. dr. Jan Krejčí, DrSc. Jubilant pochází z Prahy, ale svoje vysokoškolská studia absolvoval na univerzitě v Brně. V roce 1932 dosáhl na brněnské univerzitě doktorátu přírodních věd. Před druhou světovou válkou pracoval jako asistent na zeměpisném ústavu brněnské univerzity a absolvoval rovněž studijní pobyty u významných zahraničních profesorů geomorfologie na univerzitě ve Strasbourgu a na Columbia University v New Yorku. Habilitační řízení bylo přerušeno uzavřením českých škol německými okupanty v roce 1939. Výsledkem předválečného období je nejvýznamnější jubilační publikace Profil rovnováhy jako základ studia říčních teras, která vyšla v roce 1939. Ve studii jsou položeny teoretické základy k nové etapě výzkumu říčních teras v ČSR. Studie měla značný vliv nejen na žáky prof. Krejčího, ale i na širší vědeckou veřejnost.

V době okupace pracoval prof. Krejčí ve stavebním oddělení výzkumného ústavu firmy Bafa ve Zlíně v oboru zakládání staveb, ochrany proti sesuvům a vyhledávání zdrojů podzemních vod. Toto období mělo neobyčejný význam pro další zaměření vědecké a vědeckopedagogické činnosti jubilanta. V celé jeho další činnosti se totiž pak projevuje úzké sepětí s praxí a zaměření vědecké činnosti na řešení otázek významných pro naše hospodářství. Z publikací tohoto období je třeba připomenout zejména studii Geomorfologická analýza Zlínska a Sesuvná území na Zlínsku. Zejména první publikace podstatně ovlivnila práce řady žáků v padesátých letech a uchovala si svůj význam až do současné doby.

Po osvobození prof. Krejčí nejprve dojížděl přednášet ze Zlína na univerzitu v Brně. Po jmenování profesorem v roce 1946 přešel zcela na brněnskou univerzitu. Vědecká činnost byla omezena nadměrnými pedagogickými úkoly a potřebou zvládnout výuku velkého množství studentů, kteří po osvobození studovali geografii na brněnské univerzitě. Profesor Krejčí v té době připravil pro studenty vynikající moderní přednášky z geomorfologie, které ke škodě celé naší generace nebyly vydány tiskem. Pisatel těchto řádků je přesvědčen, že jejich vydání v padesátých letech by podstatně posunulo naši tehdejší geografii kupředu. V publikační činnosti prof. Krejčí navazoval na trendy, které se projevily v jeho činnosti ve Zlíně. Jsou to zejména publikace spojené se zásobováním vodou (např. úspěšným vyřešením zásobování gottwaldovské aglomerace pitnou vodou), zásobováním stavebními hmotami ap. Prof. Krejčí v tomto období každý týden nejméně 2 dny věnoval spolupráci s výzkumným oddělením n. p. Svit ve Zlíně a později s nově vzniklými projekčními ústavy v Gottwaldově, se Státním ústavem pro projektování závodů lehkého průmyslu, Státním ústavem pro projektování závodů spotřebního průmyslu a s n. p. Centroprojekt. V tomto působení prof. Krejčí vypracoval stovky posudků a expertiz z různých oblastí naší vlasti.

V roce 1950 byl prof. Krejčí pověřen vedením nově vzniklé katedry geografie na přírodovědecké fakultě brněnské univerzity. Současně přednášel i na pedagogické fakultě této univerzity. Jubilant tak vychoval velký počet žáků, které vedl zejména k logickému myšlení při geomorfologickém výzkumu a k zaměření geografického výzkumu k využití v praxi. Ve vědecké činnosti tohoto období náleží nesporná zásluha prof. Krejčího ve zdůrazňování vlivu tektoniky na vývoj reliéfu a v rozpoznání vlivů zejména mladé a současné tektoniky na vývoj reliéfu okraje České vysočiny a moravských Karpat. Pojetí, které je dnes všeobecně uznáváno, naráželo v polovině šedesátých let nezřídka na nepochopení.

V šedesátých letech prof. Krejčí napsal řadu teoretických studií. Z nich zejména Příspěvek k terminologii a klasifikaci svahových pohybů uveřejněný v Geografickém časopise SAV v roce 1960 vzbudil pozornost i v zahraničí. Podobně i teoretický příspěvek o krasovém cyklu a o problematice krasových oblastí rozšířil naše poznání o vývoji Moravského krasu. V roce 1962 byl jubilant vyznamenán čestným titulem Vzorný učitel univerzity a v roce 1967 mu byla za zásluhy o rozvoj geografie udělena medaile Univerzity J. E. Purkyně v Brně.

Jubilant se rovněž významnou měrou podílel na přípravě významných kartografických děl poloviny sedmdesátých let a byl členem redakční rady a redaktorem oddílu jak v Československém vojenském atlasu, tak i v Atlasu ČSSR. Za vydání těchto děl byl redakční, autorský i zpracovatelský kolektiv vyznamenán Řády práce. V těchto

letech byl prof. Krejčí i členem mnoha vědeckoorganizačních kolektivů, redakčních rad Sborníku Československé společnosti zeměpisné a Geografického časopisu SAV a odborných komisí.

Po obhájení hodnosti doktora geografických věd na Karlově univerzitě v Praze vydává jubilat v roce 1964 ve Foliích přírodovědecké fakulty UJEP jednu ze svých základních prací Reliéf brněnského prostoru. Ve stručnějším znění vyšly závěry této významné práce v německém jazyce v Praze a ve Vídni.

Sešedesátá léta znamenají určitý přelom v jubilatově práci. Po pracích věnovaných především geomorfologické problematice se autor vrací k problémům regionální geografie, kterou se teoreticky zabýval již v poválečných letech. Nejvýznamnější studií tohoto období je publikace „Vývoj průchodní funkce Moravské brány,“ která vyšla v roce 1971 rovněž ve Foliích přírodovědecké fakulty UJEP v Brně.

V roce 1970 odchází prof. Krejčí z funkce vedoucího katedry geografie přírodovědecké fakulty UJEP a v roce 1973 pak do důchodu. Pokračuje však v aktivní činnosti, zejména v úzké spolupráci s n. p. Potravinoprojekt v Brně ve funkci experta.

Jubilant se významným způsobem zapsal do vývoje české geografie. Vychoval velký počet žáků, kteří působí na školách, vědeckých institucích, projektových ústavech i v terénní praxi. Zejména v poválečných letech vynikal velkou prací jak na škole, tak i v aplikaci geografie v praxi. Do dalších let přejeme prof. dr. J. Krejčímu, DrSc., hodně zdraví, spokojenosti a úspěchů.

J. Demeč

Seznam hlavních publikací prof. dr. Jana Krejčího

1. Příspěvek k otázce abrasních teras ve Ždánském lese. — Spisy vydávané přírodovědeckou fakultou Masarykovy univerzity, Brno 1931, č. 139, str. 1—17.
2. Několik poznámek k teorii o antecedenci. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 42/1936, Praha, č. 1, str. 12—17.
3. Zachované tvary starších erosičních cyklů v brněnském okolí. — Sborník III. sjezdu Čs. geografů v Plzni 1935, Praha 1936, str. 91—94.
4. Přesypy u Plané nad Lužnicí. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 42/1936, Praha, č. 2, str. 50—52.
5. Simpsonova teorie o příčinách čtvrtohorních ledových dob. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 42/1936, Praha, č. 3, str. 93—97.
6. Dva příspěvky k hydrografickým problémům Komárenské pánve. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 43/1937, Praha, č. 1, str. 2—6, č. 2, str. 53—56.
7. Oblačnost v zemi Moravskoslezské. — Práce Moravské přírodovědecké společnosti, sv. XI, spis 2, Brno 1938, str. 1—12.
8. Profil rovnováhy jakožto základ studia říčních teras. — Spisy Odboru České společnosti zeměpisné v Brně, řada A, č. 5, Brno 1939, str. 1—1444.
9. New York City. Sídliště zeměpisný nástin. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 45/1939, Praha, č. 3—4, str. 52—60.
10. Vznik a vývoj krasu. — Výběr, roč. 1940.
11. Geomorfologická analýza Zlínska. (Předběžná zpráva). — Sbor. Čs. společ. zeměp., 48/1943, Praha, č. 1—2, str. 20—21.
12. Zajímavé tvary detailní modelace v přesypových píscích. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 48/1943, Praha, č. 3—4, str. 48—49.
13. Sesuvná území na Zlínsku. — Práce Moravské přírodovědecké společnosti, sv. XV, spis 10, Brno 1943, str. 1—22.
14. Geomorfologická analýza Zlínska. — Práce Moravské přírodovědecké společnosti, sv. XVI, spis 2, Brno 1944, str. 1—29.
15. Hydrologické poměry v trase odersko-dunajského průplavu mezi Baťovem a Tlumačovem. — Časopis Plavební cesty Dunaj—Odra—Labe, roč. V, 1944.
16. Oblastní zeměpis. Úvod do studia přírodní vědy. Praha 1947.
17. Hydrologický výzkum pro nový vodovod Uh. Hradiště. — Sborník Stát. ústavu hydrologického T. G. Masaryka za rok 1947, Praha 1948, str. 29—34, 4 obr., 1 tab.
18. Úkoly regionální geografie. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 52/1947, Praha, č. 3—4, str. 117—123.
19. Nové šterkoviště v Baťově. — Stavivo, roč. 25/1947, Brno, str. 42—44, 2 diagr. (spoluautor F. Vavřín).
20. Hydrologický výzkum pro novou volárnu města Zlína u Tlumačova. — Geographica Slovaca I (Hromádkov sborník), Bratislava 1949, str. 103—131.

21. Vliv severní části Moravského krasu na fyzikálně-chemické a bakteriologické složení vody allochthonních vodních toků. — Československý kras, roč. IV/1951, Praha, str. 42—51 (spoluautor V. Kubelka).
22. Nové poznatky o geomorfologii Moravy a Slezska. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 56/1951, Praha, str. 45—55.
23. Příspěvek k otázce předmiocenního reliéfu v brněnském okolí. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 57/1952, Praha, str. 54—59.
24. O umístění geografů v praxi. — Pracovní konference vědeckých pracovníků zeměpisu v Liblicích roku 1953 (Zvláštní příloha Sbor. Čs. společ. zeměp., 59/1954), Praha, str. 28—30.
25. Geomorfologický výzkum v českých zemích. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 59/1954, č. 4, str. 209—212.
26. Nejmladší tektonické poruchy v údolí Dřevnice a Vsetínské Bečvy. — Práce Brněnské základny ČSAV, roč. XXVII, seš. 2, Praha 1955, str. 73—92.
27. Anthropomorfismus v geografii. — Sborník I. ideologicko-methodologické konference přírodovědecké fakulty university v Brně, Praha 1955, str. 148—150.
28. O povaze vědecké práce při výzkumu základových púd a hydrologických poměrů. — Informativní přehled 56/3, roč. I/1956, Gottwaldov, č. 3.
29. Příspěvek k terminologii a klasifikaci svahových pohybů. — Geogr. čas., 12/1960, Bratislava, č. 1, str. 8—37.
30. Příspěvek k diskusi o zeměpisu. — Dějepis a zeměpis ve škole, roč. 2/1960, Praha, č. 6, str. 176—177.
31. K otázce existence krasového cyklu. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 65/1960, Praha, č. 4, str. 315—325.
32. Boddénové pobřeží. — Ročenka Lidé a země, Praha 1961, str. 129—139.
33. K metodice výzkumu říčních teras. — Symposium o problémech pleistocénu, Brno 1961, str. 97—105.
34. a) Rudické propadání, geomorfologie, str. 89—90.
b) Blánská kotlina, geomorfologie, str. 103—104.
c) Vilémovice, geomorfologie Moravského krasu, str. 91—93.
d) Stránská skála, geomorfologie okolí Brna, str. 104—108. — Sjezdový průvodce. XIV. sjezd Společnosti pro mineralogii a geologii ČSAV, Brno 1963.
35. Reliéf brněnského prostoru. — Folia přírodovědecké fakulty University J. E. Purkyně v Brně, sv. V, spis 4, Geographia 1, Brno 1964, str. 1—123.
36. Das Relief des Brünner Raumes. — Acta Univ. Carol., Geogr. č. 1, 1967, str. 99—116, 1 geomorf. mapa a 3 tab. v příl., čes. rės., liter.
37. Problém Lažáneckého žlebu v Moravském krasu. — Geogr. čas., 19/1967, Bratislava, č. 3, str. 177—197, 2 obr. v textu, 1 tab. v příl., něm. rės., liter.
38. Das Relief des weiteren Umgebung von Brünn und seine Entwicklung mit besonderer Berücksichtigung des Mährischen Karst. — Mitt. Oesterr. Geogr. Ges., 110/1938, Wien, č. 1, str. 38—54, 1 obr. v textu, 1 geomorf. mapa v příl., liter.
39. Aplikace ve fyzické geografii. — Zpr. Geogr. úst. Čs. akad. věd, 1967, Opava, č. 8, str. 3—7, angl. rės.
40. Poznámky k současnému stavu orografického členění Československa. — Stud. geogr., 1/1969, Brno, str. 33—37, angl. rės., liter.
41. Vývoj průchodní funkce Moravské brány. — Folia přírodovědecké fakulty University J. E. Purkyně v Brně, sv. XII, spis 3, Geographia, Brno 1971, str. 1—70, 3 příl.
42. Lišovský práh. — Sbor. Čs. společ. zeměp., 77/1972, Praha, č. 1, str. 1—12, 3 obr., 1 tab., něm. rės., liter.
43. Příspěvek k problematice vzniku pleistocenních říčních teras v Československu. — Geogr. čas., 25/1973, Bratislava, č. 2, str. 97—111, 1 obr., angl. rės.

(Seřadil E. Severa!)

Prof. ing. dr. Josef Böhm, DrSc., sedmdesátníkem. Je téměř neuvěřitelné, že v letošním roce slaví již své sedmdesátiny stále duševně a fyzicky mladý a svěží prof. Böhm. Avšak čas je neúprosný.

Narodil se 21. 8. 1907 v Opavě a po absolvování českého reálného gymnázia v rodném městě vystudoval v letech 1926—1929 zeměměřičské inženýrství na ČVUT v Praze s vyznamenáním. Pak následovalo 16 let zeměměřičské praxe, nejprve u katastrálního měřického úřadu v Jeseníku a Opavě, a to až do r. 1936, kdy byl pro svoje pracovní zaměření a schopnosti povolán do Triangulační kanceláře v Praze a zařazen do budování základních geodetických sítí, kde mu byly svěřovány nejzávažnější práce, které si vyžadovaly vědeckou erudici.

Získané zkušenosti v praxi staly se prof. Böhmovi bohatým zdrojem námětů pro vědeckou práci. V r. 1935 byl na ČVUT v Praze promován na doktora technických věd na základě dizertační práce „Užití Laborodových vzorců v konformním zobrazení ČSR“. V tomto období začíná také rozsáhlá jubilanťova publikační činnost, která byla v počátcích jako jeho dizertační práce zaměřena k problémům nového kartografického zobrazení pro Československou republiku. Pozdější publikované i nepublikované Böhmovy práce, které se zabíraly řešením transformací v geodézii, vyrovnáním velkých sítí a měřeními vysoké přesnosti se staly základem pro pozdější oficiální instrukce.

Po osvobození v r. 1945 na žádost Spolku inženýrů a architektů v Brně (SIA) přechází do Brna na Vysokou školu technickou, kde jako suplent zajišťuje nejen výuku, ale i kádrové a materiální vybavení obnovovaných ústavů zeměměřičského studia. Na základě konkurzu v r. 1946 byl prof. Böhmm v téže roce jmenován mimořádným a v r. 1949 řádným profesorem vyšší geodézie. V r. 1946 se podrobil habilitačnímu řízení na ČVUT, kdy obhájil práci „Střední chyby a váhy v trigonometrických sítích“.

V tomto období ve své vědecké a publikační činnosti navazuje na dřívější poznatky z praxe, koná výzkumná měření v terénu o nivelační refrakci, souborně zpracovává problém transformace souřadnic a zabývá se statickou analýzou měření. Pro zajištění výuky vydává řadu skript a jako jeden z prvních geodetů navazuje styky se sovětskými kolegy. Podniká též řadu studijních cest do zahraničí (Francie, Švýcarsko, Polsko, SSSR, Itálie, severské země Evropy), kde se mohl seznámit s organizací geodetických a kartografických prací i s problémy výuky těchto oborů.

Po zrušení Vysoké školy technické v Brně v r. 1951 a její přeměně na Vojenskou technickou akademii přechází na tuto vysokou školu, kde byl pověřen vedením katedry geodézie a kartografie.

V této funkci setrval až do r. 1953, kdy došlo na VTA k reorganizaci tohoto studia a prof. Böhmm přešel na ČVTU a jako děkan organizoval a řídil nově zřízenou zeměměřičskou fakultu. Tuto funkci vykonával po 6 let do r. 1959, kdy byla zeměměřičská fakulta sloučena se stavební fakultou. Od té doby až do r. 1971 byl vedoucím katedry vyšší geodézie.

V dalším období své vědecké činnosti věnoval pozornost teoretickým studiím zejména z oboru teorie chyb a vyrovnávacího počtu. Dospěl k původním řešením a poznatkům. Pro praxi vypracoval vědecky podloženou interpretaci geodetického sledování staveb a zemské kúry, prověrek přístrojů, tolerancí v inženýrské geodézii, kritéria přesnosti aj. Výsledky studií publikoval v časopisech, skriptech, monografiích i v celostátní učebnici „Vyrovnávací počet“ a jeho studie vyvolaly značný zájem, zejména u zahraničních odborníků.

Za soubor nových prací získal prof. Böhmm již v r. 1955 doktorát věd. Od r. 1955 se pravidelně zúčastňoval mezinárodních sympozií a na žádost vysokých škol nebo vědeckých společností vykonal četné přednáškové cesty do zahraničí, kde přednášel o výsledcích svých výzkumů.

Na mezinárodním poli pak dlouhá léta usiloval a svou prací přispíval k geodetické spolupráci socialistických zemí, a to jak na úseku praxe, tak i teorie.

Jubilant je dosud členem četných vědeckých rad expertem různých institucí a obzvláště v současnosti, kdy již je ve výslužbě, je pověřován velmi často oponentskými posudky doktorských, kandidátských nebo habilitačních prací a výzkumných zpráv.

Závěrem je nutno se zmínit, že četné práce prof. Böhmma zabíraly se též i kartografií, ať již to byla jeho doktorská dizertační práce z jeho počátečního období, ale i mezi geografy dobře známá dvoudílná učebnice „Matematická kartografie I a II“ (1950, 1951) a „Transformace souřadnic v geodézii“ (1948). Historické kartografie jsou pak věnovány články „Prof. dr. Karel rytíř Kořistka“ (Zeměměřičský obzor 1946) a „Müllerova mapa Moravy“ (Kartografický přehled 1947).

Za vědeckou a pedagogickou činnost byl prof. Böhmm několikrát vyznamenán na ČVUT a v r. 1967 obdržel od ministra školství vyznamenání za vynikající práci.

Je samozřejmé, že vědecká činnost jubilanta bude pokračovat i v dalším jeho životním období, do kterého mu přejeme hodně zdraví a dalších vědeckých úspěchů.

Publikované práce prof. Böhmma většího rozsahu:

1. Transformace souřadnic v geodesii, Praha 1948.
2. Vyrovnávací počet, Brno 1948, Praha 1958, 1974.
3. Technická metronomie, Brno 1949.
4. Matematická kartografie, Brno 1950, 1951.
5. Geometrická nivelace, Praha 1960 (spoluautor Svoboda).

6. Vyšší geodesie, Praha 1955, 1961, 1963, 1972, 1977.
7. Geodézie I (kapitola Vyrovnávací počet), Praha 1964.
8. Vyrovnávací počet, Praha 1964, 1977.
9. Vyšší geodesie II (souřadnicové soustavy), Praha 1965, 1969.
10. Dále publikoval více než 80 původních článků v odborných domácích i zahraničních časopisech.

V. Novák

Prof. ing. dr. Jaroslav Kovařík, CSc. šedesátníkem. Dne 16. září tr. dožil se v plné svěžesti šedesáti let prof. ing. dr. Jaroslav Kovařík, CSc., profesor kartografie na stavební fakultě Českého vysokého učení technického v Praze.

Narodil se 16. 9. 1917 v Kutné Hoře, kde též absolvoval svá středoškolská studia. Po maturitě v r. 1935 započal ještě v témže roce studium zeměměřičského inženýrství na Vysoké škole speciálních nauk ČVUT, které však po uzavření českých vysokých škol v době okupace mohl dokončit až v r. 1945. Původní tříleté zeměměřičské studium rozšířil si ing. Kovařík již v r. 1946 na čtyřleté, oboje pak absolvoval s vyznamenáním.

Odbornou praxi započal již v r. 1940 jako technik městského stavebního oddělení, později pak vodohospodářské projekční kanceláře v rodném městě. Od r. 1943 pracoval jako mapér v Zeměměřičském úřadě v Praze.

Po osvobození nastoupil jako asistent na ústavu geodetického počtářství a kartografického zobrazování na Vysoké škole speciálních nauk ČVUT. V r. 1950 se stal odborným asistentem a o dva roky později po obhájení dizertační práce „Polyedrická zobrazovací soustava topografických map ČSR“ byl promován na doktora technických věd.

V té době spolupracoval již s prof. Bláhákem na vytváření obsahové náplně nového učebního předmětu užitá kartografie, kterou pak v zavedené kartografické studijní specializaci rozvinul do celé šíře tvorby map a doplnil o kartometrii. Potřebné praktické poznatky pro zvládnutí tohoto oboru si osvojił ing. Kovařík delší provozní praxí v Kartografickém a reprodukčním ústavu v Praze.

Po úspěšné habilitaci v roce 1958 na základě práce „Základní studie o přednosti kartometricky vyšetřených veličin“ byl v r. 1960 ustanoven docentem na stavební fakultě ČVUT. To se již plně soustředil na zmíněný obor, když dříve kromě výuky kartografie na zeměměřičské fakultě vedl cvičení ze základu geodézie i pro studenty jiných oborů a geodézii přednášel i pro několik roků na Univerzitě Karlově pro posluchače studijního oboru užitá geofyzika.

Avšak v té době začal doc. Kovařík uplatňovat své bohaté kartografické zkušenosti a znalosti nejen v pedagogické činnosti, ale i v praxi, a to zejména při realizaci závažných česl. kartografických děl, jako např. Československého vojenského atlasu, pro který mj. vypracoval návrh soustavy kartografických zobrazení.

V r. 1968 po obhajobě souboru svých prací z kartografie dosáhl doc. Kovařík hodnosti kandidáta věd a v r. 1973 byl na návrh stavební fakulty jmenován mimořádným profesorem kartografie na ČVUT. Významnou roli v jeho odborném vývoji sehrály i zahraniční pobyty v SSSR, NDR a účast na řadě konferencí a symposií v ČSSR i v zahraničí. To vše ovlivňovalo vědecký a odborný vývoj jubilanta, který se tak stal jedním z čelných představitelů československé kartografie.

V plné návaznosti na výše uvedenou činnost prof. Kovaříka jsou i jeho publikované práce, které jsou buď vědeckého, odborného nebo výukového charakteru. Sem náleží již dříve citovaná dizertační práce „Polyedrická zobrazovací soustava topografických map ČSR“ (1952), habilitační práce „Základní studie o přesnosti kartometricky vyšetřených veličin“ (1958), dále pak kniha „Kartografie“ (1964) — spoluautor ing. Dvořák, skriptum „Úvod do kartometrie“ (1956) a vícekrát již vydané skriptum „Matematická kartografie“ (1968, 1974) za spoluautorství prof. Hojovce.

K těmto rozsáhlým pracem se řadí dalších více než 20 původních přednášek v odborných časopisech a výzkumných zprávách, dále pak soubor hesel z oboru kartografie do naučných slovníků, řada referátů na odborných zasedáních i jiných prací, zaměřených nejprve na aktuální témata z matematické kartografie, později na tvorbu map a kartometrii.

Specifického rázu, avšak značně náročná, byla spolupráce prof. Kovaříka při tvorbě českých ekvivalentů pro mnohojazyčný slovník technických termínů v kartografii „Multilingual Dictionary of Technical Terms in Cartography“ (1973), připravovaný a vydaný Mezinárodní kartografickou asociací (ICA).

Početná je i řada zpracovaných odborných posudků, recenzí knih a biografií významných českých geodetů a kartografů. Více než 10 příspěvků se zabývá otázkami vývoje kartografické výuky, uveřejněných v odborném tisku nebo přednesených na četných pracovních shromážděních.

Hodnocení činnosti prof. Kovaříka nebylo by však úplně, kdyby nebylo vzpomenuo alespoň v přehledu jeho nejzávažnějších funkcí, které zastává na vysoké škole nebo ve veřejném životě. V letech 1962—1971 byl vedoucím katedry mapování a kartografie, od r. 1966 proděkanem stavební fakulty ČVUT, a to nejprve pro vědeckou činnost na oboru geodézie a kartografie, později (1970—1976) pro celý jmenovaný obor. S tím bylo spojeno i členství ve vědecké radě stavební fakulty ČVUT a předsednictví její sekce geodézie a kartografie. Od r. 1961 byl zapsán do seznamu školitelů vědeckých pracovníků pro geodetickou kartografii a je předsedou nebo členem komisí pro obhajoby kandidátských dizertačních prací z geodézie a kartografie a státních komisí rovněž tohoto oboru.

Dále je členem ÚV ČVTS pro geodézii a kartografii, její odborné skupiny pro kartografii, Československé společnosti zeměpisné, Národního kartografického komitétu, dopisujícím členem ICA (komise pro výchovu kartografů), pracovních komisí ČUGK, Vědecké rady VÚGTK a Vědeckého kolegia geologie a kartografie při ČSAV.

Za všechnu tuto činnost, která je tak rozsáhlá a hlavně záslužná v pedagogickém směru, při výchově nových kartografů, byla prof. Kovaříkovi udělena řada čestných uznání. Jsou to: 4 čestná uznání za vynikající práci na škole (1960, 1961, 1965, 1968), čestné uznání ÚSGK za dlouholetou a obětavou práci v geodézii a kartografii (1968), čestné uznání ÚV ČVTS geodézie a kartografie za mimořádné úsilí o rozvoj činnosti ČVTS a technický pokrok v geodézii a kartografii (1971), stříbrná Falberova medaile ČVUT za významnou působnost spojenou s rozvojem ČVUT v Praze (1972) a pamětní medaile VUT Brno při příležitosti 125. výročí založení této školy (1974).

Prof. ing. Jaroslav Kovařík, CSc. náleží k našim předním vědeckým pracovníkům z kartografie a daná současnost tvoří jen dílčí etapu jeho tvůrčí práce, jejíž vyvrcholení lze předpokládat v následujícím období jeho činnosti. K tomu mu přejeme do dalších roků hodně zdraví a dalších vědeckých i pedagogických úspěchů.

J. Demek, V. Novák

50 let J. Svobody. Prom. geograf Jindřich Svoboda, starší redaktor n. p. Kartografie, se dožívá 31. 12. 1977 věku 50 let. Je absolventem pražské přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Za více než 20letého působení v kartografické výrobě redigoval především kartografická díla z území Československa. Z významnějších jmenujeme Atlas ČSSR (1969), veškeré školní zeměpisné atlasy ČSSR, z nových edicí pak školní nástěnné a příruční mapy ČSSR a tzv. vlastivědné mapy okresů 1:100 000. Z map a atlasů, které redigoval, je patrný smysl pro estetiku [je vyučeným typografem]. Jím redigovaný Školní zeměpisný atlas ČSSR byl oceněn v roce 1960 v soutěži o nejhezčí knihu roku.

A. Götz

Slavomír Juránek 50letý. Odborný asistent oddělení zeměpisu katedry OV-Z pedagogické fakulty v Brně se narodil 15. listopadu 1927 ve Cvrčovicích, okres Břeclav. Je absolventem přírodovědecké fakulty UJEP Brno, aprobace Bi-Z-Tv. Působil jako učitel na více školách v jihomoravském kraji. Pro svůj soustavný zájem o vědeckou práci v geografii a metodice zeměpisu byl přijat od roku 1962 jako odborný asistent na PeF Brno. Svě odborné znalosti si prohloubil tříletým studiem na Geografickém ústavu ČSAV Brno. Odborně je znám jako specializovaný pracovník v geografii zemědělství. Je účastníkem státního plánu SPZV a nejvýznamnějšími pracemi jsou Rajonizace zemědělské výroby v ČSR (spoluřešitel) a Typologie rostlinné výroby na jižní Moravě. Z geografického výzkumu životního prostředí se zúčastnil řešení současného stavu a prognózy vývoje zemědělské výroby v chráněné krajinné oblasti Moravský kras.

M. Macka

4. česko-francouzské sympozium. Ve dnech 11.—17. 5. 1976 se konalo 4. česko-francouzské sympozium, které navazovalo na předchozí sympozia, konaná ve Francii a v ČSSR. Tohoto sympozia se zúčastnili fyzičtí geografové, a to geomorfologové prof. dr. André Rondeau z Paříže a prof. dr. Pierre Gabert z Marseille, dále biogeografové dr. François Morand z Paříže, prof. dr. Gérard Houzard z Caen a prof. dr. Georges Bertrand z Toulouse, zabývající se otázkou geosystémů. Dne 11. 5. 1976 byly v Geografickém ústavu ČSAV v Brně předneseny francouzsky referáty, rozdělené do dvou sekcí: geomorfologické (dopoledne) a biogeografické (odpoledne). A. Rondeau se zabýval problémy kartografie v krystalických oblastech. Jeho příspěvek se týkal otázek vztahu geologické stavby krystalika k povrchovým formám reliéfu. A. Gabert se zabýval otázkou geomorfologické kartografie velehor ve vztahu ke klimatu a vegetační stupňovitosti. Přinesl řadu

zajímavých a podnětných návrhů na metody geomorfologického mapování velehor z komplexního hlediska. Velmi zajímavý byl příspěvek G. Bertranda o teoretické koncepci geosystémů ve Francii s konkrétními příklady v mapové tvorbě. Francouzské pojetí je velmi blízké sovětskému. F. Morand na příkladě mapování lesa v Saint-Gobain (Aisne, Francie) ukázal metody vegetační kartografie velkých drůbežek. Toto pojetí je velmi blízké československé typologické škole, založené prof. ing. dr. Al. Zlatníkem, DrSc. G. Houzard ve svém ekologicky zaměřeném příspěvku se zabýval vztahem mezi vegetací a půdou na křemitých půdách v Normandii. Referáty českých (B. Balatka, T. Czudek, M. Hrádek, A. Ivan, J. Sládek) i slovenských (J. Mrdoš) geomorfologů seznámily francouzské hosty s kartografickou problematikou tohoto oboru. Rovněž i biogeografové (A. Buček, J. Raušer, J. Vašátko) se zabývali otázkami biogeografického mapování ČSSR a aspekty ochrany přírody a tvorby životního prostředí.

Exkurze pořádané ze Vsetína do flyšových a Vnitřních Západních Karpat (Beskydy, Javorníky, Strážovská hornatina, Malá Fatra) seznámily francouzské hosty s fyzicko-geografickými i socioekonomickými otázkami tohoto území.

Referáty s přílohami budou zveřejněny ve sborníku „Studia geographica“ a tím přístupné všem, kteří se zajímají o geomorfologické problémy Francie a ČSSR.

J. Raušer

Zpráva o konferenci „Mizející flóra a vegetace“. Konference probíhá ve dnech 4. a 5. prosince 1976 v Praze a řešila otázky probíhajících změn v naší květeně. Ukázalo se, že řešená problematika vzbudila velký ohlas a dosáhla takového rozsahu, že jednání bylo označeno téměř šedesát referátů a konference se zúčastnilo více než 240 pracovníků z ČSR i ze SSR, a to z nejrůznějších ústavů ČSAV, vysokých škol, výzkumných ústavů (především lesnických), orgánů ochrany přírody i amatérských spolupracovníků. V přehledu uvedu jen nejdůležitější závěry jednotlivých přednáškových skupin.

V první skupině byly předneseny referáty o vyhynulých, ohrožených a velmi vzácných druzích v ČSSR a byly vymezeny zásady pro výběr chráněných druhů. Měly by respektovat především florogenetické a fytoгенетické charakteristiky druhu. Je bezpodmínečně nutno intenzivně shromažďovat poznatky o rozšíření druhů, o jejich ekologické amplitudě, dynamice, způsobu šíření, schopnosti adaptace apod. Byla zdůrazněna důležitost a naléhavost ochrany genofondu pro zachování druhů.

Druhý přednáškový okruh obsahoval referáty týkající se problematiky ochrany dřevin. I když je střední Evropa na počet dřevinných druhů velmi chudá, nebyla u nás dosud věnována dostatečná pozornost např. jalovci, dřínu, klokoči aj. Je třeba zachovat v co největší míře autochtonní složení lesních porostů, neboť ty projevují daleko větší odolnost vůči nepříznivým vlivům než porosty umělé. Vzhledem k tomu, že lesnictví je vlastně oborem výrobním, stojí před těžkými úkoly zachování přirozených společenstev a tím i genofondu. Zajímavé byly rovněž příspěvky pojednávající o příčinách úbytku a ohrožení některých dřevin (vrb, jilmů, topolu černého, borovice blatky a jedle).

Iřeti, čtvrtý a pátý přednáškový okruh obsáhl referáty pojednávající o ústupu a vymírání nejrůznějších druhů, a to od chráněných vyšších rostlin přes houby, lišejníky, mechy až po plevele a druhy, zejména průvodce polí. Mnohé dřívě zcela běžné plevelné druhy se dnes totiž staly vzácnější než některé druhy chráněné. Rovněž bylo upozorněno na nebezpečí úbytku mnohých rostlin léčivých, které pokud to bude možné, budou muset být pěstovány v kulturách. Spotřeba léčivých drog totiž neustále vzrůstá a mnohé léčivé druhy jsou již více než ohrožené. Úbytek druhů byl dokumentován na příkladech některých území, např. Žďárských vrchů, severozápadních Čech a Moravského krasu. Bylo upozorněno na příčiny působící úbytek druhů. Z nejdůležitějších vybírám: změny v krajině (např. vodní stavby, meliorace, výstavba továrních objektů aj.), změny v druhové skladbě porostů (smrkové kultury), neukázněnost turistů, alpinkářů, akvaristů a v případech mizení plevelů jsou to změny kultur, herbicidy, čištění osiva, nadměrné hnojení apod.

V pátém a šestém přednáškovém okruhu byly uvedeny příklady ohrožení společenstev lesních, lučních, slanomilných i synantropních a zdůrazněna nutnost jejich ochrany. Mnohé totiž zatím nejsou zahrnuty v síti chráněných území. Velmi ohrožena jsou zejména luční společenstva, která mizí jednak rozoráním luk (přeměna v ornou půdu) a dále tím, že louky nejsou pravidelně koseny. Louky pak postupně zarůstají dřevinami a expansivními bylinami. K zachování přirozených biotopů bylo doporučeno, aby v každé CHKO bylo vymezeno druhově nejbohatší území a vyhlášena jeho nejpřísnější ochrana. Jak bylo uvedeno, počet návštěvníků v chráněných územích v posledních letech nesmírně roste (v Krkonoších v letošním roce již 8 miliónů proti 2 mil. roku 1963)

a tím vzniká nebezpečí ruderalizace přirozených biotopů právě v chráněných územích. V sedmé skupině byly dále předneseny referáty o různých typech znečištění a změnách biotopů vlivem průmyslové činnosti. Eutrofizace vod, známý problém skládek a výsypek, stoupající koncentrace exhalací v ovzduší (i na vrcholcích Tater již bylo zaznamenáno znečištění ovzduší), problém hromadění těžkých kovů v rostlinách a někdy až živelná výstavba rekreačních objektů atd.

Osmý závěrečný okruh přednášek byl nejobsáhlejší a zahrnoval referáty regionálních charakteru, konstatující nutnost dokumentace dosavadní flóry, studium její produkce a uvedl názory na její ekonomické hodnocení. Dále byl uveden přehled klimatických změn v posledních stoletích, které nepochybně měly rovněž vliv na mizení některých druhů. Byla zdůrazněna nutnost doplnění dosavadní sítě chráněných území, která zřejmě nebyla v minulých letech (jak bylo ukázáno na příkladu jižních Čech) vyčerpávajícím způsobem podchycena. Podrobně byly uvedeny změny biotopu na příkladu Hrabanovské černavy u Lysé n. L., kde dochází v posledních letech k náhlému vysychání a tím i k nápadnému úbytku druhů. Z dalších referátů vyplynulo, že daleko účinnější je ochrana biotopů ve velkých chráněných územích, neboť malé plochy jsou snadno ovlivnitelné změnami okolních biotopů. Chráněná území je proto třeba vždy vyhlašovat s nárokem na ochranné pásmo, neboť jak bylo uvedeno v dalších referátech, jen málo která biocenóza je schopna vlastní autoregulace. Zpravidla je třeba zajistit drobné úpravy a zásahy ve smyslu uchování přirozeného biotopu. Průběh různých typů přirozené sukcese byl demonstrován na příkladu odlesněné plochy v Krkonoších a na opuštěných polích Českého krasu. Dále bylo konstatováno, že je a bude stále více úkolem botanických zahrad a arboret pečovat o záchranu genofondu. K možnostem kultivace ohrožených léčivých rostlin se ještě vrátil jeden z posledních referátů, který konstatoval, že ne všechny léčivé rostliny lze pěstovat uměle, a proto bude nezbytné zajistit přirozené biotypy těch druhů, které nejsou schopny kultivace.

Závěrečné referáty shrnuly otázky územního plánování a otázky právní ochrany biotopů. Zákon o územním plánování, jehož platnost skončila 30. září 1976, byl nahrazen zákonem stavebním, který je v platnosti od 1. října 1976. Nový územní průmět sestavený na základě nového zákona by měl nejen konstatovat, ale hlavně usměrňovat a limitovat využívání území, jakož i kategorizovat krajinu z hlediska ekologické prognózy, krajinně-ekologických podmínek fytogeografických okresů, což ovšem zatím chybí. Co se týče otázek právních, ukazují se dosavadní opatření málo účinná.

V závěru bylo konstatováno, že asi 40 procent druhů vyšších rostlin z naší květeny mizí, je vážně ohroženo a nebo již vymizelo. Hlavní úkoly, které vyplynuly z jednání konference, byly shrnuty takto: Věnovat zvýšenou pozornost ochraně genofondu a jednotlivým ohroženým druhům, které bude třeba mapově podchytit, a to jak jejich známé bývalé rozšíření, tak i současné. Do budoucna rozhodně nebude stačit chránit jen samotné druhy, ale bude nutné chránit celé jejich cenózy. Doporučuje se sestavit červenou knihu ohrožených a vzácných druhů, které nebudou smět být sbírány, a to ani profesionálními botaniky. Bude třeba novelizovat zákon o ochraně rostlin a ochraně genofondu. Bude nutno provést kategorizaci rostlinných společenstev z hlediska jejich ohrožení a naléhavosti jejich ochrany. Bude třeba věnovat zvýšenou pozornost ochraně soliterních stromů, vedle lip a dubů chránit i jiné druhy. Vytvořit předpoklady pro podporu pěstování ohrožených plodin, léčivých rostlin, poně. vytvořit účelová hospodářství s lenčí mechanizací, kde by byl předpoklad zachování přirozených biotypů. Rovněž bylo doporučeno provést rajonizaci botanických zahrad pro zachování genofondu. Zásadně odmítnout požadavky na odvodňování pramenných oblastí. Dosáhnout finanční podpory pro výzkum ohrožených lokalit. Provést kategorizaci území ČSSR z hlediska ekologického. Rozvíjet dále spolupráci ústavů ČSAV s orgány ochrany přírody. Rozvíjet znalosti o hlavních indikátorech stupně poškození krajiny.

Ukázalo se, že setkání pracovníků různých přírodovědných profesí je velmi užitečné; bylo rozhodnuto referáty i závažné diskusní příspěvky publikovat ve zvláštním sborníku.

L. Vaněčková

Symposium Interpretace leteckých snímků a doplňování map. Ve dnech 28.—30. září 1976 uspořádala firma VEB Carl Zeiss Jena ve spolupráci s laboratoří fotogrammetrie katedry mapování a kartografie Stavební fakulty ČVUT v Praze symposium o interpretaci leteckých snímků a doplňování map.

V dopoledních hodinách se konaly přednášky, připravené pracovníky firmy Carl Zeiss Jena, a některých výzkumných pracovišť NDR. Přednášky přeložil do češtiny vedoucí laboratoře fotogrammetrie doc. ing. J. Šmidrkal, CSC., který zároveň symposium řídil. České texty přednášek byly rozmnoženy a dány účastníkům symposia k dispozici.

Z celkového počtu deseti přednášek bylo pět věnováno fotointerpretačním přístrojům, vyráběným firmou Carl Zeiss Jena, a pět využití snímků. Z přístrojů pro interpretaci bylo pět věnováno fotointerpretačním přístrojům, vyráběným firmou Carl Zeiss Jena, a pět využití snímků. Z přístrojů pro fotointerpretaci bylo referováno o nových přístrojích Topoflex a Densitron, o interpretoskopu a o soustavě interpretačních přístrojů firmy Zeiss a jejím vývoji. Mimo plán byly připojeny informace o multispektrálních systémech, používaných na sovětských družicích v rámci programu Interkosmos. Z možností využití snímků byla věnována pozornost zjišťování koncepce rekreačních ploch, určování poškození lesů exhalacemi, stanovování výšky porostů a oceňování sadů. Mimo plánované přednášky promluvil ještě ing. O. Jeřábek, CSc., o kartografickém využití družicových snímků.

Odpoledne po přednáškách byly každý den předváděny přístroje, které byly pro symposium zapůjčeny firmou Zeiss nebo které jsou v majetku ČVUT. Největší pozornost vzbudily nové přístroje, které dosud existují pouze v prototypu: Topoflex a Densitron. Topoflex je nové zařízení pro stereoskopické vyhodnocování snímků; hodí se zvláště pro doplňování a vedení map. Densitron je elektronický přístroj, který spojitě proměnlivý tón černobílého obrazu, snímaného televizní kamerou, nahradí v určitých mezích hustoty tónu tónem jednotné intenzity, případně barvou. Místo původního snímku tak vznikne obraz barevných vrstev. Densitronu lze rovněž používat k elektronickému měření ploch.

Protože symposia se zúčastnilo kolem padesáti osob, zastupujících různé vědecké obory, tkví jeho přínos nejen v seznámení s novou technikou a způsoby využití snímků, nýbrž i v tom, že poskytlo půdu pro navázání kontaktů s lidmi, kteří se v rámci svých speciálních disciplín fotointerpretací zabývají.

R. Čapek

Seminář komplexní problematiky sídel a jejich životního prostředí. Seminář uspořádala katedra geografie ve dnech 9. a 10. prosince 1976 v Klubu školství a vědy Bedřicha Václavka v Brně k uctění nedožitého 75. narozenin zakladatele brněnské sídelní geografie prof. Říkovského (nar. 26. 12. 1901 v Přerově, umučen 15. 10. 1942 v Mauthausenu). Katedra tak navázala na dvě předchozí obdobné akce, o nichž je referováno v našem časopise — sv. 78, 1973, str. 124—126; sv. 80, 1975, str. 312—313.

Seminář se uskutečnil za značného zájmu pracovníků nejrůznějších institucí. Jeho jednání se zúčastnilo 61 odborníků; zastupovali pořadající katedru geografie, ústřední výbor ČSSZ, který byl spolupředatelem akce, dále geografické katedry přírodovědeckých fakult v Praze, Bratislavě a Olomouci, pedagogických fakult v Praze, Brně, Olomouci, Plzni, Ostravě, Ústí nad Labem, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Banské Bystrici, Nitře a Trnavě. Z pracovišť Československé akademie věd se podílel početně Geografický ústav ČSAV v Brně, dále Geologický ústav ČSAV a Ústav fyziky atmosféry ČSAV; z pracovišť majících úzké spojení s praxí „Terplan“ v Praze, „Urbion“ v Bratislavě, „Výzkumný ústav výstavby a architektury“ (pobočka v Brně), „Výzkumný ústav rozvoje oblastí a měst“ v Ostravě, „Hydrometeorologický ústav“ (pobočky v Brně a v Ostravě), „Odborné středisko ochrany a čistoty ovzduší“ v Praze.

Seminář zahájil univ. prof. dr. Miloš Nosek, DrSc., vedoucí katedry geografie. Připomněl, že katedra se konferencemi tohoto druhu snaží vytvořit určitou tradici. Při těchto konferencích se volí spojení mezi tematikou, danou vzpomínáním výročí a jejím sklobením s aktuálními náměty a otázkami a přispět tak i k řešení problematiky, kterou vyvolává praktický život a k níž má co říci právě geografie a její obory. Tento seminář byl věnován aktuálním problémům životního prostředí; právě geografie může podstatnou měrou přispět k jeho zlepšení.

Po kulturní vložce ocenil život a dílo prof. Říkovského doc. dr. M. Macka, CSc., zástupce ředitele Geografického ústavu ČSAV. Poukázal především na prvky, které byly v Říkovského díle z hlediska budoucího vývoje progresivní a průkopnické.

V průběhu vlastního jednání bylo předneseno celkem 22 referátů. Jejich první část se zaměřila především na teoretickou problematiku, všimající si celkových otázek spojených s řešením životního prostředí. Převládala pochopitelně sídelně geografická tematika ve spojení se současnými problémy. Sem patří referáty: M. Blažek: Současné úkoly sídelní geografie, S. Vágnér: Hlavní zásady vytváření a přetváření územně plánovací struktury aglomerací měst v socialistických zemích, K. Ivanička: Urbanistické systémové modely, J. Bína: Sídelní struktura pod vlivem urbanizačního procesu. Referát M. V. Drápely měl jako jediný kartografickou tematiku: Znárodnování a generalizace sídel na mapách. Vlivem průmyslových sídel na krajinu a prostředí se zabýval

M. Střída, který svůj výklad doložil především množstvím kartografického doprovodného materiálu. Další část příspěvků již byla věnována speciální a regionálně zaměřené tematice.

Tři referáty se zabývaly problematikou ovzduší měst. J. Tomlain: Struktura teploty a větru v okolí Bratislavy, F. Rein: Tepelný ostrov města; příklady uváděl na pražských podmínkách. Konečně I. Dudová: Optimálnost řízení systému ochrany ovzduší města Ostravy. Přírodními podmínkami severovýchodní části Plzeňské kotliny a jejich vlivem na tvorbu a vývoj přírodního prostředí města Plzně se obíral J. Pech. Historicko-geografickou tematiku měl dodaný, avšak nepřednesený referát O. Pokorného. K historickému vývoji našeho osídlení a jeho vlivu na koncepci budování sídelní struktury v Českých zemích; je zaměřen především na vývoj od období průmyslové revoluce. Tematikou tohoto oboru se zabýval i D. Trávníček, ve svém příspěvku K vývoji osídlení a vzniku cest na jižní Moravě, v němž poukázal na fakt, že v průběhu historie zůstal v této oblasti zhruba zachován základní charakter krajiny i směr cest. Do této skupiny patřil i referát M. Drápala K vývoji obce Zastávky jako hornického sídla v letech 1876—1976.

Sídelně geografickou problematiku řešil výklad Z. Tarabové Funkční klasifikace sídel okresu Znojmo, A. Andrleho Soustava informací o československých sídlech a některé poznatky z rozboru demografické a bytové situace sídel. G. Olas se věnoval funkcionální klasifikaci sídel na příkladě horního Požitaví, V. Toušek obytnému prostředí a kvalitě bytového fondu, S. Mirvald se zabýval změnami v životním prostředí města Chebu pro roce 1960, V. Baran problematikou formování sídelní struktury Zvolenské kotliny a jejího okolí, společný referát J. Silvána a A. Mrázika pak aktuální problematikou územního uspořádání průmyslové základny ve vztahu k osídlení.

Vzáh k problémům dopravně geografickým mělo zpracování S. Řeháka, Střediska a místní střediska v Jihomoravském kraji v souvislosti s hromadnou osobní dopravou, a M. Viturky, Příspěvek k hodnocení vztahu sídelní struktury a silniční dopravy v ČSR, k tematice geografie služeb referát J. Fichtnerové Střediska služeb a jejich zázemí v okrese Hodonín a Uherské Hradiště.

K většině příspěvků se rozvinula bohatá diskuse, jež přispěla k dalšímu rozšíření poznatků z jednotlivých referátů, jakož i k vyjasnění rozdílných stanovisek. Bylo také konstatováno, že jednání semináře obohatilo teoretické i praktické poznatky, na jejichž základě lze usilovat o zlepšování životního prostředí. Přítomnými zástupci praxe byla potvrzena důležitost práce geografů v této problematice.

Většina příspěvků z tohoto jednání vyjde tiskem ve „Folia facultatis scientiarum naturalium universitatis Purkynianae Brunensis“. Tak se bude moci s touto tematikou seznámit i další okruh odborníků a zájemců.

D. Trávníček

Konference o demografii a urbanizaci ve východní Evropě. Ve dnech 5.—9. února 1976 konala se v Los Angeles konference o demografii a urbanizaci ve východní Evropě, pořádaná Geografickým ústavem kalifornské univerzity (UCLA). Na konferenci bylo předneseno více než 20 příspěvků se značně různorodým zaměřením. Ve dvou úvodních příspěvcích se pokusil H. L. Kostanick a L. Kosinski o souhrnnou charakteristiku populačních trendů ve východoevropských zemích (Albánie, Bulharsko, Jugoslávie, Řecko a Turecko — Kostanick; Československo, NDR, Maďarsko a Polsko — Kosinski).

Ostatní příspěvky by bylo možno rozdělit do několika skupin. Nejvíce byla zastoupena tematika migrací, pojata jednak obecněji, byť na příkladu konkrétního materiálu (Některé pravidelnosti v demografických a geodemografických procesech — K. Kühn, Z. Pavlík), jednak se týkala větších nebo menších oblastí s různě široce vymezenou problematikou (Regionální rozdíly v zahraniční migraci Jugoslávie — I. Baučič; Struktura obyvatelstva a s ní souvisící migrace v Rumunsku — M. Candea; migrace z venkova do měst v Bulharsku — N. Todorov; migrace na dalmatském pobřeží — T. Poulsen; význam příbuznosti při migracích do Bělehradu — E. Hammell; venkovská migrace do Bělehradu — A. Simiči, venkovská migrace na ostrově Kréta — M. Brumbaugh). Diskuse k těmto otázkám byla sice rozsáhlá, nevedla však k žádným závěrům. Až příliš se zde projevoval těžko překonatelný a v mnoha případech neznáznačený rozdíl mezi popisem a analýzou empirického materiálu na jedné straně a pokusem o zobecnění některých pravidelností na straně druhé.

Poměrně značnou pozornost vzbudila také problematika vývoje některých měst, pojatá často velmi komplexně. Na příkladu Athén byla dokumentována chaotičnost kapitalistické výstavby (Velké Athény: jev a důsledky hyperurbanizace — E. Vla-

chos). Také ostatní příspěvky v této skupině byly zajímavé; v některých z nich převládá historickogeografický přístup (Městský rozvoj Prahy v 19. století — F. Carter; Republika Dubrovnik: příspěvek k demografickému studiu — I. Banec; porovnání změn v plánovaných a neplánovaných sektorech Ankarý — J. Clark). Poslední z uvedených příspěvků přímo navazoval na další skupinu, ve které se několik autorů věnovalo pokusům o plánování výstavby měst i úspěchům těchto pokusů v socialistických zemích. (Úloha populačního vývoje při plánování v Polsku — K. Dziewonski; úloha regionálního plánování a plánování měst v Československu, NDR a Maďarsku — G. Demko, R. Fuchs; vliv regionálního plánování na demografické změny v Jugoslávii a Bulharsku — R. Hatchett, G. Hoffman.)

Poněkud samostatně a odtrženě byly na konferenci zařazeny příspěvky, které nesporně patří do komplexně pojaté problematiky obyvatelstva a jeho změn, avšak měly by být doplněny o studie, kde se tato vazba na změny v populačním vývoji, ve struktuře osídlení a v migracích konkrétněji prokáže. Jde o příspěvky věnované problematice rodin a změnám v sociální struktuře. (Důsledky změn v rodinách ve východní Evropě — J. Mogeý; vývoj jedné rodiny v Srbsku — I. Sanders; demografické a sociální změny v Presac — J. Halpern.) Konference nesporně přispěla k výměně názorů a informací o různých přístupech ke studiu uvedených procesů a z tohoto hlediska je jí možno považovat za úspěšnou. Podstatná část příspěvků bude publikována v samostatném sborníku.

Z. Pavlík

Mapy ve službách zemědělství. Mezinárodní konference a výstava v Budapešti ve dnech 27.—29. října 1976. Pravidelně od roku 1962 pořádá maďarská kartografická služba jednou za rok konferenci a výstavu s různými kartografickými tématy. Tentokrát byla předmětem jednání zemědělská kartografie. Konference se zúčastnilo, kromě početných maďarských účastníků, ještě 32 cizinců z 9 států (SSSR, ČSSR, NDR, Polsko, Francie, Itálie, Norsko, Rakousko, Kanada). Řada dalších, kteří se neúčastnili, poslala své příspěvky nebo exponáty na výstavu. Konference se účastnil též vicepresident Mezinárodní kartografické asociace, sovětský agrokartograf M. I. Nikišov, a známý iniciátor francouzských i mezinárodních map vegetace, prof. H. Gausson z Toulouse. Celkově však oblast zájmů a témata přednesených referátů představovala širokou paletu oborů od pedologie, botaniky, zemědělství, kartografie až po evidenci půdy, bonitaci, problémy databank a komputerové mapování. Do určité míry tato širší zájmů znemožňovala vzájemné porozumění účastníků konference. Většina referátů byla přednesena v angličtině a jen část v ruštině a francouzštině. Jednání řídil nestor maďarské kartografie, prof. S. Radó, jehož osobnost skýtá záruku úrovně takového jednání.

Maďarské referáty byly věnovány původnímu mapování a problému druhotného zalesňování zavlažovaných půd (Szabolcs, Várallyay), o komplexním zemědělském mapování v SSSR referoval M. I. Nikišov a v podobném smyslu byl i referát o zemědělském atlasu Polska (Dąbrowski). Zajímavé, vzhledem k zcela novému zavádění katastru, bylo vystoupení norských delegátů s přednáškami o půdním registru (land register), o získávání údajů z leteckých snímků, provádění bonitace a stanovení půdy využitelné pro zemědělství (reclaimable land), převádění údajů evidence do tabulky a o provádění vegetačního mapování při registru (Einevoll, Larssen). O československém systému půdního katastru mluvil ing. Kuba (ČUGK). Dalším okruhem zájmu byla pomoc vegetačních map pro zemědělství: kromě jednoho norského se jím zabývaly ještě 2 referáty francouzské. V jednom hovořil H. Gausson o problémech stanovení legendy pro mapy vegetace. v druhém (Dulieu, Gaston) se srovnával dvacetiletý vývoj vegetace v africkém Čadu s podtržením významu pro plánování zemědělství. Dalším středem pozornosti byla pomoc geografů potřebám zemědělství: jí byl věnován referát o mapování stružkové eroze a ovragů v SSSR (Raspoločenskij) a referát o geografickém mapování zemědělské krajiny (Götz). Na ně navazovaly přednášky s tématem zemědělských map v územním plánování: projekt využití horských oblastí Itálie (Manun) a územní plánování v oblastech intenzivní kultivace ve Francii (Hardy); též o klasifikačním systému rajonizace a bonitace kultivované půdy). Zájem vzbudily přednášky s tématy o použití matematických metod, komputerů a databank v agrokartografii: dva referáty byly věnovány těmto problémům plně a řada dalších referátů se dotkla otázek okrajově. Rey (Francie) mluvil o funkční klasifikaci území při použití automatické kartografie v územním plánování (kombinace prvků s určením koeficientů) a Langtvet (Kanada) měl přednášku na téma: „Databanka a komputerové mapování jako integrovaný přístup k zemědělskému systému“. Tento kanadský profesor zpra-

coval a vytiskl (sám za několik hodin) jen pro příležitost budapeštské konference komputrový zemědělský atlas jihozápadního Norska.

Výstava se konala v zemědělském muzeu a byla stísněna do prostorů dvou sálů. Výběr exponátů byl zaměřen pro maďarské návštěvniky — laiky, takže např. ze široké palety zaslaných čs. exponátů byly vystaveny jen barevně nejefektivnější. Přesto podala dobrý průřez světovou produkcí zemědělských map, které reprezentovaly 45 států. Vystavené mapy ukazovaly tyto hlavní rysy současné agrokartografie:

1. Mezinárodní spolupráce při zpracování listových map s jednotnou legendou (Pedologická mapa světa 1:5 mil., Vegetační mapa světa — 1:5 mil., Mapa využití půdy Evropy 1:2,5 mil., Agostiniho světový atlas zemědělství),
2. Přírodní podmínky pro zemědělství (hlavně půdní mapy, ale i mapy agroklimatické, hydrologické, mapy eroze atd.) a klasifikace těchto podmínek (bonitace, typologie, regionalizace),
3. Mapy využití půdy, sociálních a technických podmínek zemědělství,
4. Mapy prognózy a optimálního rozmístění zemědělské výroby, zpravidla v souvislosti s územním plánováním v širším slova smyslu.

Pozornost byla věnována i racionálnímu využití zemědělsky méně produktivních oblastí (atlas chudé Francie „France pauvre“, soubor map pro horské oblasti Itálie) a automatickému komputrovému zpracování map (expozice Francie, NDR, Kanada). Raritou byla mapa využití půdy severovýchodní Číny 1:600 000 podle snímků americké družice Landsat 1.

Celkově shrnuto, byla konference i výstava užitečným seznámením s pokrokem v agrokartografii. Nové poznatky přinesla konference účastníkům v automatizaci, ve využití počítačů, v klasifikaci jevů pro kartografickou interpretaci (také v souvislosti s automatizací) a v nutnosti interdisciplinární spolupráce; zdá se, že právě na hranicích vědních disciplín lze čekat nejvíce nových poznatků.

A. Götz

Seminář lékařské geografie. V Domě vědeckých pracovníků ČSAV v Praze-Bubenci se konal 28. října 1976 seminář o lékařské geografii za účasti 40 odborníků z řad lékařů, biologů, geografů a kartografů. Pořadatelem byla Komise pro komplexní výzkum RZ při ČSAV a její sekce: lékařská a geologicko-geograficko-hornická. Dopolednímu jednání předsedal akademik Bohumír Rosický.

V úvodním příspěvku O. Kratochvíla (dopisující člen Komise LG IGU) byl podán přehled o vývoji lékařské geografie v ČSSR, o jejím členění, úkolech a návaznosti na práci IGU. C. Votruba (Geografický ústav ČSAV) pojednal o Komisi lékařské geografie IGU, která vyvíjí činnost již 27 let. Pěstuje se v řadě evropských i mimoevropských zemích. V Maďarsku vychází od roku 1971 mezinárodní bulletin *Medical Geography*, orgán komise IGU. Významným pracovištěm pro lékařskou geografii jsou i rozvojové země. Československo jako země geograficky pestrá s řadou výrazných krajinných jednotek, s intenzivními urbanizačními a industrializačními procesy, země měnící se průmyslovou i zemědělskou exploatací a výstavbou sídlišť, je dobrým polem pro interdisciplinární spolupráci lékařů, biologů, geografů a kartografů při výzkumu zdraví a šíření nemocí a pro studium jejich vazeb na měnící se geografické prostředí a jeho složky. A. Krajčír (Geografický ústav SAV) předložil symposiu mapy znázorňující územní rozšíření klíšťové encefalitidy, arteriosklerózy, infarktu myokardu, zápalu plic a asthmatu na území Slovenska.

Akademik B. Rosický ve svém obsáhlém referátu, který doplnil četnými diapozitivy, se zabýval ohnisky přírodních nákaz na území ČSSR i rozvojových zemí. Vymezil sedm typu krajiny z hlediska ohniskové nemoci. Zdůraznil, že všechna přírodní ohnisková nákaz jsou pod přímým vlivem lidské společnosti a přizpůsobují se jejímu současnému stavu. Uvedl příklady výskytu encefalitidy, problém klíštěte rodu *Argas*, parazita šířeného holubou, který přenáší na člověka tři druhy virů. Dále hovořil o tromboflebitidě, kterou přenáší kosové.

Problematikou z hlediska lékařských věd se zabýval V. Šerý (katedra nemocí tropů ILF, Praha). Hovořil o vztahu geografie k ekologii člověka, o pojmu geomedicina ap. Dále ukázal na uplatnění geografických aspektů při epidemiologickém výzkumu v Alžírsku a na jejich význam v podmínkách této země.

Člen korespondent ČSAV K. Raška (Ústav krajinné ekologie ČSAV), zdůrazňoval interdisciplinárnost, která vyžaduje spolupráci, přičemž však nelze překračovat hranice odbornosti. Sledování vlivu geografických faktorů na zdraví člověka je velmi důležité, ba nezbytné. Nadnesl i problém terminologický, zda by nebylo vhodnější používat termín „geografie v lékařství“ místo lékařská geografie. Analogicky je tomu např. i u tropické medicíny, kde se dnes už běžně u nás užívá název „medicina v tropech“.

Členka korespondentka ČSAV H. Rašková konstatovala, že některá léčiva mají neblahé účinky jen na určité populace v některých oblastech, kdežto na jiné nikoliv. J. Mojdl (Geografický ústav ČSAV) zdůraznil nutnost spolupráce geografů a kartografů v oblasti lékařské geografie. Aby se pochopila závislost na geofaktorech, je třeba výrazných kartografických znázornění. Třebaže činnost komise LG trvá již 27 let, je v celkové problematice ještě mnoho nejasností. Je třeba více spolupráce mezi geografy, kartografy a lékaři a ujasnit si, v čem si mohou být navzájem užiteční. Zejména kartografie má dosti metod, které mohou být lékařům při vyjádření lékařskogeografických výsledků velmi prospěšné. J. Mirovský (FVL UK) uvedl, že geografie má velký význam pro medicínu, ale nikoliv pro všechny nemoci. M. Daniel (Parazitologický ústav ČSAV) připomněl nedávné symposium v Novosibirsku, kde se prokázalo, jak velký význam mají ptáci migrace na šíření chorob.

K. Černý (katedra nemocí tropů ILF, Praha) pojednal o geografických aspektech onemocnění z poruch výživy v Africe, které jsou stále jednou z hlavních příčin nemoci a úmrtnosti tamního obyvatelstva, zejména malých dětí a žen. Energeticko-proteinová karence se vyskytuje snad ve všech afrických zemích na jih od Sahary, ale nejčastější je v sahelu, kde převládající formou je nutriční marasmus. Odhaduje se, že v současné době je postiženo nejméně 66 miliónů dětí v této oblasti. V subsaharské oblasti je velmi rozšířena avitaminóza A. Důvodem je nedostatek potravin živočišného původu, čerstvého ovoce a zeleniny, které jsou zdrojem beta-karoténu. Endemická struma je stále častá především v horských oblastech, kde nacházíme i endemický kretenismus.

J. Pešek (katedra nemocí tropů ILF) hovořil o ekologických změnách v rozvojových zemích. V Libyi, kde pracoval tři roky, je 2 000 lékařů na 2 milióny obyvatel a 11 moderně vybavených nemocnic. Podal zprávu o novém ohnisku moru, které se tam objevilo aktivizováno až z Jemenu nebo Mauretánie a dále hovořil o opatřeních, jež byla podniknuta k jeho eradikaci. I. Šejda (katedra epidemiologie ILF) nastínil zdravotnickou problematiku Karibské oblasti, kde se přenosné nemoci podílejí na celkové úmrtnosti 25–30 %.

O. Bálint (katedra chorob tropů ILF, Bratislava) pojednal o lidovém léčitelství v Zambii, jehož současný stav demonstroval na sérii barevných diapositivů na amatérském filmu. K téže problematice, ale z indického státu Kérala připravil referát F. Šita (farmaceutická fakulta UK, Hradec Králové).

O problémech kardiovaskulárních nemocí referoval Z. Fejfar (HPMP ILF). Konstatoval, že některé srdeční choroby přibývají s nadmořskou výškou. Rheumatická srdeční choroba je ale vzácná v Indii a ve středomořské oblasti. Hypertenze je zastoupena málo na jihoamerickém Altiplanu, a to i u Evropanů, kteří tam delší dobu pobývají. Jen v rovnávkovém pásu je rozšířena kardiální fibróza. V závěru svého referátu nastínil mechanismy náhlých úmrtí v různých geoprostředích.

Ke geografii zhoubných nádorů se soustředila značná pozornost semináře. Na toto téma bylo předneseno několik referátů. V. Šerý podal přehled o rozdílech v jejich prevalenci v různých oblastech světa. Upozornil na obtíže při interpretaci údajů a ovlivňujících faktorů. Zatímco jsou někdy stonásobně i vyšší geografické rozdíly v postižení jednotlivých orgánů, zdá se, že v celkové prevalenci rozdíly mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi nebudou asi významné. Výraznou geografickou charakteristiku má Burkittův lymfom, který je nejvíce rozšířen v Africe mezi 13° s. š. až 15° j. š. V Evropě se prakticky nevyskytuje, avšak častým onemocněním je mononukleóza. Rakovina plic, která se vyskytuje především u kuřáků cigaret, je až 30krát častější ve vyspělých zemích než v rozvojových, kde je vzácná s výjimkou velkoměst. Primární rakovina jater je vzácná v Evropě, ale častá v tropické Africe snad vlivem kancerogenních substancí obsažených v potravě nebo v lidových léčivech. Rozdíly v geografickém šíření zhoubných nádorů jsou výslednicí komplexního působení vlivů zevního prostředí, kancerogenních i kokancerogenních substancí, onkogenních virů, faktorů sociokulturních i genetických. I. Pleško (Ústav experimentální onkologie SAV) uvedl, že rozdíly nacházené při sledování výskytu onemocnění způsobených zhoubnými nádory v různých geografických oblastech, se alespoň v určité míře považují za důsledek faktorů a celkových podmínek života lidí působících v dané oblasti. Významný je také výzkum geografického rozložení nádorových onemocnění u dětí. Zajímavé jsou i výsledky z geochemického výzkumu civilizačních chorob, které na semináři přednesl J. Jílek (Ústav nerostných surovin v Kutné Hoře). Prokázalo se, že některé čtvrti Kutné Hory mají zvýšený výskyt rakovinného onemocnění. Jsou to právě ty, které v letech 1930–58 používaly vodu ze šachty Havírna, kde byla při výzkumech zjištěna zvýšená koncentrace stopových a zřejmě kancerogenních prvků, především arzenu.

V živé závěrečné diskusi byl mimo jiné zdůrazněn význam kartografického zná-

zornění jevů a nutnost vyhodnocování jednotlivých složek geografického prostředí a byl vznesen požadavek uspořádat příští seminář o lékařské geografii už v roce 1977.

Při této příležitosti vyzýváme širokou geografickou veřejnost, mající zájem o tuto problematiku, aby i ona zaujala k tomuto terminologickému problému své stanovisko a sdělila je formou diskusního příspěvku redakci Sborníku ČSSZ.

G. Votrubec, J. Mojdl

Geografické aspekty populačního problému. Časopis *Population Reports* vydávaný zdravotnickým střediskem washingtonské univerzity otiskl studii nadepsanou „Dvacet dimenzí populačního problému“, v níž je úzké malthusiánské hledisko rozšířeno poznáním, že výživa obyvatelstva ohrožuje nejen jeho rychlý růst, ale také nesprávně řízené hospodářství a užívání nevhodné technologie. Z těch 22 aspektů zde vybíráme jen ty geografické a začneme s vodou, která je vedle slunečního záření hlavní podmínkou všeho živého. Celkové množství vody na Zemi je neměnné, nedá se vyčerpát jako uhlí nebo ropa, ale ani rozmnožovat jako rostliny nebo zvířata. Produkce potravin vyžaduje enormní množství vody. K vytvoření zrní potřebného na jeden bochník chleba je potřebí 540 litrů vody, k vytvoření 1 kg masa ještě 200krát více. Zemědělství bude stále více záviset na umělém zavodňování, ale nejlepší k tomu vhodné polohy jsou už využívány. Ještě během let 60tých se zavlažovaná plocha zvětšovala o 3 % ročně, ale tento růst se zpomaluje.

Závažnější jsou rychle rostoucí potřeby průmyslu, jež se mnohde střetávají s potřebami zemědělství. Kromě toho odpadní vody průmyslové znehodnocují vodní zdroje více než odpady městské. Jsou známy potíže se zásobováním vodou v Novém Yorku a jiných velkých městech. Pětina městského obyvatelstva nemá zajištěno zásobování pitnou vodou, konstatovala Světová konference o vodě r. 1976 v Mar del Plata. Zemědělství v Thajsku potřebuje vybudovat přehradu na řece nad hlavním městem, jež má přes milión obyvatelů, jehož zásobování vodou však bude tou stavbou ohroženo. Ale také v řídké zalidněné okrese střední Floridy se musejí nově a nákladněji hloubit studny, protože výstavba ohromného zábavního parku způsobila pokles podzemní vody o 7 metrů. Potíže s vodou se cítí už i v rovníkové Africe. Z národního parku u jezera Nakuru mizí jež tak obdivovaní plameňáci, neboť jsou velmi citliví na čistotu vody a jezero je bez odtoku.

Postupující znečišťování vody je problémem závažnějším než její nedostatek, protože se vyskytuje mnohem častěji. Působí je především rychle vzrůstající průmyslový odpad ale také velké nahromadění obyvatelstva. Téměř 200 miliónů lidí v 71 zemích je postiženo těžce léčitelnou schizozomiázou pocházející z vody užívané k zavlažování polí a znečištěné obyvatelstvem. V Egyptě se tato nemoc stala epidemií, jež ochromuje již 45 % obyvatelstva. V Indii nemá čistou pitnou vodu většina vesnic, jichž podíl již přesahuje 90 %. V průmyslových oblastech je velmi mnoho ječ znečištěno průmyslovým odpadem, jenž přirozeně zasahuje i moře. Poměrně nejvíce je takto postiženo Středozemní moře. Stává se mořem mrtvým, protože nemá dostatečné spojení s oceánem. V poslední době se tam velmi zvětšilo znečišťování ropou, neboť pochází i z její přepravy. Zvláště škodlivé jsou odpady obsahující kadmium (Marseille) a rtuť; v japonské zátocě Minamata z toho onemocněly tisíce lidí zvláštní nemocí vedoucí k ochrnutí a debilitě.

Chemické znečišťování oceánů, jež ohrožuje především plankton tak důležitý pro život v mořích, se stále rozšiřuje také tím, že deštěm se po velkých oblastech roznáší škodlivé látky vznikající hlavně spalováním uhlí a ropy. Znečištění vzduchu způsobuje kalifornskému zemědělství škody za 25 miliónů dolarů ročně. Je dobře známo, že ovzduší velkoměst je kromě toho zamořováno karcinogeny z automobilového provozu.

Rychle rostoucí potřeba potravin vede k vážným poruchám biologické rovnováhy ekosystémů. Lesů ubývá jednak proto, aby se získala další zemědělská půda, která jinde ubývá rozšiřováním měst a zrychlováním dopravy. Méně je známo, že lesů ubývá také proto, že dříví je hlavním palivem pro celou třetinu lidstva a že ceny dřeva se zvyšují. V Andách a v oblasti Himaláje se tyto ceny v posledních málo letech trojnásobily. V některých městech západní Afriky vydává dělnická rodina až čtvrtinu příjmů za palivové dříví. V Pobřeží slonoviny se v l. 1956—66 lesní plocha zmenšila o 10 % a tím se snížila úrodnost i stabilita půdy. V Thajsku činí deforestace 5—7 % ročně, takže poruchy říčního režimu a eroze velmi ztěžují umělé zavodňování a někde i znemožňují. Letecké snímky ukazují, že na Filipínách pokračila deforestace mnohem více než se úředně přiznává. Netřeba dodávat, že odlesnění může vyvolat nepříznivé změny regionálního klimatu.

Proteinové zdroje lidské výživy jsou vážně ohrožovány dvojným způsobem: jednak moderním zdokonalením rybolovu, jednak zastaralým využíváním pastvin. Skotu, ovci

koz a velbloudů přibývá na světě rychleji než lidí, 2,9 % resp. 2,5 % průměrně ročně. Následkem nekontrolovaného a nadměrného vypásání se pastviny semiaridních oblastí pozvolna mění v poušť. Takový proces se pozoruje především v Africe, ale také v jihozápadní Asii a dokonce i na západě USA. Chudé pastviny Radžastánu se takto v l. 1951—61 zmenšily o 15 %, poušť Thar pohlcuje ročně 13 tis. ha zemědělské půdy. Na severním okraji Sahary za posledních 50 let postoupila poušť o 100 tis. ha, na jejím jižním okraji dokonce o 650 tis. ha. Bohatství ryb v mořích se už nemůže pokládat za nevyčerpatelný zdroj obživy. V l. 1950—70 se úlovek mořských ryb více než ztrojnásobil, ale do r. 1975 se zmenšil o 11 % ačkoliv rybářská činnost ještě vzrostla. Díky zdokonalené technice se totiž nyní uloví více ryb, než činí přirozený přírůstek. V nejstarší a velmi těžené oblasti severního Atlantiku poklesl výlov v l. 1968—75 o 13 %. Podobně i v Peru, jež nyní je na prvním místě ve světovém rybolovu. Ve Středozezemním moři slábne také vlivem chemického znečištění.

Potravinovou základnu některých chudých zemí ohrožuje v posledních letech i nadměrný příliv turistů z bohatých zemí. Na Kanárských ostrovech a v Gambii zabírají mnoho vzácné zemědělské půdy nové hotely pro turisty z NSR resp. Švédska. Už i v Nepálu se pociťují podobné ztráty, kde i lesy se ničí ve prospěch nákladných zařízení pro turisty, jichž odpady znečišťují horská údolí. Návaly turistů — 240 mil. návštěv ročně — ničí přírodní prostředí i v národních parcích USA, takže jejich správa uvažuje o tom, že je přechodně uzavře a autům zakáže vstup vůbec.

Z uvedených poznatků jsou jasně patrné neblahé důsledky kolonialismu a živelného kapitalistického hospodářství, jež sleduje jen bezprostřední zisk bez ohledu na zájmy celku a budoucích pokolení. Nápravu může přivodit jen socialistické zřízení.

Nakonec připojujeme překvapující poznatek o energetické efektivitě při výrobě potravin, který uveřejnil americký časopis „Science“ 1975. Na základě velmi podrobného výzkumu se zjistilo, že k výrobě 1 kcal. potravinové energie v procesu od farmáře až ke spotřebiteli se v USA spotřebuje 5—10 kcal paliva, kdežto při primitivním zemědělství se využitím 1 kcal paliva vyrobí 5—50 kcal energie potravinové. Britský časopis „Guardian“ nazval ten článek „a real horror study“.

Pramen:

L. R. BROWN, P. I. McGRATH, B. STOKES: Twenty two Dimensions of the Population Problem, Population Reports, 1976, 177—202.

J. Korčák

Z P R Á V Y Z Č S S Z

Změny ve vedení Československé společnosti zeměpisné. Ústřední výbor ČSSZ na svém zasedání 3. a 4. listopadu 1976 v Hluboké n. Vlt. zvolil novým předsedou RNDr. Jiřího Kousala, dlouholetého a zkušeného funkcionáře, který dosud zastával funkci úřadujícího místopředsedy. Do uvolněné funkce místopředsedy byl zvolen RNDr. František Nekovář, čestný člen ČSSZ a SGS. Za člena ÚV byla dále zvolena prof. Věra Kubíčková, vedoucí kabinetu zeměpisu KPÚ v Brně, dosavadní náhradník ÚV.

*Dr. Miloš Drápal,
vědecký tajemník*

Zpráva o činnosti Československé společnosti zeměpisné při ČSAV za rok 1976. Ústřední výbor Československé společnosti zeměpisné při ČSAV zaměřil činnost Společnosti v r. 1976 do 3 hlavních směrů:

a) na rozpracování závěrů XV. sjezdu KSČ do rámce geografických věd, a to jak do oblasti jejich ideologicko-teoretické náplně, tak i do oblasti praktických výsledků a jejich využití pro rozvoj socialistické společnosti;

1) na dosažení koncentrace a koordinace sil a prostředků při plnění hlavních úkolů geografického výzkumu na všech pracovištích a v práci všech orgánů a členů ČSSZ;

c) na uplatnění podílu zeměpisu jako vyučovacího předmětu ve výchovně vzdělá-

vacím procesu v rámci nové školské soustavy v takovém stupni, jaký mu vzhledem k jeho politickému a odbornému významu ve výchově a vzdělávání socialistického člověka náleží, a to na všech školách ČSSR.

ÚV ČSSZ pracoval ve složení zvoleném valným shromážděním ČSSZ v r. 1975 v Plzni, avšak předseda univ. prof. RNDr. Otakar Tichý, CSc., se na práci již nepodílel pro trvalé onemocnění a dne 5. 10. 1976 zemřel. Činnost ÚV ČSSZ řídil úřadující místopředseda RNDr. Jiří Kousal, který byl po umrtí prof. Tichého na mimořádném plénu ÚV ČSSZ dne 3.—4. 11. 1976 zvolen na zbývající část funkčního období do funkce předsedy. Současně byl II. místopředsedou zvolen RNDr. František Nekovář a za členku ÚV byla kooptována z náhradníků prof. Věra Kubičková.

Ve své činnosti se ÚV ČSSZ řídil usnesením valného shromáždění ČSSZ v Plzni 1975 a úkoly závazku ČSSZ k XV. sjezdu KSČ, který při této příležitosti uzavřel.

Plénem ÚV ČSSZ zasedalo celkem na 4 řádných a 1 mimořádném zasedání, předsednictvo ÚV zasedalo každý měsíc, mimo červenec. Kromě toho se podle potřeby scházelo užší předsednictvo, které bylo zplnomocněno plénem ÚV řešit naléhavé úkoly v období mezi zasedáními obou předchozích orgánů.

Sekretariát ÚV ČSSZ byl z důvodů ekonomiky práce rozdělen do dvou pracovišť v Praze (Na slupi 14) se sekretářem JUDr. Josefem Málkem, a v Brně, Mendlovo nám. 1 se sekretářem prof. Ferdinandem Zemanem. Oba sekretáři byli pracovníky s polovičním pracovním úvazkem. Toto opatření se osvědčilo a bylo prospěšné pro činnost ÚV ČSSZ. Spoluprací obou sekretářů byla upřesněna členská základna a získány příspěvky od členů, kteří tuto členskou povinnost neplnili již 2—3 léta. Brněnský sekretář však několikrát v roce krátkodobě onemocněl a od 6. září trvale. Zemřel 2. 12. 1976. Po dobu jeho onemocnění a po jeho umrtí převzal dočasně tuto funkci ochotně dlouholetý člen ČSSZ RNDr. Jaroslav Linhart, CSc., a velmi tím usnadnil situaci ÚV ČSSZ.

ÚV ČSSZ řídil 7 krajských poboček. Byl iniciátorem řady akcí, které pořádal z důvodů koncentrace sil a prostředků spolu s dalšími geografickými pracovišti a institucemi (jsou uvedeny v části zprávy jednajících o práci poboček) a organizací těchto akcí prováděl pobočky, v jejichž obvodu se akce konaly. Byly to především: 6. 5. 1976 ideologický seminář spolu s GgÚ ČSAV, s katedrou geografie přír. fakulty UJEP v Brně a s KPÚ Jihomoravského kraje, seminář pro jednatele a hospodáře poboček ČSSZ v Hluboké nad Vltavou 9. a 10. 4. 1976, seminář v rámci družebního setkání členů ÚV ČSSZ a ÚV SGS na Velké Javořině 24.—26. 9. 1976 a symposium o sídelní geografii při příležitosti nedožitých 75. narozenin prof. dr. Františka Řítkovského, umučeného fašisty, pořádané spolu s katedrou geografie přír. fakulty UJEP v Domě školství a vědy v Brně. Kromě toho byl ÚV ČSSZ spolupořadatelem symposia při příležitosti 150. výročí narození prof. K. Kořistky a odhalení jeho pamětní desky v jeho rodišti Březové (okres Svitavy).

Mimo to se členové ÚV ČSSZ účastnili řady jednání v otázkách postavení zeměpisu na školách v rámci nové školské soustavy, návrhu udělení Řádu práce prof. Tichému k jeho 70. narozeninám, návrhu na zřízení obciové medaile K. Kořistky, přípravy a uzavření smlouvy o spolupráci s Polskou geografickou společností (PTG), spolupráce s redakcí týdeníku Tvorbna na pomoc výuce zeměpisu na ZDŠ a na gymnáziích a s ÚV SSM na akci Geografie 77.

Zvláštní pozornost věnoval ÚV také upevnění členské základny a příspěvkové morálky členů. Zásluhou sekretariátu byl tento úkol úspěšně splněn a ČSSZ dosáhla k 31. 12. 1976 počtu 1055 členů. Tisíce členků ČSSZ se stala učitelka Jarmila Sochorová z Písku, členka Jihočeské pobočky ČSSZ. ÚV jí věnoval upomínkovou publikaci a diplom.

Krajské pobočky ČSSZ zhodnotily na počátku roku svou činnost na výročních schůzích. Výsledky byly dobré, většina stanovených úkolů byla splněna. Výjimkou byla tehdejší Olomoucká pobočka, která stagnovala. Zásahem ÚV ČSSZ se však podařilo získat pro činnost ČSSZ řadu dalších geografů, zejména z Ostravska, a tak na VČS dne 21. 6. 1976 byla obnovena činnost Severomoravské pobočky se sídlem v Ostravě. V Olomouci byla stanovena MO ČSSZ jako součást této pobočky.

V rámci politicko-výchovné činnosti uzavřely všechny pobočky hodnotné závazky k XV. sjezdu KSČ a 15. 12. 1976 ohlásily jejich splnění. Všechny také spínlly pokyny ÚV ČSSZ uspořádat v MČSP přednášky o závěrech XXV. sjezdu KSSS, o perspektivách 10. pětiletky SSSR a o Mezinárodním geografickém kongresu v Moskvě 1976. — Jihomoravská pobočka organizovala z pověření ÚV ČSSZ spolu s ostatními institucemi 6. 5. 1976 ideologický seminář k závěrům XV. sjezdu KSČ a k úkolům vyplývajícím z nich pro čs. geografii. Podobný seminář uspořádala 3. 11. 1976 ve spolupráci s KPÚ Jihočeská pobočka ČSSZ.

V oblasti vědecké a popularizační činnosti uspořádaly pobočky buď samostatně, nebo ve spolupráci s jinými organizacemi (katedry geografie vysokých škol, GgÚ ČSAV, KPÚ, OPS, Planetárium, Čs. společnos orientalistická atd.) celkem 56 přednášek, které navštívilo 2 497 účastníků [Středočeská (pražská) 1 170, Jihomoravská 401, Severočeská 320, Západočeská 267, Jihočeská 199, Severomoravská 80 a Východočeská 60]. Kolektivní člen ČSSZ, Planetárium v Praze, zajistilo akce s účastí 2 000 dospělých a 8 000 školní mládeže. Při všech pobočkách bylo dokončeno zřízení názvoslovných komisí pro spolupráci s okresními názvoslovnými sbory pro pomístní názvosloví při okresních střediscích n. p. Geodézie. Severomoravská, Východočeská a Severočeská pobočka navázaly, v rámci dohody o spolupráci s oddělením PTG ve Wroclawi, Opole, Katowicích a v Krakově (uzavřené 24. 9. 1976 na sjezdu PTG ve Wroclawi) pracovní kontakty s polskými partnery. Středočeská pobočka založila MO ČSSZ v Brandýse nad Labem s počátečním stavem 20 členů. Kromě toho byl v Praze ustaven Geografický kroužek sdružující zájemce o geografii i z negeografických kruhů s cílem popularizování geografie v široké veřejnosti.

Ve vzájemném srovnání je možno konstatovat, že nejlepší činnost v r. 1976 vykazovaly Středočeská (pražská), Jihomoravská a Jihočeská pobočka.

Odborné skupiny při ÚV ČSSZ.

Odborná skupina pro školskou geografii byla pod vedením doc. RNDr. Jiřího Machyčka, CSc., vedoucího katedry geografie přír. fak. PU v Olomouci, neaktivnější. Pracovala podle stanoveného plánu a řešila řadu otázek spojených s uplatňováním podílu zeměpisu na výchovně vzdělávacím procesu, s modernizací jeho obsahu i metod a názorných vyučovacích pomůcek. V současné době se zabývá otázkou systému postgraduálního studia učitelů zeměpisu, postavení zeměpisu na učňovských a odborných školách i na školách vysokých. V návazích v rámci nové školské soustavy zpracovali členové OS tři verze osnov výuky zeměpisu v 5.—8. post. ročníku základní školy.

Odborná skupina pro otázky životního prostředí, krajiny a ochrany přírody pracovala ve dvou větvích. Brněnská, vedená RNDr. Stanislavem Horníkem, CSc., z pedagogické fakulty UJEP, se zaměřila na komplexní biogeografický výzkum v terénu Jihlavských vrchů a Boleradické vrchoviny a na zpracování materiálů z výzkumných ploch Středomoravských Karpat, věnovala se problematice vývoje a změn živé složky v krajině a přednáškám i publikacím z tohoto oboru. — Pražská větev pod vedením ing. Vlad. Voráčka z GgÚ ČSAV, pověřeného řízení celé OS, uspěla především v získání dalších členů OS a jejich zapojení do spolupráce na řešení plánovaných úkolů. Hlavní náplní členů OS byla pak aktivní účast na Mezinárodním geografickém kongresu v Moskvě a na symposiu RVHP v Jizerských horách při řešení problematiky životního prostředí.

Odborná skupina pro geografickou terminologii (vedoucí prof. RNDr. Vlast. Häufler, CSc., z přírodovědecké fakulty KU v Praze) pokročila v přípravě Geografického terminologického slovníku jen částečně, a to v odděleních pro hydrologii a klimatologii. Další redakci celého materiálu bylo přesunout na r. 1977.

Odborná skupina pro kartografii byla v r. 1976 teprve ustavena z již stávající kartografické komise při pražské pobočce ČSSZ (vedoucí RNDr. Ludvík Mucha, CSc., z katedry kartografie přír. fakulty KU) a nově zřízené kartografické komise při Jihomoravské pobočce vedené ing. RNDr. Václavem Novákem, pověřeným vedením celé OS, která jako celek zahajuje činnost v r. 1977.

Odborná skupina pro ekonomickou geografii a Odborná skupina pro historickou geografii nevykázaly v r. 1976 závažnější činnost.

Zahraniční styky. Byla uzavřena již zmíněná dohoda s Polskou geografickou společností (PTG, předseda prof. Stanislaw Berezowski) o spolupráci, pozůstávající z výměny geografické literatury, účasti na seminářích, konferencích a sjezdech, z výměnných exkurzí, spolupráce poboček atd.

Vydavatelská činnost. Sborník ČSSZ vycházel v r. 1976 v nezměněné úpravě i rozsahu. Vyšla 4 čísla, z nichž 1. číslo bylo věnováno Mezinárodnímu geografickému kongresu v Moskvě a 2. číslo přineslo hlavní referáty z XIII. sjezdu ČSSZ v Plzni 1975.

Závěrem je možno říci, že činnost ČSSZ v r. 1976, přes objektivní obtíže a překážky, které se stavěly do cesty v neobvyklé míře, splnila adekvátní podíl úkolů vyplývajících z usnesení valného shromáždění ČSSZ v Plzni i ze závazku k XV. sjezdu KSČ.

Za to je třeba všem členům, kteří se o to přičinili, poděkovat.

*RNDr. Jiří Kousal,
předseda ÚV ČSSZ*

Zpráva o výročních členských schůzích poboček ČSSZ. První výroční členskou schůzí (VČS) konala dne 15. ledna 1977 Jihočeská pobočka za účasti 28 členů, tj. 39 % všeho členstva. Zástupce ÚV ČSSZ PhDr. et RNDr. Miloš Drápal seznámil přítomné se stavem jednání ÚV ČSSZ s orgány MŠ o vyučování zeměpisu na všech typech našich škol. Z nejvýznamnějších akcí pobočky za uplynulé období nutno jmenovat přednášky prof. dr. Antoni Wrzoska z Krakova „Polsko očima polského geografa“, prof. Blažka o závěrech XXV. sjezdu KSSS a o 23. mezinárodním geografickém kongresu v Moskvě a ing. dr. Václava Nováka z GÚ ČSAV „Kartografické pomůcky ve školské praxi“. Významnými akcemi byly metodický seminář o úkolech současné školské geografie pořádaný ve spolupráci s KPÚ 17. 6. 1976 (M. Drápal) a ideologický seminář k závěrům XV. sjezdu KSČ 3. 11. 1976 (J. Demek). Velmi atraktivní byla dvoudenní exkurze na Jižní Moravu, pořádaná ve spolupráci s Jihomoravskou pobočkou ČSSZ (vodní nádrž Nové Mlýny, jihomoravské vinohrady a návštěva vinného sklepa, paleolitické sídliště u Dolních Věstonic a Mušova a návštěva archeologického oddělení ČSAV v Dolních Věstonicích). V závěru VČS bylo přijato usnesení, z jehož úkolů jsou nejdůležitější:

1. zvláštní pozornost věnovat přípravě programu v měsíci čs.-sovětského přátelství u příležitosti 60. výročí VRSR,
2. uspořádat z pověření ÚV ČSSZ ve dnech 11. až 20. července 10denní geografický exod pro členy ČSSZ,
3. uskutečnit fyzicgeografickou exkurzi do Českého středohoří s výstupem na Milešovku a s návštěvou této horské meteorologické stanice.

VČS Jihomoravské pobočky se konala dne 26. ledna za účasti 25 členů, tj. 10 % členstva pobočky. Nejvýznamnější akcí pobočky v roce 1976 bylo uspořádání ideologického semináře ve spolupráci s KPÚ „XV. sjezd KSČ a úkoly geografie v národním hospodářství“. Materiály z tohoto semináře pobočka rozmnožila a poskytla všem pobočkám ČSSZ jako podklad pro uspořádání obdobných seminářů. Z dalších významných akcí pobočky byla spoluúčast na pořádání symposia k 70. výročí úmrtí prof. dr. K. Kořistky a k nedožitým 75. narozeninám prof. dr. F. Říkovského. Bohatá přednášková činnost řešila problémy planetárních ekvidistantních povrchových systémů (R. Květ), podnebí měst včera, dnes a zítra (J. Munzar), biogeografických aspektů tvorby a ochrany životního prostředí (A. Buček), klimatu a života v Grónsku, na Islandě a v severní Kanadě (V. Havlíček), nových objevů v Moravském krasu (J. Příbyl) a v rámci měsíce čs.-sovětského přátelství realizace závěrů XXV. sjezdu KSSS v 10. pětiletce a informace o 23. mezinárodním geografickém kongresu v Moskvě (Z. Hoffmann). Exkurze na jižní Moravu byla zaměřena na historický vývoj jižní Moravy, problematiku hospodaření s vodou, ochranu půdního fondu před erozí a ochranu životního prostředí. 7 členů Jihomoravské pobočky a 2 externí pracovníci se podíleli na exkurzi Jihočeské pobočky do oblasti jižní Moravy (viz zpráva o VČS Jihočeské pobočky). Velmi aktivní činnost vyvíjely MO Uherský Brod a Gottwaldov, menší již Břeclav, perspektivní je založení MO v Hodoníně a v Kroměříži. Významnou součástí činnosti Jihomoravské pobočky jsou studentské odbory (SO) při přírodovědecké a pedagogické fakultě UJEP, z nichž zvláště druhá vyvinula všestrannou činnost přednáškovou a exkurzní. Zásluhou s. Kubíčkové je již v Jihomoravské pobočce tradiční velmi úzká spolupráce s KPÚ a OPS.

VČS Severomoravské pobočky se konala dne 31. ledna v Olomouci a dne 1. února v Ostravě za účasti 35 členů, tj. 22 % všeho členstva (v Olomouci 7 členů, v Ostravě 28 členů). Nový výbor severomoravské pobočky se ujal práce po více než půldruhem roce stagnace bývalé olomoucké pobočky dne 21. 6. 1976, kdy odstoupil výbor nepředložil ani zprávu o činnosti za uplynulé období 1972 až 1976, ani zprávu pokladní a revizní. Tyto pozůstatky zlikvidoval nový výbor na výborové schůzi dne 28. 10. a na ní byl též schválen plán činnosti pobočky na rok 1976 a na celou 6. pětiletku a zajištěna důstojná oslava 100. výročí narození dr. Fr. Macháta za účasti členů výboru z Olomouce. V měsíci říjnu byla uspořádána beseda o volebním programu města Ostravy za účasti 85 osob a v Olomouci byla uspořádána ideologická konference o životním prostředí.

VČS Východočeské pobočky se konala dne 5. února za účasti 32 členů, tj. 38 % všeho členstva. Vedle zprávy o činnosti za uplynulé období a zprávy delegáta ÚV ČSSZ F. Nekováře o hlavních úkolech činnosti ČSSZ byla proslavena přednáška členky pobočky M. Skoupé o Kubě a referát K. Režného o multispektrální kosmické fotografii a o biochemickém průzkumu Marsu. Za nevyznamnější akce za uplynulé období nutno pokládat referát Z. Hoffmanna o závěrech XXV. sjezdu KSSS a o 23. mezinárodním geografickém kongresu v Moskvě, přednášku pracovníka federálního ministerstva zahraničí M. Zusčáka o jeho celoročním pobytu ve Vietnamu a referát

dr. O. Čepka o výsledcích výzkumu životního prostředí Jizerských hor. Velmi těsné pracovní kontakty byly navázány s jednotlivými OPS východočeského kraje.

VČS Pražské pobočky, která se konala dne 22. února na Slovanském ostrově za účasti 42 členů, tj. 15 % všeho členstva, byla uvedena hudební vložkou a doplněna přednáškami prof. Blažka a doc. Krále o 23. mezinárodním geografickém kongresu v Moskvě. V uplynulém roce byly především plněny závazky, uzavřené k XV. sjezdu KSČ, z nichž významné bylo založení SO při PŘF a PF UK a založení MO v Brandýse nad Labem. Nejzákladnější činností pražské pobočky byla činnost přednášková a popularizační ve spolupráci s dalšími institucemi a zařízeními, hlavně s Planetáři (38 akcí s účastí 3 020 osob a 125 pořadů pro školní mládež s účastí 9 330), KPÚ Praha, Domem kultury pracujících ve strojírenství na Smíchově a s Orientalistickou a Entomologickou společností ČSAV. Na přednáškách v rámci seriálu „Zeměpisná abeceda“, popularizujících geologické poznatky na široké veřejnosti (přednášející dr. J. Doskočil) se zúčastnilo téměř 500 posluchačů. V rámci měsíce čs.-sovětského přátelství přednesl doc. dr. Skokan CSC. vysoce fundovanou přednášku „Rozmístění sovětského hospodářství v 10. pětiletce“. Z řady exkurzí byla nejzajímavější exkurze do Lužice. Zvláštní akcí pražské pobočky bylo zřízení „Kroužku geografů“, jehož členy jsou negeografové, projevující zájem o aktuální geografické poznatky. Jeho první schůze se konala 29. listopadu 1976.

VČS Severočeské pobočky se konala v Ústí nad Labem dne 3. března za účasti 32 členů z 59 registrovaných, tj. 55 % všech členů a byla doplněna přednáškou C. Votrubce „Změny na mapě světa“. Přednášková činnost pobočky byla zaměřena na problémy mezinárodní politiky a ekonomiky zemí světa se zvláštním zaměřením na země socialistické a rozvojové a na popularizaci pětiletých plánů jednotlivých socialistických států a rozvoje Severočeského kraje. Aktuální přednášky účastníků expedice Makalu-Himaláj (ss. Kriššák a Fiala) se zúčastnilo 150 posluchačů. K XV. sjezdu KSČ zorganizovala pobočka rozsáhlou soutěž žáků škol II. cyklu s geografickou tematikou, již se zúčastnilo 226 studentů. Vědecká činnost členů pobočky byla zaměřena na výzkum oblastí Severočeského kraje (Ústecko, Děčínsko, Liberecko, České středohoří a oblasti SHD), hlavně z hlediska problematiky životního prostředí. Velmi aktivní byla činnost SO (5 akcí s účastí 370 posluchačů) a spolupráce s KPÚ, OPS a Socialistickou akademií v Liberci (12 přednášek).

VČS Západočeské pobočky se konala jako poslední v Plzni dne 9. března za účasti 19 členů ze 111 registrovaných, tj. 19 %, a byla uvedena přednáškou s diapozitivy doc. Mištery, CSC., „Norsko — země mnoha zajímavostí“. Činnost pobočky se omezila na činnost přednáškovou. 6 přednášek se zúčastnilo 267 členů a neaktuálnější byly přednášky doc. dr. J. Demka, DrSc., „Systémová teorie ve vztahu k tvorbě a ochraně životního prostředí západočeských lázní“ a člena koresp. ČSAV prof. dr. E. Mazúra, DrSc., zaměřená rovněž k problematice systémové teorie v geografii a její aplikace v praxi. Činnost exkurzí se omezila na exkurzi do západního úbočí Brčl k hájovně Potoky, kde na společné poradě s pobočkou ČSA v Rokycanech bylo připravováno Wünschovo sympozium, které se má uskutečnit v listopadu 1977. Pobočka spolupracovala — jako v letech minulých — s řadou institucí, hlavně pak s KPÚ, OPS, Socialistickou akademií a Planetáři.

Závěrem lze konstatovat, že činnost poboček za mimořádné péče a podpory ÚV ČSSZ vykazuje vzestupný trend a dochází k větší aktivitě poboček. Vedle činnosti přednáškové, popularizační a exkurzní byla uspořádána a na příští období je plánována řada vědeckých sympozií, seminářů, výstav a jiných podobných akcí. Usnesení ÚV ČSSZ o přijímání vysokoškolských studujících geografie za mimořádné členy ČSSZ oživilo činnost SO, a tím i poboček. Pobočky Severomoravská, Severočeská a Východočeská navázaly kontakty s pohraničními polskými pobočkami v rámci dohody o spolupráci, uzavřené mezi ČSSZ a PTG v září 1976 na sjezdu polských geografů ve Wroclavi. Lze proto v roce 1977 očekávat další zkvalitnění činnosti poboček ČSSZ.

Fr. Nekovář
místopředseda ÚV ČSSZ

Z práce studentského odboru ČSSZ na pedagogické fakultě UJEP v Brně. Při Jihomoravské pobočce ČSSZ v Brně byl ve studijním roce 1974/75 založen studentský odbor, který pracuje samostatně na pedagogické a na přírodovědecké fakultě UJEP. Práce odboru na pedagogické fakultě je řízena tříčlenným výborem z řad studentů a instruktorem výboru Jihomoravské pobočky. Po téměř tříleté existenci je možné pozorovat kladné výsledky, které jsou přínosem nejen pro studenty, ale i pro ČSSZ a pro politicko-výchovnou a pedagogickou práci na fakultě. Studentský odbor se postupně stal partne-

rem oddělení zeměpisu, s jeho prací se počítá ve výchovně vzdělávacím procesu. Plán práce odboru je součástí plánu práce oddělení zeměpisu.

Studenti se seznamují s významem a prací ČSSZ, navštěvují — pokud to dovolí rozvrhové možnosti — v hojném počtu akce pobočky, které jim pomáhají nejen rozšiřovat odborné znalosti, ale poznávají řadu našich předních geografů. Práce je orientována na přednáškovou a exkurzní činnost. Bohatě je využíváno Geografického ústavu ČSAV v Brně. Jeho pracovníci a členové ČSSZ seznamují studenty s nejnovějšími výzkumnými výsledky v těch částech ČSSR, které posluchači v určitém roce navštíví v rámci plánovaných komplexních geografických exkurzí. Přednášky jsou zaměřeny převážně na problematiku ochrany a tvorby životního prostředí. Během studia se tak studenti postupně seznámí s celou ČSSR.

V letošním studijním roce se členové odboru nespokojují jen s touto formou práce. Z iniciativy výboru připravují mimo plán práce několik besed, kde studenti budou nejen posluchači, ale i přednášejícími. V jejich řadách je několik sportovních reprezentantů naší republiky, kteří navštívili řadu zemí. Ti budou neformálně předávat své poznatky, zkušenosti a dojmy ostatním. Připravujeme besedy o OH v Montrealu, o Řecku Indonésii a další. Pokud se tato forma osvědčí, budeme v ní pokračovat. Sledujeme tím skutečně aktivní spoluúčast na práci odboru. Jedná se o budoucí učitelé zeměpisu, proto i v této popularizační práci by měli studenti získat na fakultě určité zkušenosti.

O tom, že studenti jsou s prací odboru spokojeni, svědčí nejen jejich zájem o práci, ale i ta skutečnost, že na závěr minulého studijního roku všichni členové odboru čtvrtého ročníku byli přijati za členy Jihomoravské pobočky ČSSZ. Bude nyní záležet na tom, do jaké míry jim na školách budou vytvořeny podmínky pro další práci v ČSSZ, aby nezůstali izolováni a jejich aktivita neklesala. Právě v místních organizacích jednotlivých okresů potřebuje Společnost aktivní pracovníky, kteří by dovedli strhnout další, aby jejich práce byla prospěšná nejen Čs. společnosti zeměpisné, ale i celé geografii a naší společnosti.

S. Juránek

L I T E R A T U R A

Arthur L. Bloom; Die Oberfläche der Erde. F. Enke Variag, Stuttgart 1976, 198 str.

Kniha profesora geologie na Cornell University, USA, je překladem anglického vydání, které vyšlo v roce 1973 a vzbudilo jistou pozornost svým přístupem k řešení geomorfologických problémů. Autor vychází ve své knize ze dvou základních tézí, a to

- a) povrchové tvary směřují k dosažení rovnováhy s procesy, které je vytvářejí a zpětně tedy mohou na základě analýzy povrchových tvarů být odvozeny procesy, které je vytvořily,
- b) sedimenty, které obíhají v krajině a nacházejí se právě ve stadiu transportu působí jako tlumiče nárazových špiček energie v systému reliéfu a umožňují tak dosažení rovnováhy v systémech a uchování rovnováhy i při poklesajícím množství energie v systému.

Tyto základní myšlenky se pak projevují v celém výkladu v knize. Kniha je rozdělena do 7 kapitol. V 1 kapitole se autor zabývá energií zemského povrchu, zejména působením tíže, gravitace, geometrickou energií, sluneční energií a oběhem vody. Druhá kapitola je věnována zvětrávání, třetí pak pohybům hmoty. Čtvrtá kapitola se zabývá vodními toky a jejich působením. Pátá kapitola je věnována deduktivní geomorfologii. Autor v ní probírá otázky denudační chronologie a základních geomorfologických teorií. Šestá kapitola se zabývá interakcí mezi pevninami a oceány, zejména otázkami výměny energie na pobřežích a vývojem pobřeží. Poslední sedmá kapitola je věnována působení sněhu a ledu. Knihu uzavírá stručný rejstřík. Ilustrací je poměrně málo, ale jsou dobře vybrány.

Je přirozené, že při omezeném rozsahu knihy se autor nemohl věnovat všem problémům současné geomorfologie. Poměrně málo pozornosti je věnováno otázkám

vývoje svahů, otázkám eolických pochodů, kryogenních pochodů ap. Otázky probírané v knize jsou však diskutovány na vysoké profesionální úrovni. Na rozdíl od původního anglického vydání však chybějí odkazy na literaturu. Kniha i přes svoji stručnost zaslouží pozornost našich čtenářů.

J. Demek

J. F. Kolars — J. D. Nystuen: Physical Geography. Environment and Man. McGraw — Hill Book Company, New York 1975, 344 str.

Autoři — oba profesori geografie na univerzitě v Michiganu (USA) — definují geografii jako studium systému člověka — prostředí z hlediska prostorových vztahů a prostorových procesů. Recenzovaná kniha je jednou ze serie tří publikací, a to knihy Geografie—Studium rozmistování, kultury a prostředí, recenzované knihy a knihy Geografie člověka—Prostorové aspekty světové společnosti. Autorům je jasné, že prostorové socioekonomické systémy nemohou být odděleny od přírodních systémů, které tvoří jejich základ a které jsou člověkem podstatně pozmeněny. Proto recenzovaná kniha se liší od obvyklých učebnic fyzické geografie diskusí základních prostorových koncepcí přírodních systémů ve vztahu k lidské společnosti. Autoři se zabývají prostorovými aspekty interakce člověka a prostředí jako jsou rozměry, hustoty, intenzity, měřítkové vztahy, asociace a hierarchie.

Kniha je rozdělena do 13 kapitol. V úvodních kapitolách (1—3) se autoři zabývají geografickým hlediskem na problém člověk a prostředí, otázkami měřítka a způsoby studia prostředí lidské společnosti. Podrobněji se zabývají systemologií a problémy systémového přístupu.

Čtvrtá a pátá kapitola jsou věnovány otázkám energie v přírodních systémech. Především je věnována pozornost sluneční energii a jejímu vlivu na pochody v atmosféře a hydrosféře a oběhu vody v krajině sféře. Autoři nezapomínají na narušení oběhu vody vlivem člověka. Šestá kapitola se zabývá biosférou a podmínkami pro život na Zemi. Hlavní pozornost je věnována vlivu podnebí na život.

Sedmá a osmá kapitola obsahují údaje o litosférickém systému a reliéfu naší planety. Opětně na závěr jsou diskutovány vlivy společnosti na utváření reliéfu. Devátá kapitola pojednává o půdách a vegetaci.

Kapitoly 10—13 se pak zabývají prostorovou organizací lidské společnosti ve vztahu k přírodním podmínkám a přírodním zdrojům. Autoři pojednávají o využití země, přírodních zdrojů a o jevech, které ohrožují činnost společnosti (záplavy, tornáda ap.). Jsou diskutovány i otázky geografického determinismu, indeterminismu ap. Částečně jsou probírány i otázky prognózy. Přírozeně tyto problémy jsou probírány z hlediska západní geografie a lze k nim mít i kritické výhrady.

Knihu uzavírá seznam literatury rozdělený podle kapitol. Citovány jsou anglicky psané prameny.

Kniha je dobře vypravena a hustě ilustrována. Podrobný rejstřík umožňuje rychlou orientaci v knize.

Celkově kniha dvou amerických geografů představuje zajímavý přínos světové literatuře z fyzické geografie. Autoři důsledně vycházejí ze systémového přístupu a snaží se sledovat interakce mezi přírodním základem a lidskou společností v prostoru a čase. Analyzují vlivy přírody na společnost a zpětně vlivy společnosti na přírodní systémy. K závěrečným kapitolám, které zasahují do otázek metodologie a filosofie, je třeba přistupovat kriticky. Kniha je rovněž příkladem pronikání ekologické metody do fyzické geografie. Celkově zaslouží svými přístupy k řešení problémů pozornost našich geografů.

J. Demek

Władysław Niewiarowski (ed.): Problemy geografii fizycznej. Studia Societatis Scientiarum Torun — Polonia, Sectio C (Geografia et Geologia) VIII/4—6/: 1—312; PWN, Warszawa-Poznań-Toruń 1976.

Kniha představuje sborník prací kolegů, spolupracovníků a žáků věnovaných k sedmdesátinám univ. prof. dr. R. Galona. Kniha zahrnuje přehled vědecké činnosti a seznam publikací tohoto známého polského geografa. Následuje 18 článků polských, sovětských, českých, francouzských a anglických geografů věnovaných různým problémům světové geografie. Převahu mají přírozeně práce geomorfologické, a to zejména z oblasti glaciální geomorfologie, v níž rovněž leží hlavní těžiště vědecké práce jubilanta. Obsaženy jsou však i práce o kryogenních jevech (A. Jahn), terasách (R. W. Hey), svahových sedimentech (Z. Churska), přesypech (V. Gudelis a R. Vaitonienė) a korálových útesech (A. Guilcher). Sborník zahrnuje i práce hydrologické (W. Mrózek,

W. Niewiarowski a další). Zajímavá je i práce o krasu bývalého ředitele polského geologického ústavu E. Rühleho. Do sborníku přispěl i prezident Mezinárodní geografické unie (IGU) prof. dr. S. Leszczycki článkem o mapách životního prostředí. Z českých geomorfologů přispěl J. Demek článkem o vlivu pleistocenního pevninského zalednění na vývoj reliéfu sv. části České vysočiny.

Celkově sborník představuje zajímavý soubor článků, který je důstojným příspěvkem k oslavám sedmdesátin významného polského geografa a dobrého přítele českých geografů univ. prof. dr. R. Galona.

J. Demek

R. M. Norris—R. W. Webb: Geology of California. John Wiley & Sons, Inc., New York—Santa Barbara—London—Sydney—Toronto 1976; 365 stran a rejstřík.

Autoři v knize popisují jednotlivé geomorfologické jednotky Kalifornie, jejich povrchové tvary a strukturně-geologické složení. Zvláštní kapitoly jsou věnovány zlomům San Andreas a přilehlé části dna Tichého oceánu. Údaje jsou sestaveny velmi přehledně a čtivě. Vedle originálních údajů jsou v knize obsaženy i materiály obecného významu pro geomorfologii a geografii. Pozornost vzbuzuje i slovník obecných termínů z geologie a geomorfologie na konci knihy. Kniha je výborně ilustrována. Přes svoji regionální omezenost na území Kalifornie má kniha širší význam a zasluhuje pozornost.

J. Demek

Marie Morisawa: Geomorphology Laboratory Manual. John Wiley & Sons, Inc., New York—Santa Barbara—London—Sydney—Toronto 1976, 253 stran.

Americká geomorfoložka M. Morisawa je profesorkou na státní univerzitě v New Yorku a je známá světové geomorfologické veřejnosti zejména svojí knihou o geomorfologické činnosti řek. Kniha pro geomorfologická praktika je ve světové literatuře poměrně málo. Pro geomorfology je však naprosto nezbytné seznámení s technikou geomorfologického výzkumu, zejména s používáním map, leteckých snímků, kvantitativními přístupy a statistickými metodami. Příručka je rozdělena do 17 cvičení a 3 příloh. Cvičení pokrývají většinu obvyklých geomorfologických témat snad s výjimkou kryogenního reliéfu. Kniha je metodicky dobře zpracovaná. Je bohatě ilustrována četnými blokdiagramy, řezy, leteckými snímky, mapami ap. Pozornost je věnována kvantitativním metodám a matematické statistice. Je citována i doplňková literatura.

Celkově je praktikum velmi užitečnou knihou pro přednášející i studenty.

J. Demek

Kiriil Jjakovlevič Kondratěv: Novoje v teritorii klimata. Gidrometeoizdat, Leningrad 1976, 64 stran, 6 obrázků. Cena 32 kop.

Uvedená kniha je věnována problematice teorie klimatu, tj. studiu fyzikálních faktorů klimatu a jeho změn. V úvodní části se autor, známý odborník v družicové meteorologii a klimatologii, zabývá některými problémy předpovědi změn klimatu. Jde o velmi složitý úkol, zvláště chceme-li postihnout neperiodické změny, protože procesy, které mohou ovlivňovat klima, jsou velmi různorodé, ať již jde o vlivy mimozemské (změny sluneční aktivity), zemské (např. hmota a stavba zemské atmosféry, vnitřní nestálost systému atmosféra—oceán—kryosféra—biosféra—litosféra) či projevy lidské činnosti (plynné a aerosolové znečištění). Poukazuje na to, že dosavadní modely klimatu neberou ani zdaleka v úvahu všechny faktory a že jsou příliš deterministické. Adekvátní modely klimatu však musí být stochastické.

Základní směry vývoje současné teorie klimatu a některé výsledky použitých metod číselného modelování k hodnocení vlivu jednotlivých faktorů klimatu rozebírá v části věnované teoretickému modelování klimatu. Prvním přiblížením k přesnému řešení jsou poloempirické modely (např. W. D. Sellense, M. I. Budyka, I. M. Helda a M. J. Suarez aj.), které však někdy dávají protichůdné výsledky. Autor věnuje pozornost i konceptům radiačně-konvektivní rovnováhy pro analýzu klimatotvorných faktorů a klimatických změn (např. model R. A. Reckové). Do budoucna se jako nejméně atraktivní jeví složitější modely, v nichž se běžně uvažuje vliv makrometeorologických vřív (na rozdíl od dynamicko-statistických modelů, kde se vlivy vřív parametrizují). Zde se autor zabývá hlavně vlivem rostoucího obsahu CO₂ a aerosolů v atmosféře na klima.

Největší část Kondratěvovy práce je věnována vlivu změn plynného složení a obsahu aerosolů ve stratosféře na klima. Rozvoj nadzvukové letecké dopravy povede podle něho ke zvětšení obsahu vláhly ve stratosféře, ke zmenšení obsahu ozónu a tedy růstu intenzity ultrafialového záření, ke změnám teploty vzduchu v důsledku teklotných změn

ve stratosféře a v důsledku znečištění stratosféry plynnými zplodinami ke zvětšení množství oblaků. Proto se autor zabývá především foromávním vrstvy O₃ a vlivem malých plynných komponent na pole koncentrace O₃. Uvádí údaje o roli O₃, kyslíčnicku dusíku a aerosolů jako opticky aktivních komponent atmosféry.

Knihu doplňuje rozsáhlá bibliografie s 214 tituly, podávající přehled o světových pracích z této oblasti klimatologie.

Kniha K. J. Kondratěva je současně i významným příspěvkem ke globálním problémům teoretické geografie a životního prostředí. Proto ji lze doporučit jako vhodnou příručku pro studenty vysokých škol geografického a geofyzikálního zaměření.

R. Brázdil

Cilija Ambrovnja Šverová: Atmosfernyje osadki na territorii SSSR. Gidrometeoizdat, Leningrad 1976, 302 stran. Cena 1 rubl 76 kop.

Publikace podává vyčerpávající časoprostorovou analýzu a popis srážek na území SSSR. V úvodní, metodicky velmi ceně kapitole, se autorka zabývá problémem stanovení srážkových normálů. Přesnost normálů na území SSSR je více závislá na délce pozorovací řady než na volbě určité periody. Diskutuje i otázku chyb měření při stanovení normálů. Časovou proměnlivost srážek hodnotí variačním koeficientem. Dále se autorka zabývá změnou srážkových normálů při rozšiřování pozorovací řady a výběrem časových cyklů, v nichž se průměry neliší od normálu. Určuje nutnou délku pozorovacích řad pro získání srážkových normálů dané přesnosti.

Druhá kapitola je věnována problémům kartografického znázorňování srážek. Detailnost klimatických map závisí na hustotě meteorologické sítě, na měřítku mapy, na prostorové proměnlivosti meteorologického prvku, na znalosti zákonitosti jeho změn, na možnosti použití nepřímých a vypočítaných údajů a na dobrém hypsometrickém základě. Autorka se zabývá měřítkem map pro kartografické znázornění srážek, volbou intervalů izohyet, vlivy reliéfu na pole srážek (včetně studia srážek ve vysokohorské ledovcové zóně) a vlivy vodních ploch (nad rozsáhlejšími vnitrozemskými vodními plochami dochází ke zmenšení srážek až o 25 %, např. sever Aralského moře).

Při analýze geografického rozložení srážek na území SSSR vychází Šverová z geneze atmosférických srážek na základě klimatické klasifikace B. P. Alisova. Autorka uvádí naměřené a opravené úhrny srážek (uvazuje opravy na vítr, smáčení srážkoměru, na výpar srážkové vody a na nametání pevných srážek); průměry velkých oblastí atd. V důsledku korekce srážkových normálů objevuje některé nové zákonitosti v rozložení srážek a poukazuje na neoprávněnost některých dříve vyvozených závěrů.

Podle podílu srážek letního a zimního půlroku vylučuje autorka na území SSSR 4 typy ročního chodu srážek: nekontinentální, polokontinentální, kontinentální a silně kontinentální. Současně analyzuje roční srážkové amplitudy a zavádí nový ukazatel — stupeň nerovnoměrnosti ročního chodu srážek. Jde o číselný parametr, který umožňuje získat spojitě pole rozložení ročního chodu srážek pro kartografické znázornění. Stupeň nerovnoměrnosti ročního chodu srážek je kvalitativně spjat s krajinou zonalitou a kontinentalitou klimatu.

Závažná je také část knihy věnovaná druhu srážek. Kapalně srážky se na území SSSR podílejí na všech srážkách od 35 až 40 % v oblasti severovýchodní Sibíře do 90 % v přímořské oblasti. Důležité je časové rozložení jednotlivých druhů srážek, které je závislé především na obecných klimatických podmínkách, méně již na místních zvláštlostech. Uváděná metodika dovoluje s přesností na dekády určit průměrnou délku periody s převládáním určitého druhu srážek.

V poslední část knihy studuje Šverová vliv urbanizace na srážky. Ukazuje, že existuje závislost rozložení srážek na makroklimatických a mezoklimatických podmínkách plochy města. Uvnitř města a zvláště za jeho hranicemi se v návětrné části projevuje tendence ke zvýšení srážek. V případě Moskvy se tento efekt projevuje do vzdálenosti 20 km; rozdíl v ročním úhrnu mezi západní a východní částí města činí 10 %. Dále se zde autorka zabývá stanovením indexu „šikmého deště“ a jinými způsoby přibližného zhodnocení srážek na vertikální plochy.

Závěrečná příloha ukazuje řešení problému odstraňování nehomogenity řad měsíčních úhrnů srážek v případě, kdy homogenita byla narušena změnou přístrojů.

Kniha je doplněna velkým počtem grafů a mapových příloh a 238 tituly sovětské a 88 tituly zahraniční literatury.

Publikace C. A. Šverové je významným příspěvkem nejen ke klimatografii SSSR, ale i k fyzické geografii SSSR, a proto by se měla stát i předmětem zájmu všech fyzických geografů.

R. Brázdil

M. Minkov: Naselenie i osnovy socialni struktury. Izd. na B'lgarskata akademija na naukite, Sofia 1976, 443 s.

Přední představitel bulharské sociologie a demografie napsal práci, která se snaží o spojení rozboru populační reprodukce s její podmíněností — reprodukci společenskou v širším slova smyslu, tj. včetně ekonomické. Tato myšlenka a přístup jsou sice pozoruhodné a jistě správné, není však jednoduché je ve vlastním studiu naplnit. Práce je rozdělena do čtyř částí. V první se autor věnuje teoretickým a metodickým principům populačního studia. Osvětluje biologickou a sociální stránku lidské reprodukce a soustřeďuje se na podstatu vztahu populační a sociální reprodukce. V metodické části se snaží o vypracování takových způsobů populačních projekcí, kdy by bylo možno určit jejich optimální variantu. Kriteria pro takovou variantu jsou ovšem nejen diskusní, ale často i ne zcela jednoznačně definovaná (např. efektivnost lidského života).

V druhé části je provedena analýza populačního vývoje a demografických i sociálních struktur, které se v průběhu tohoto vývoje vytvářejí a mění. Samotné zhodnocení změn ve vlastních složkách populačního vývoje (plodnost, úmrtnost) je provedeno na velmi dobré úrovni. Autor si všímá většiny otázek, které mají široké sociální důsledky — např. rozvodovost, demografické stárnutí atd. Třetí část je věnována populačním projekcím Bulharska do roku 2040 a pokusu o určení populačního optima. Otázka je pojata velmi široce — jsou uvažovány nejen demografické struktury, ale také potřeby pracovních sil, spotřeba, požadavky jak extenzivního, tak i intenzivního rozvoje, i již výše zmíněné kritérium efektivity lidského života. Autor dochází k tomu, že optimální populační růst může být vyjádřen čistou mírou reprodukce 1,2, což představuje 20% přírůstek za jednu generaci. Konečně čtvrtá část je věnována vývoji sociálních struktur, a to jak v minulosti, tak v prognostickém pohledu; za základ jsou pochopitelně vzaty struktury ekonomické, vytvářené různými stránkami postavení člověka ve výrobním procesu.

Úkol, který si autor dal, byl příliš velký, než aby mohl být zcela uspokojivě splněn. Přesto inspiruje jeho formulování. K některým postupům zpracování jsou ovšem ještě i jiná hlediska.

Z. Pavlík

Ju. L. Pivovarov: Sovremennaja urbanizacija. Nakladatelství Statistika, Moskva 1976, 190 stran.

Jako součást XXIII. mezinárodního geografického kongresu připravili sověští soudruzi materiály k jednotlivým hlavním bodům sjezdového programu. V rámci tohoto zajištění vyšla i práce předního znalce urbanizace, pracovníka Geografického ústavu Akademie věd SSSR, žaka prof. Majergože, Ju. L. Pivovarova. Jmenovaný byl rovněž mezi hlavními organizátory předkongresového symposia věnovaného otázkám urbanizace, které se uskutečnilo ve dnech 21.—26. července 1976 v Leningradě.

Práce soudruha Pivovrova představuje jakousi souhrnnou vstupní informaci k jednomu z hlavních problémů současné společnosti — k urbanizačním procesům. Práce se nezabývá urbanizací v její plné šíři, ale soustřeďuje se na její aspekty geografické. Rozsahem neveliké dílo, ale mimořádně bohaté obsahem uvádí předmluva Ju. V. Medvedkova, hlavního sekretáře světového kongresu. Následuje vstupní poznámka autora, která především dokumentuje šíří zájmu sovětských autorů o vytyčený problém. První část knihy se věnuje otázce jako předmětu geografického studia. Chápe urbanizaci jako mnohostranný sociálně ekonomický proces, který se v současnosti stále zrychluje a zintenzivňuje. Celá práce je bohatá statistickou dokumentací a prameny literárními. Ukazuje, že perspektivní tempo urbanizace minimálně bude stačit předpokládanému vzestupu demografickému, bez ohledu na jeho mnohotvárnost. Podle autorem použitých pramenů [Growth of the world's urban and rural population, 1920—2000. UNNY, 1969] bude na světě v r. 2000 žít nejméně polovina lidstva žít ve městech, tj. více než 3 miliardy osob. Tempem urbanizace předstihne SSSR ostatní Evropu a vyrovná se Severní Americe. Polovina lidstva žijících ve městech se bude soustřeďovat v miliónových a větších aglomeracích. Autor správně vidí rozdíly v procesu urbanizace v kapitalistickém a socialistickém světě a všímá si i významných odlišností vývoje v zemích rozvojových, poznamenaných zejména všeobecně rychlým vzestupem populace vůbec. V části věnované činitelům urbanizace sleduje vzestup populací, technicko-územní možnosti rozvoje měst atd. Těžiště práce vidíme v druhé části, věnované spojením procesů urbanizačních s celkovým osídlením. Po vyjasnění vztahu obou kategorií se sleduje vliv urbanizace na koncentraci osídlení a obráceně. Třetí část pojednává o prostorových strukturách osídlení. Její součástí jsou poznámky k otázce kdysi velmi živé

mezi urbanisty — žádoucí velikost měst. Prokazuje se relativnost takovéto veličiny a prověřuje se efektivnost industrializace v ní. Následuje stručný text o nových formách prostorových struktur osídlení, včetně přednostního rozvoje velkoměst, formování urbanizovaných oblastí a zón. Tato část má velmi zajímavý přehled o prognózách vývoje sídelních systémů v Ukrajinské SSR, v Polsku, Maďarsku. Protože také u nás zpracování podobné prognózy pokročilo, umožňuje to vzájemné srovnání.

Práce cílí k otázce sídelních systémů. Celé předkongresové sympozium v Leningradě bylo koncipováno právě k této současně hlavní otázce. Jako vstupní materiály byly pořadatelé a organizátoři (prof. Semevskij, dr. Agafonov a Ju. L. Pivovarov) publikovány speciální referáty sovětských autorů k otázkám procesů a typů urbanizace. Měly vysokou ideologickou i věcnou úroveň a dobře dokumentovaly široký zájem sovětské geografie o celosvětové hlavní problémy vůbec a geografie zvlášť. Jen stručnou poznámkou doplňujeme, že ve vzpomínaných materiálech je publikováno 23 referátů předních specialistů, jako prof. G. M. Lappo, mladého litevského autora O. P. Litovky a dalších.

Důkladná sovětská příprava plně zapadala do rámce celého sympozia a současně plenárního zasedání Komise pro procesy urbanizace při Mezinárodní geografické unii, které předsedal přední světový specialista prof. K. Dziewoński z Geografického ústavu PAN. Ten také vystrídal v nových volbách odstoupivšího předsedu prof. Smailse z Londýna a stojí v čele skupiny, která v čtyřletí 1976—80 se má soustředit k otázkám národních sídelních systémů. Jejich vývoj je těsně spojen se současnými formami urbanizace. To vytváří kontinuitu s činností komise v předcházejících obdobích. K. Dziewoński také předložil hlavní referát k metodám a výzkumu národních sídelních systémů (společně s M. Jerczynskim). Navazovai na něj druhý významný referát zástupce USA prof. N. Hansena, připravený ve spolupráci s dalším polským představitelům P. Korcelli k otázce vývoje městských aglomerací v rámci národních sídelních systémů.

Leningradského sympozia se účastnila i československá delegace (O. Bašovský z UKO Bratislava a M. Blažek), která předložila rovněž své připomínky k problematice. V nově zřízené odborné komisi k uvedeným problémům sídelních systémů zastupuje ČSSR rovněž tato dvojice pracovníků. Dobré jméno čs. geografie dokumentuje i to, že ve sborníku prací socialistických autorů vydanému k sympoziu byly publikovány rovněž dvě československé práce.

M. Blažek

Rekreacionnaja geografija. Moskovskij filial Geografičeskogo občestva SSSR, Moskva 1976, 112 stran.

Publikace mnoha významných sovětských geografů i autorů jiných profesí obsahuje 29 článků, zabývajících se problematikou rekreace. Své příspěvky zde mají mj. geografové V. S. Preobraženskij, B. N. Ličanov, J. A. Vedenin, J. V. Zorin, E. N. Lisičak, L. S. Filipovič, L. M. Krylov, N. M. Stupina, S. G. Rossina a další.

Publikace má tři části. První je zaměřena na sledování zákonitostí rozvoje územních systémů příměstské rekreace. Druhá část se zabývá směry a metodami růstu zdrojů, prostornosti, stálosti a efektivnosti rekreačních území a systémů. Třetí část se zabývá otázkami oceňování přírodních podmínek.

V první části jsou zařazeny články: Současný stav a perspektivy rozvoje rekreačních zařízení, Geografické problémy územní organizace příměstské rekreace, Vliv typu města na organizaci příměstské rekreace, Některé problémy rekreační politiky ve velkých městských aglomeracích, Otázky analýzy rozvoje některých rekreačních funkcí území, Studium dynamiky rekreačních funkcí v moskevské, ufimské a sverdlovské aglomeraci, Územní organizace příměstské rekreace v minském systému osídlení, Zvláštnosti rozvoje příměstské rekreace v jerevanské aglomeraci, Otázky krátkodobé příměstské rekreace v Mordovské ASSR, Některé závěry sociologického sledování rekreační činnosti obyvatelstva taškentské oblasti, Dlouhodobá a krátkodobá rekreace v přímořských oblastech (na příkladě černomořsko-azovského pobřeží), Problémy příměstské rekreace v zemích Severní Ameriky.

V druhé části jsou tyto články: Liniové-síťové principy vyčlenění území pro rekreaci, Typologie rekreačních systémů a plánovaná organizace území (na příkladě moskevské oblasti), Přírodně-ochranné aspekty rozvoje příměstské turistiky, Problémy využití přehrad pro příměstskou rekreaci, Otázky růstu ploch přírodních lesních komplexů, Mikrolisy a jejich úloha v životě města, Využití málocecných území pro příměstskou rekreaci, Zlepšování služeb v zónách masové příměstské rekreace velkoměst, Otázky dopravy do přírodních parků, Zvětšování prostoru pro příměstskou rekreaci na Apšeronském poloostrově.

Třetí část obsahuje články: O rekreačním ocenění periférních území zóny krátkodobé rekreace, Klimatické podmínky organizace letní rekreace na území SSSR, Klimatické podmínky příměstské rekreace na území evropské části SSSR, Klimatické podmínky Leningradu a jeho sousedních měst.

Publikace je přínosem pro rozvoj nového aktuálního oboru — rekreační geografie a rekreace vůbec, zvláště v podmínkách SSSR. Objevují se články jak teoretické a metodické povahy, tak články směřující ke konkrétním otázkám, spojeným s dynamickými změnami v územní organizaci rekreace, zejména v zázemí velkoměst. Problémy územní organizace rekreace a odpočinku a zejména pak problémy krátkodobé příměstské rekreace, která zahrnuje prakticky celé městské území i přilehlé zemědělské oblasti, dynamické změny spojené s rychlým růstem rekreační aktivity obyvatelstva, proces růstu počtu osobních automobilů a z toho plynoucí růst individuální mobility obyvatelstva, vytvoření funkčních zón v území, stanovení hranic území pro krátkodobou rekreaci na základě časové dostupnosti, sledování a studium nároků a potřeb obyvatelstva na rekreaci a odpočinek, rozvoj a rozšiřování informační základny atd. To jsou problémy a otázky, které musí být řešeny zejména geografy.

J. Havrlant

Miroslav Havrlant, Ladislav Buzek: Ochrana a tvorba krajiny v geografickém prostředí. 173 str., Pedagogická fakulta v Ostravě, 1976. Náklad 1000 výt., maloofsetový tisk. Cena 10,50 Kčs.

Geografové z Pedagogické fakulty v Ostravě připravili učební texty z oboru, který rychle nabývá na společenském významu, poněvadž řeší aktuální problémy vztahů mezi činností člověka a krajinou, pro který však zatím nemáme propracovanější příručku.

Publikaci rozdělili do tří hlavních částí: 1. Geografické prostředí a společnost, 2. Vlivy na člověka, na krajinu a její vývoj, 3. Ochrana krajiny. V rámci první části je samostatná kapitola věnována pracovním metodám výzkumu a uskutečňování tvorby a ochrany životního prostředí. Ve druhé části rozebírají autoři vlivy průmyslu, urbanizace, zemědělství, dopravy a rekreace. Ve třetí části se zabývají legislativou a organizačními otázkami ochrany krajiny, dále ochranou jednotlivých složek krajiny (přírody, ovzduší, vody, půdy, lesů, kulturních památek), péčí o rozmístění činnosti v prostoru a aktivní tvorbu životního prostředí. Po stručném závěru následují vysvětlivky některých pojmů a přehled nejdůležitější literatury (82 položek). Publikace je poměrně bohatě ilustrována 15 perovkami a 42 fotografiemi. Není jasné, proč jsou některé fotografie v textu a jiné až za literaturou (na stejném papíře), a co má znamenat údaj „podle publikované fotografie (pohlednice) — foto J. Novotný“ apod., když tento autor není autorem pohlednice.

M. Havrlantovi a L. Buzkovi se podařilo shromáždit mnoho faktů a statistických dat z tohoto mladého odvětví geografie a vytvořit tak solidní základ, na němž lze dále stavět. Po získání zkušeností a po dalším prohloubení a rozšíření obsahu, popřípadě i ve spolupráci s dalšími autory, by bylo vhodné pomýšlet na vydání podobného díla pro širší veřejnost. Zatím vyšly české knihy na toto téma pouze od negeografů.

J. Rubín

J. Hermany, V. Pichlík: Fotogrammetrie. Kartografie, Praha 1975, 286 str., 208 obr., 8 příl., 21,— Kčs.

Publikace, která je určena studujícím vyšších ročníků průmyslových škol zeměměřičských i pracovníků v praxi, může být jako přehledná příručka též pro studující a pracovníky v oboru geografie, hlavně kartografie, a to tím spíše, že v českém ani slovenském jazyce žádná učebnice v posledním desetiletí nevyšla. Encyklopedická znalost tohoto předmětu je pro geografy vhodná proto, aby si uvědomili, co všechno lze pomocí této metody získat; pro kartografy pak představuje jednu z nejvýznamnějších moderních metod sloužících k tvorbě map, všeobecně zeměpisných i tematických. Protože jde o metodickou příručku, napsanou zkušenými autory, vhodnou právě pro dobrou orientaci geografů v předmětu, nastíníme zde stručně její obsah a provedeme krátké zhodnocení.

Publikace je rozdělena do šesti nestejně dlouhých oddílů. V prvním se pojednává stručně o historickém vývoji předmětu, jeho úloze a rozdělení. Druhý oddíl Základy fotogrammetrie pojednává o základech optického zobrazování a základech fotografie (jako jsou vlastnosti fotografických vrstev, filmů, desek a papírů, fotografií infračervené, barevné). Dále se probírají základní pojmy a vztahy ve fotogrammetrii (vnitřní a vnější

orientace aj.) a stereoskopické vidění a měření. Třetí oddíl pojednává o fotogrammetrii pozemní, a sice o fotografických přístrojích, polních pracích, vyhodnocovacích přístrojích a způsobech a konečně o hospodárnosti a přesnosti této metody.

Nejobsáhlejší je čtvrtý oddíl; pojednává o letecké fotogrammetrii. Probírají se zde přístroje pro pořizování leteckých snímků, tj. letecké měřické komory a jejich pomocná zařízení, principy leteckého snímání, polní práce v letecké fotogrammetrii, otázky jednosnímkové fotogrammetrie. Nejvíce místa oddílu je věnováno stěžejnímu tématu: prostorovému vyhodnocování leteckých měřických snímků ve vyhodnocovacích přístrojích analogových, analytických a automatických. Dále se pojednává o určování bodů fotogrammetrickými způsoby. Předposlední kapitola tohoto oddílu — Použití letecké fotogrammetrie — pojednává o fotogrammetrickém mapování pro tvorbu map různých měřítek (včetně příslušných metodických předpisů) i o mapách účelových. Oddíl uzavírá stať Interpretace leteckých snímků: pojednává stručně o některých otázkách tohoto tématu.

Poslední dva oddíly knihy jsou krátké: Pátý s názvem Aplikace letecké fotogrammetrie se zmiňuje o užití metody v geologii, zemědělství, archeologii a inž. stavitelství. Šestý oddíl Přednost a hospodárnost letecké fotogrammetrie pojednává o činitelích ovlivňujících tyto požadavky metody. Hlavním činitelem je poměr měřítka mapy a snímku; jde o přesnost polohovou a výškovou. V odstavcích o hospodárnosti se uvádí, že metoda je v průměru asi o jednu třetinu méně náročná finančně i časově než metody klasické, polní.

K publikaci je přiloženo několik příloh. Je to jednak formulář fotogrammetrického zápisníku, dále plán kamenolomu v měř. 1:500 z fotogrammetrického vyhodnocení. Přiložena je dále dvojice snímků zhotovených na film panchromatický a infračervený a dále čtveřice snímků stejného území ve verzi barevné, spektrozónální, infračervené a panchromatické. V publikaci je stránka obsahová i grafická vcelku dobře vyvážena; obrázky — pérovky i fotografie — mají dobrou kvalitu, též díky dobrému papíru a úrovni tisku. Do publikace se však také vloudily určité chyby, většinou však spíše formálního než vědeckého rázu, které studium knihy zbytečně ruší. Některé lze shledat již v obsahu uvedeném předu. Dělení některých kapitol je podle mého názoru nevhodné; v úvodu by stať o úloze a rozdělení předmětu neměla být podřízena historickému vývoji. Kapitola o přístrojích pro pozemní fotogrammetrii by měla být dělena na stať o fototeodolitech a stereometrických komorách. Stať o přesnosti [vedeno chybně: přednosti] a hospodárnosti letecké fotogrammetrie měla být zařazena do široké kapitoly o letecké fotogrammetrii, obdobně jako je tomu u fotogrammetrie pozemní. Rovněž se členěním závěrečných staťí lze stěželi souhlasit: ve zvláštní kapitole měla být uvedena látka o interpretaci, která se vlastně také probírá v poslední kapitole o aplikacích letecké fotogrammetrie. Archeologie a meteorologie jsou pod heslem lesnictví zařazeny zřejmě omylem. Speciálních aplikací je ovšem větší množství.

Pro geografy jsou významné velké obrazové přílohy vložené v plátěné pásece na zadních deskách. Žel! rovněž tam se vloudily formální nedostatky: první dvojice snímků není územně identická a infračervený snímek je přetočen o 180°; ve čtveřici snímků je stejně otočen opět infračervený snímek. U snímků není uvedena lokalizace.

Publikace představuje dobrý úvod do fotogrammetrie. Zmíněné formální nedostatky, z nichž řada zřejmě vznikla v tiskárně, působí poněkud rušivě, nemohou však úroveň knihy vážněji snížit.

Z. Murdých

Statistický lexikon obcí ČSSR 1974. Podle správního rozdělení k 1. lednu 1974, sčítání lidu, domů a bytů k 1. prosinci 1970 vydal Federální statistický úřad ve spolupráci s Českým a Slovenským statistickým úřadem a ministerstvem vnitra ČSR a SSR. SEVT, Praha 1976, 863 str., 1 mapa v příl., cena 130 Kčs.

Po páté od vzniku republiky a po třetí od ukončení druhé světové války vychází lexikon obcí ČSSR. Je to zejména pro geografa neocenitelná a přímo poutavá pomůcka a do jisté míry i určitá bilance osídlení státního území za celé decenium. Po stručné předmluvě [s. 7] následují metodické poznámky [s. 9–11], seznam zkratek a vysvětlivek [s. 12] a celkový přehled o počtu obcí a jejich částí a úhrnné hodnoty za jednotlivé kraje a okresy [s. 14–19]. Stěžejní a daleko rozsahem převažující je tabelární část lexikonu s titulem Seznam obcí, částí obcí a lokalit [s. 21–703]. Ve srovnání se Statistickým lexikonem obcí ČSSR 1965 počet kolon jednostránkové tabely se jen málo rozšířil. K prospěchu lexikonu se tentokrát publikují střední nadmořské výšky jednotlivých sídel a dále poštovní směrovací čísla. Ekonomická činnost obyvatel, vyjádřená v minulém lexikonu procentuálně, je nyní uvedena v abso-

lutních hodnotách. Stejně byl rozšířen pohled na osoby pracující v obci trvalého bydliště (nesprávně je psáno: v místě bydliště). Jestliže nebudeme snad tolik postrádat údaj o vzdálenosti od nejbližší železniční stanice, **pokládáme za nedostatek** vypuštění údaje o základní škole a o zdravotním středisku. **Oba údaje** významně dokládaly společenskoekonomický profil obce. Geograf pokládá za minus, že lexikon ze sídelních jednotek uvádí jen trvale obydlené domy. Zejména v současné době, kdy se pozorně sledují otázky životního prostředí, nelze se v publikaci takového významu jako je lexikon omezit na ryze právní nazírání na domovní fond nebo přezírat, že nás nezajímá jen trvalá obydlenost. Menší tabulka s číslem na domě nemůže nic měnit na tom, že v některých obcích desítky a stovky tzv. přechodně obydlených domů, chat, rekreačních chalup a domků představuje podstatný díl zastavěné plochy obce. A ta se jako taková vykazuje v ročenkách o půdním fondu. Nadto ovšem obyvatelé této složky zástavby sezónně — ale zčásti celoročně — ovlivňují zejména terciární sféru velkého počtu sídel.

Zásadní novum lexikonu je, že poprvé publikuje tzv. základní sídelní jednotky. Ty byly vymezeny již ke sčítání 1970, a to jednak jako urbanistické obvody ve 283 vybraných obcích městského typu v ČSSR, jednak jako tzv. lokality na ostatním území státu. Tím bylo území vybraných měst podle určitých sídelně-geografických a urbanizačních zásad zcela rozčleněno kdežto mimo tato města, na venkově, byly jako lokality vymezeny jen zastavěné areály sídel. Nelze tu jít zatím do podrobností. Značné rozpaky působí však někde názvy nových urbanistických obvodů. Někde se totiž projevil spíše sklon k vulgarizaci než k lapidárnímu vyjádření. Např. Tabačka je zván v Kutné Hoře areál s tabákovou továrnou, nebo známý chemický kombinát v Kralupech nad Vltavou se neblaze reprezentuje názvem Kaučuk. Bylo by škoda, aby progresivní myšlenka vytváření základních sídelních jednotek byla zatížena tak nevhodným přístupem k tvorbě jejich jmen.

Abecední seznam, uveřejněný na str. 705—797, vedle jmen obcí a částí obcí obsahuje i jména zmíněných lokalit, nikoliv však urbanistických obvodů. Vysvětlení, že tím by seznam nad míru vzrostl, není plauzibilní. Přehled změn v územním členění a názvech obcí je publikován za dobu od 1. 1. 1965 do 1. 1. 1974 (s. 799—812), dále za dobu od 1. 1. 1974 do 1. 1. 1976 (s. 817—833) a posléze jsou uveřejněny i změny z roku 1976 (s. 840—853). Rozsáhlejší proti minulému lexikonu je přehled obcí se společným místním nár. výbořem. (s. 813—816). Obvyklý přehled změn v matričních chvodech je otisknán na dvou místech (s. 834—837 a 854—856). Některá nedopatření v lexikonu jsou pozůstatkem předcházejícího stavu, kdy pojetí základních sídelních jednotek a lokalit bylo opačné (tak např. nadpis na str. 21). Lexikon vhodně doplňuje přehledná barevná topografická mapa ČSR a SSR v měřítku 1 : 1 000 000.

O. Pokorný

Milan Mišík: Geologické exkurzie po Slovensku. 276 str., 84 str. kříd. příloh s 202 fotografiemi. SPN, Bratislava 1976. Cena 39 Kčs.

Profesor přírodovědecké fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě předkládá středoškolským profesorům, mladým přírodovědcům i všem zájemcům o hlubší poznání geologických poměrů Slovenska užitečnou příručku, jakou jsme dosud v naší literatuře postrádali.

Úvodní metodická část obsahuje instrukce k přípravě a vedení geologických exkurzí. Za ní následuje 1. část, věnovaná 13 vycházkám do širšího okolí Bratislavy, jedné vycházce ulicemi města (při ní poznáme hlavně horniny použité ke stavbě nebo dekoraci význačných budov) a dvěma autobusovým celodenním exkurzím z Bratislavy do Malých Karpat. Ve 2. části knihy je uveden přehled geologie Slovenska (str. 110—124) a dále je popsáno 20 jednodenních autobusových exkurzí z různých východních měst tak, aby obsáhly geologicky a paleontologicky nejzajímavější a pro školní účely nejnázornější lokality celého Slovenska, s výjimkou Podunajské nížiny. Menší pozornost je věnována též severovýchodní části země s ohledem na dřívější vydání samostatného průvodce V. Zorkovského (Geologický sprievodca po Východoslovenskom kraji, Košice 1962).

Text je doprovázen geologickými mapkami, profily a náčrtů, jež usnadňují pochopení výkladů na jednotlivých lokalitách. Tyto výklady jsou sice odborně náročné, ale zato příkladně konkrétní a názorné, takže uživatel příručky se může podle ní v terénu velmi dobře orientovat i ve složitějších profilech.

Na konci knihy jsou připojeny stratigrafické tabulky s nejmodernějším členěním jednotlivých útvarů a regionálních jednotek, přehledná tabulky hornin, přehled přístupných jeskyň s uvedením otvírací doby a výše vstupného, přehled chráněných

území přírody s geologickými jevy, přehled muzeí na Slovensku, v nichž jsou instalovány geologické či hornické sbírky, a přehled sídel hlavních geologických a hornických ústavů a škol na Slovensku. Literatura a rejstřík lokalit uzavírají publikaci.

Kniha má neobvyklý formát 130 × 265 mm (na výšku); sazba je trojsloupečná kolmo ke hřbetu, což se ukazuje jako určitá výhoda při používání rozsvětené knihy v terénu. Zato nepraktické a samoučelné je vynechání paginace na sudých stránkách a používání lomítek na lichých stránkách, dvojtečky u každého odstavce apod.

Kritické připomínky je třeba vznést k některým zeměpisným názvům použitým v knize nebo k nesprávnému způsobu psaní velkých a malých písmen, např.: Juhoslovenská pánev (str. 123), Ostravská kamenouhelná pánev (121), archeologický dóm (spr. Archeologický, str. 208), Korytnická priekopa (?) — str. 176, Žiarska kotlina (ne pánev — pak by šlo o geologický pojem a bylo by nutno psát malé počáteční písmeno) — str. 122, 229 aj., na str. 203 Muránska plošina, ale na str. 261 Muránska planina atd.; proč tzv. Pavlovské kopce (spr. vrchy — str. 119)? Značky SZ, SV atd. znamenají severozápad, severovýchod atd. a nelze jich použít jako zkratky pro adjektiva severozápadní, severovýchodní ap.; jako zkratky v tomto adjektivním, popř. adverbialním významu užíváme pouze sz., sv. atd. Propast Brázda již není hluboká 205 m, ale při 6. mezinárodním speleologickém kongresu v r. 1973 byla její hloubka komisionálně změřena na 179,5 m. V mapce na str. 265 by měly být značkami rozlišeny všechny kategorie chráněných území, ne jen některé. Slovenský kras byl vyhlášen chráněnou krajinnou oblastí již v r. 1975, a proto by tato okolnost neměla uniknout v knize vydané na přelomu let 1976 a 1977. Podobně Vihorlat a Velká Fatra.

Ukazuje se, že žádná odborná publikace, která pojednává o územních jednotkách, ať již jde o dílo botanické, zoologické, geologické apod., se dnes neobejde bez lektorování geografem nebo bez konzultace s názvoslovnou komisí, má-li být ušetřena zeměpisných chyb.

Recenzovaná kniha je koncepčně velmi zdařilá, má vysokou odbornou i didaktickou úroveň a lze ji vřele doporučit též fyzickým geografům, jimž může posloužit např. při podrobnější interpretaci geologicko-geomorfologických poměrů na konkrétních lokalitách.

J. Rubín

Slovník geografii Evropy. 616 stran, včetně 184 mapek, grafů a plánek, Nakladatelství Wiedza Powszechna, Warszawa 1976. Cena 125.— Zl.

Polské nakladatelství Wiedza Powszechna po úspěchu Slovníku geografii świata z roku 1971 pokračuje v sérii dalších regionálních informací. Ohlas této činnosti dokládá, že slovenští geografové pohotově pod názvem „Malá encyklopédia zemepisu sveta“ v r. 1976 dílo upravili a přeložili pro nakladatelství Obzor Bratislava (kolektiv autorů pod vedením P. Mariota). Geografický slovník Evropy navazuje na slovník z r. 1971. Vědeckým redaktorem Slovníku Evropy je u nás velmi dobře známý prof. A. Wrzosek, vedoucí ekonomický a regionální geograf z krakovské univerzity. S kolektivem spolupracovníků podává přehlednou a výstižnou geografickou charakteristiku Evropy v části všeobecné (str. 11—102) a navazující části regionální (103—560) podle států v abecedním pořadí. Jednotlivým zemím při zachování základních informací v jednotném pořadí je věnován rozsah podle jejich významu: trpasličí Lichtenštejnsko či Monako po 1 straně, nejvíce SSSR 42 stran, Československu je vyhrazeno 20 stran. Jednotná osnova informací má tradiční řazení: Po poznámce o poloze následuje výklad o geografickém prostředí v podrozdělení o povrchu, klimatu, řekách a jezerech (případně mořích), o půdě a rostlinstvu. Poté je dána informace o státním zřízení, o administrativním členění. dále o obyvatelstvu, hospodářství opět v podrozdělení na průmysl, zemědělství, dopravu a cestovní ruch. Dále se věnuje místo zahraničnímu obchodu, informacím o největších městech, zpravidla velkoměstského typu. V této části jsou i podrobnosti o době jejich založení, významu kulturním apod.

Jednotnost zpracování je významnou předností publikace. K té přistupuje bohatá grafická dokumentace. Text o každé zemi je doprovázen mapkou, významnější státy řadou černobílých mapek. Tak např. ČSSR má kartogram rozmístění průmyslu a hornictví, zemědělství a lesnictví, a silně generalizovaný plánec hlavního města. Texty doplňují tabulky, vesměs s údaji vztahujícími se k poslednímu pětiletí před vydáním práce, pokud nejde o data retrospektivní. Mapky, které nejsou vždy dost čitelné, jsou zpracovány s využitím jednotného značkového klíče. Jejich měřítka jsou přizpůsobena formátu publikace. Na závěr knihy je připojen seznam geografických názvů a seznam příloh.

Slovník je určen nejširšímu okruhu čtenářů, žurnalistům, politickým pracovníkům. Jistě se předpokládá i užívání studenty a učiteli geografie; dílo má i význam při kodifikaci názvů a vůbec základních geografických informací.

Slovník Evropy bude následovat zpracování dalších kontinentů, a tak vznikne ucelené informační dílo. Bude jistě použitelné i pro nás; jazykové rozdíly lze překonat. Lze proto užívání polské práce jen doporučit.

M. Blažek

MAPY A ATLASY

C. Egli LeGear: A List of Geographical Atlases in the Library of Congress. Vol. 7 (Western Hemisphere), Washington (Library of Congress) 1973, 708 str. Vol. 8 (Index), Washington (Library of Congress) 1974, 190 str. Cena 8,75 a 5,35 \$.

Šedmý svazek seznamu atlasů v knihovně Kongresu USA je třetím doplňkovým svazkem k soupisu P. L. Phillipse, vydanému ve čtyřech dílech v l. 1909—1920 (zprávu o 5. a 6. svazku viz ve Sb ČSSZ 1961, str. 290 a 1967, str. 86). Obsahuje 8181 atlasů (pořadová čísla 10 255—18 435) zobrazujících země západní polokoule, pokud se dostaly do fondů knihovny v l. 1920—1969 s nejpozdějším datem vydání 1967. Uspořádání svazku je obdobné jako bývalo dříve: atlasy jsou uvedeny po kontinentech ve skupinách podle jednotlivých zemí nebo oblastí. Vydání před r. 1870 mají připojen úplný rozpis obsahu. Prvně jsou zde zachyceny atlasy větších amerických měst pojišťovacích společností proti ohni (tzv. fire insurance atlases), vydané firmou Sanborn Map a jejími předchůdci. Ke svazku je připojen seznam autorů atlasů, nikoli však index. Ten je totiž obsažen v samostatném osmém svazku, který zatím tuto zajímavou „permanentní“ sérii uzavírá.

L. Mucha

Werner Horn: Die alten Globen der Forschungsbibliothek und des Schloßmuseum Gotha, Veröf. der Forschungsbibl. Gotha, sešit 17, Gotha 1976; 104 str., cena 12,— M.

V zámku Friedenstein v Gotě je uloženo 17 starých glóbů, rozdělených mezi fondy zámeckého muzea (3 kusy) a vědecké (dř. zemské) knihovny (14 kusů); sedm z nich je zemských, deset hvězdných. Nejstarší je anonymní gothajský mramorový glóbus o průměru 12 cm ze 2. čtvrtiny 16. stol., který už dříve Horn pro odbornou literaturu objevil a popsal v ročenkách Der Globusfreund 1962 a 1973. Dále je tu zemský glóbus W. J. Blaeua (Ø 34 cm, 1682), hvězdné glóby E. Weigla (Ø 28 cm, cca 1690), anonymní podle J. Hevelia (Ø 20 cm, cca 1695), J. Hardyho (Ø 17 cm, 1742), J. Senexe (Ø 23 cm, cca 1760) a J. J. de Lalande (Ø 32 cm, 1772) a konečně pět dvojic tzv. párových glóbů (zemský a hvězdný): J. L. Andreaea (Ø 48 cm, cca 1711 a cca 1716), J. G. Doppelmayera (Ø 20 cm, 1730), A. Åkermana (59 cm, 1766), J. G. Klingera (Ø 32 cm, 1792 a 1790) a J. a W. Caryho (Ø 53 cm, 1839 a 1799). K nejcennějším patří unikátní mramorový glóbus a glóbus Lalandův, jeden ze tří známých exemplářů vůbec. Zajímavý je hvězdný heraldický glóbus Weigelův, dokumentující jeho svérázný pokus o radikální přejmenování souhvězdí. W. Horn všechny tyto glóby důkladně popisuje, všímá si jejich historie i dalších vydání a podává vždy i stručný životní a odborný profil každého autora. Publikaci doplňuje 27 černobílých reprodukcí, frontispice předvádí mramorový glóbus barevně.

L. Mucha

Akademik Stanisław Leszczycki

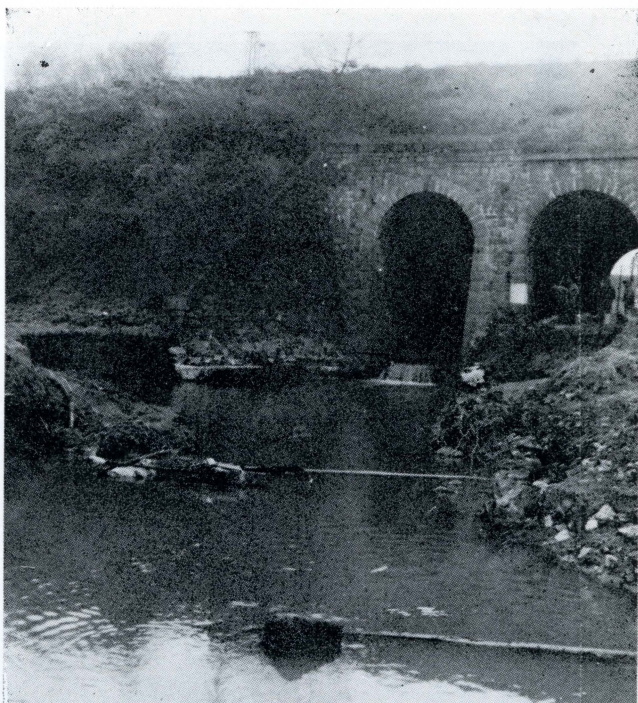

1. Erozní zářez s evorzními depresemi v akumulacním úžlíním dnu nejhořejšího úseku Boreckého potoka nad Nebílovským Borkem, vzniklý při povodni 30. dubna 1975. Foto B. Balatka.

2. Následky krátkodobé povodňové eroze 30. dubna 1975 na Nebílovském potoce při ústí Boreckého potoka. Foto B. Balatka.

3. Povodň 30. dubna 1975 přehloubené koryto Olešné (s devastovanou silnicí) pod železničním viaduktem v Nezvěstících. Foto B. Balatka.

4. Zřícená budova bývalého mlýna v Čižicích — následek povodně na Nebílovském potoce 30. dubna 1975. Foto B. Balatka.

5. Stržený most silnice Štěnovice — Losiná na Losinském potoce — následek povodně 30. dubna 1975. Foto B. Balatka.

ZPRÁVY Z ČSSR

Změny ve vedení Čs. společnosti zeměpisné (*M. Drápal*) 253 — Zpráva o činnosti za rok 1976 (*J. Kousal*) 253 — Zpráva o výročních členských schůzích poboček ČSSZ (*F. Nekovář*) 256 — Z práce studentského odboru ČSSZ na pedagogické fakultě UJEP (*S. Juránek*) 257

LITERATURA

A. L. Bloom: Die Oberfläche der Erde (*J. Demek*) 258 — J. F. Kolars, J. D. Nystuen: Physical Geography (*J. Demek*) 259 — W. Niewiarowski (ed.): Problemy geografii fizycznej (*J. Demek*) 259 — R. M. Norfis, R. W. Webb: Geology of California (*J. Demek*) 259 — M. Morisawa: Geomorphology Laboratory Manual (*J. Demek*) 260 — K. J. Kondratěv: Novoje v teorii klimata (*R. Brázdil*) 260 — C. A. Šverová: Atmosfernyje osadki na territorii SSSR (*R. Brázdil*) 261 — N. Minkov: Naselenije i osnovnyj socialnyj struktury (*Z. Pavlík*) 262 — Ju. L. Pivovarov: Sovremennaja urbanizacija (*M. Blažek*) 262 — Rekreativnaja geografija (*J. Havrlant*) 263 — M. Havrlant, L. Buzek: Ochrana a tvorba krajiny v geografickém prostředí (*J. Rubín*) 264 — J. Hermany, V. Pichlík: Fotogrammetrie (*Z. Murdych*) 264 — Statistický lexikon obcí ČSSR 1974 (*O. Pokorný*) 265 — M. Mišík: Geologické exkurzie po Slovensku (*J. Rubín*) 266 — Geografický slovník Evropy (*M. Blažek*) 267

MAPY A ATLASY

C. E. LeGaer: A list of Geographical Atlases in the Library of Congress (*L. Mucha*) 268 — W. Horn: Die alten Globen der Forschungsbibliothek und des Schlossmuseums Gotha (*L. Mucha*) 268 — Topografisk Atlas Danmark (*A. Götz*) 268

ZEMĚPISNÉ NÁZVOSLOVÍ

Ekonomická nebo socioekonomická geografie? (*J. Demek*) 269

SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI ZEMĚPISNÉ

Číslo 3, ročník 82; vyšlo v prosinci 1977

Vydává: Československá společnost zeměpisná v Akademii, nakladatelství ČSAV, Vodičkova 40, 112 29 Praha 1. — Redakce: Vodičkova 40, 112 29 Praha 1. Telefon: 246241-9. — Objednávky a předplatné přijímá PNS, ústřední expedice a dovoz tisku Praha, administrace odborného tisku, Alžbírská 1539, 708 00 Ostrava-Poruba. Lze také objednat u každého poštovního úřadu nebo doručovatele. — Vychází 4× ročně. Cena jednotlivého sešitu Kčs 10,— roční předplatné Kčs 40,—. — Objednávky ze socialistických států vyřizuje ARTIA, Ve Smečkách 30, 111 27 Praha 1.
Tiskne MTZ, n. p., závod 19, 746 64 Opava.

Sole agents for all western countries with the exception of the German Federal Republic and West Berlin JOHN BENJAMINS B. V., Amsteldijk 44, Amsterdam (Z.), Holland. Orders from the G. F. R. and West Berlin should be sent to Kubon & Sagner, P. O. Box 68, 8000 München 34 or to any other subscription agency in the G. F. R. Annual subscription: Vol. 82, 1977 (4 issues) Dutch Glds. 56,—, DM 54,—

REDAKČNÍ POKYNY PRO AUTORY

1. *Obsah příspěvků.* Sborník Čs. společnosti zeměpisné uveřejňuje původní práce ze všech odvětví geografie a články souborně informující o pokrocích v geografii, dále kratší zprávy osobní, zprávy z vědeckých a pedagogických konferencí, zprávy o činnosti ústavů domácích i zahraničních, vlastní výzkumné zprávy a zprávy referativní (zpravidla ze zahraničních pramenů), recenze významnějších zeměpisných a příbuzných prací a příspěvky týkající se terminologické problematiky.

2. *Technické vlastnosti rukopisů.* Rukopis předkládá autor v originále [u hlavních článků s jedinou kopií] jasně a stručně stylizovaný, jazykově správný, upravený podle čs. státní normy 880220 (Úprava rukopisů pro knihy, časopisy a ostatní tiskopisy). Originál musí být psán na stroji s černou neopotřebovanou páskou a s normálním typem písma (nikoliv perličkovým). Rukopisy neodpovídající normě budou buď vráceny autorovi nebo na jeho účet zadány k úpravě. Přijímají se pouze úplné, všemi náležitostmi (tj. obrázky, texty k obrázkům, literatura, resumé ap.) vybavené rukopisy.

3. *Cizojazyčné resumé.* K původním pracím v českém nebo slovenském jazyce připojí autor stručné [1–3 stránky] resumé v anglickém nebo německém, výjimečně po dohodě s redakcí v jiném světovém jazyce. Text resumé dodává zásadně současně s rukopisem, a to přímo v cizím jazyce.

4. *Rozsah rukopisů.* Rozsah hlavních článků nemá přesahovat 8–15 stran textu včetně literatury, vysvětlivek pod obrázky a cizojazyčného resumé. Je třeba, aby celý rukopis byl takto seřazen a průběžně stránkovan.

U příspěvků do rubriky „Zprávy“ a „Literatura“ se předpokládá rozsah 1–5 stran strojopisu a případné ilustrace.

5. *Bibliografické citace.* Původní příspěvky a referativní zprávy musí být doprovázeny seznamem použitých literárních pramenů, seřazených abecedně podle příjmení autorů. Každá bibliografická citace musí být úplná a přesná a musí obsahovat tyto základní údaje: příjmení a jméno autora (nebo jeho zkratku), rok vydání práce, název časopisu (nebo edice), ročník, číslo, počet stran, místo vydání. U knih se rovněž uvádí celkový počet stran, nakladatelství a místo vydání. Doporučujeme dodržovat pořadí údajů a interpunkci podle těchto příkladů:

a) Citace časopisecké práce:

BALATKA B., SLÁDEK J. [1968]: Neobvyklé rozložení srážek na území Čech v květnu 1967. — Sborník ČSAR 73:1:83–86. Academia, Praha.

b) Citace knižní publikace:

KETTNER R. (1955): Všeobecná geologie IV. díl. Vnější geologické síly, zemský povrch. 2. vyd., 361 str., NČSAV, Praha.

Odkazy v textu. — Odkazuje-li se v textu na práci jiného autora (např.: Kettner 1955), musí být tato práce uvedena v plném znění v seznamu literatury.

6. *Obrázky.* Perokresby musí být kresleny bezvadnou černou tuší na kladívkovém nebo pazovacím papíře v takové velikosti, aby mohly být reprodukovány v poměru 1:1 nebo 2:3. Předlohy větších rozměrů, než je formát A4, se přijímají jen výjimečně a jsou vystaveny pravděpodobnému poškození při několikeré poštovní dopravě mezi redakcí a tiskárnou mimo Prahu. Předlohy rozměrů větších než 50×70 cm se nepřijímají vůbec.

Fotografie formátu 13×18 cm (popř. 13×13 cm) musí být technicky a kompozičně zdařilé, dokonale ostré a na lesklém papíře.

V rukopisu k vysvětlivkám ke každému obrázku musí být uveden jeho původ (jméno autora, snímku, mapy, sestavitel kresby, popř. odkud je obrázek převzat apod.).

7. *Korektury.* Autorům hlavních článků zasílá redakce jen sloupcové korektury. Změny proti původnímu rukopisu nebo doplňky lze respektovat jen v mimořádných případech a jdou na účet autora. Ke korekturám, které autor nevrátí v požadované lhůtě, nemůže být z technických důvodů přihlédnuto. Autor je povinen využívat výhradně korekturních znamének podle Čs. státní normy 880410, zároveň očíslovat nátisky obrázků a po straně textu označit místo, kam mají být zařazeny, a vrátit vše i s rukopisem v požadované lhůtě redakci.

8. *Honoráře, separátní otisky.* Uveřejněné příspěvky se honorují. Autorům hlavních článků posílá redakce jeden autorský výtisk čísla časopisu. Žádá-li autor separáty (zhotovují se pouze z hlavních článků a v počtu 40 kusů), zašle jejich objednávku na zvláštním papíře současně s rukopisem, nejpozději pak se sloupcovou korekturou. Separáty rozesílá po vyjití čísla sekretariát Čs. společnosti zeměpisné, Na Slupi 14, Praha 2. Autor je proplácet dobříčkou.